

Resocialisering i Kriminalforsorgens pensioner

- En kvalitativ undersøgelse af resocialisering på Pension Skejby og Pension Hammer Bakker

Kriminologi AAU

4. Semester, Forår 2020

Vejleder: Annette Olesen

Antal ord: 30.031

Gruppenummer 9:

Julie R. B. Laursen, Maria L. Sund & Sara Just

Abstract

This master thesis is based on a collaboration with two of the seven pensions in the Probation Service, specifically referred to as Pension Skejby and Pension Hammer Bakker. Employees experience that the possibility of conducting rehabilitation tasks have been on a decline through recent years. Therefore, this thesis will examine the opportunities that lies within successful rehabilitation, which ought to support the residents to a crime-free life. Based on this, an examination of the following will take place:

“What challenges and opportunities can be identified in the process of rehabilitate the residents at Pension Skejby and Pension Hammer Bakker”?

The analytical strategy of the thesis is based on qualitative method combined with an inductive approach. The empirical data is primarily generated from four interviews, which consist of two elite interviews as well as two focus group interviews with the residents and employees from the respective pensions. Based on the inductive approach, the supporting theories have been selected on the basis of the compiled empiricism, hence the theories should be seen as a framework of comprehension in order to support the real life experiences of the staff and residents.. The framework is based on David Garland and Flemming Balvig' studies of control policy development lines as well as Gwen Robinson and Ian Crow' theory of "Offender Rehabilitation".

Based on the analysis, it has become obvious that the pensions face a number of challenges. Some of these challenges include the difficulty of dealing with a diverse target group with complex issues, an increased documentation requirement, the lack of ability to perform activities in the normalizing community and unjustified refusal on such applications. Furthermore, a short transition period and the difficulty of cooperating cross-sectoral challenge the level of rehabilitation, as well as budget cuts have a negative effect on the crucial relationship between the employees and the residents.

Despite a number of challenges, there are still potential to be found in the work of rehabilitate the residents. These consist of the pensions having a multidisciplinary staff, while the convicted

also has the opportunity to apply for an exemption if a longer transition period is needed. Additionally, the resources available to the employees can be directly linked to the level of success when performing rehabilitation tasks.

Finally, the residents become better at acknowledging the work of the pensions. Similar to how the employees feel that their skills and competences contribute to the task of rehabilitate the residents.

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	1
Indledning.....	5
Problemformulering.....	6
Afgrænsning.....	6
Kontekst.....	7
Casebeskrivelse	7
Pension Skejby	7
Pension Hammer Bakker	9
Kriminalforsorgens organisation.....	11
Kriminalforsorgens formål, mission og vision	12
Eksisterende forskning	15
Opdragelse til løsladelse: Destabiliserende læsninger af Kriminalforsorgens udslusningspraksis....	15
Forskning om Halfway Houses	16
Metode.....	17
Analysestrategi og undersøgelsesdesign.....	17
Empirisk grundlag.....	17
Kvalitativ metode.....	17
Rekruttering af informanter.....	18
Præsentation af informanter	19
Interviews	21
Etiske overvejelser	24
Informeret samtykke, fortrolighed og konsekvenser	25
Bearbejdning af empiri.....	27
Metodiske refleksioner.....	28
Kritisk case.....	30
Corona-tid	31
Teoretisk forståelsesramme	32
Kontrolpolitiske udviklingslinjer	32
Resocialisering.....	34
Hvad er resocialisering?	34
Resocialiseringstyper	35
Teoretiske begrundelser for resocialisering.....	36
Analyse	38
Resocialisering på Pension Skejby og Pension Hammer Bakker	38

Pensionernes formål.....	38
Pensionernes målgruppe.....	43
Vigtige elementer i en resocialisering.....	48
§ 78-udflugter.....	60
Pensionerne som endnu fængselsophold?.....	70
Sikkerhedsnormeringer og nedskæringer i mandskabstimer	72
Beboerne som en ressource	72
Tiden til det resocialiserende arbejde	74
Konklusion.....	82
Diskussion.....	85
En lav recidivprocent - hvorfor?.....	85
Overflødiggøres pensionerne?	86
Referencer.....	88
Bilag	
Bilag 1 - Interviewguide til eliteinterview m. enhedscheferne Klaus og René	
Bilag 1 - Interviewguide til eliteinterview m. enhedscheferne Klaus og René	
Bilag 2 - Interviewguide til fokusgruppeinterview - Pension Skejby og Hammer Bakker	
Bilag 3 - Eliteinterview med enhedschef Klaus - Pension Skejby	
Bilag 4 - Eliteinterview med enhedschef René Nielsen - Pension Hammer Bakker	
Bilag 5 - Fokusgruppeinterview – Pension Skejby	
Bilag 6 - Fokusgruppeinterview – Pension Hammer Bakker.....	
Bilag 7 - Feltnoter/observationer.....	

Indledning

Internationale og nationale studier viser, at der inden for de seneste årtier er sket ændringer i måden, hvorpå kriminalitet håndteres og anskues. Den internationale forskning anskuer kontrolpolitiske traditioner i kriminalitetshåndteringen, hvorfor der ses et øget brug af kontrol i samfundet. Denne skal blandt andet mindske risikoen for at blive udsat for kriminalitet, hvorfor vurderinger samt forebyggelse af risiko for kriminalitet, indtager en væsentlig rolle. Denne risikotænkning kan henføres til de nypønologiske tendenser (Borch, 2002, s. 68f), hvor resocialisering ikke længere anses som en velfærd for den frihedsberøvede, men nærmere bliver indtænkt i en risikoramme. Tendenserne viser ydermere et øget brug af straf, som skal medvirke til såvel en regulering af normbrydende grupper som til en sikring af befolkningens sikkerhed og en beskyttelse mod de, der udgør en trussel (Garland, 2001, s. 168-179). I Danmark ses disse tendenser ikke ligeså udbredt som i andre lande, idet begrebet "Nordic Exceptionalism" kan anskues i den danske straffepolitik, hvor den karakteristiske velfærdsstatens straffe anses for mere humane og milde (Eriksson og Pratt, 2012). På trods heraf er der dog alligevel nogle af de internationale tendenser, som har vundet indpas i Danmark. National forskning viser et øget brug af straf og kontrol, idet kriminalitet indikerer manglende kontrol, hvorfor kriminelle skal reguleres herigennem. Der ses, ligesom i den internationale tradition, at kriminalitet bliver anset som en risiko, hvorfor de nypønologiske tendenser også kan ses i en dansk kontekst (Borch, 2002, s. 68). Forskningen viser ydermere, at resocialiseringstanken, til en vis grad, erstattes af et fokus på gengældelse og inkapacitering. Retsfølelse og retfærdighed i forhold til samfundet og ofre indtager ligeledes en væsentlig rolle som begrundelse for strafferetlige beslutninger og diskussioner (Balvig, 2005, s. 179-184). Denne udvikling ses at have indvirkning på den danske kriminalitetspolitik, hvilket flere nyere reformer og lovforslag vidner om. Skiftende regeringer har lagt stor vægt på befolkningen og deres retfærdighed samt retsfølelse. Værdierne i retspolitikken ses at omhandle tryghed og sikkerhed, hvorfor kriminalitetsforebyggende og tryghedsskabende indsatser er i fokus. Der ses en stram kurs overfor kriminelle ved hårdere og længere straffe over for bestemte kriminalitetstyper. Ønsket med denne stramme kurs er både at skabe tryghed og sikkerhed for befolkningen, men ligeledes også at sende klare signaler om en stram og retfærdig politik på kriminalitetsområdet (Regeringen, 2016 & Socialdemokratiet, 2020). Denne udvikling viser et skifte i kriminalitetshåndteringen, hvorfor nærværende speciale har til hensigt at undersøge

pensionernes virkelighed med udgangspunkt i, hvorvidt tendenserne påvirker praksis i forbindelse med den resocialiserende del af straffen.

Dette speciale udspringer fra et møde i januar 2020, hvor to af landets syv pensioner; Pension Skejby og Pension Hammer Bakker samt resocialiseringsenheden fra områdekontoret for Midt- og Nordjylland drøfter en fælles frustration over en række skærper, som pensionerne oplever i forbindelse med at kunne gennemføre et tilfredsstillende og individuelt forløb for beboeren. De ansatte på pensionerne har en oplevelse af, at deres muligheder for at lave resocialiserende arbejde er blevet indskærpet de seneste år. Derfor vil nærværende speciale i samarbejde Pension Skejby og Pension Hammer Bakker undersøge, hvilke muligheder, de har for at kunne udføre en succesfuld resocialisering, der kan støtte pensionernes beboere til en kriminalitetsfri tilværelse. På baggrund heraf af er nedenstående problemformulering opstået.

Problemformulering

Hvilke udfordringer og potentialer ses der i det resocialiserende arbejde på Pension Skejby og Pension Hammer Bakker?

Afgrænsning

Som problemformuleringen beskriver, vil dette speciale udelukkende undersøge beboernes og de ansattes oplevelser på Pension Skejby og Pension Hammer Bakker til trods for, at der eksisterer i alt syv danske pensioner. Da alle syv pensioner har hver deres særegenhed, kan de fremanalyserede fund derfor ikke med sikkerhed overføres til de resterende pensioner (se mere i afsnittet "Metodiske refleksioner"). Det særlige ved Pension Skejby er beboersammensætningen, som består af såvel dømte (plusklinter) som personer, der ikke har overtrådt loven (minusklienter). Idet specialet har til hensigt at undersøge pensionernes udfordringer og potentialer i forbindelse med det resocialiserende arbejde, afgrænses specialet dermed fra at undersøge, hvordan minusklinterne påvirker det resocialiserende arbejde på pensionen. Dette skyldes ligeledes, at der foreligger eksisterende forskning, der netop har undersøgt denne konstellation og dens betydning, hvorfor det derfor ikke har været det, som pensionerne har efterspurgt en undersøgelse af.

Kontekst

Kriminalforsorgens pensioner udgør primært en form for mellemstation mellem fængsling og løsladelse. Som Nanna Koch Hansen formulerer i sin Ph.d.-afhandling *“Opdragelse til løsladelse”* kan udslusningspensionerne anses som: *“Afsoningssteder, hvor indsatte bliver til beboere, hvor regler formuleres som vilkår og aftaler - og hvor løsladelse ikke altid er ensbetydende med, at afsonerne forlader afsoningsstedet ved førstgivne lejlighed.”* (Hansen, 2017, s. 10). Pensionerne er, ligesom fængslerne, underlagt Straffuldbyrdelesloven (sfbl). Dog opholder beboeren sig i mindre restriktive rammer, hvor blandt andet dørene er ulåste, men til trods herfor må beboerne ikke bevæge sig frit rundt.

Casebeskrivelse

Pension Skejby

Pension Skejby er en af Direktoratet for Kriminalforsorgens pensioner og er placeret under område Midt- og Nordjylland. Opholdet herpå er ofte en del af udslusningen til samfundet, hvor der især bor dømte, der afsoner den sidste del af deres straf, dømte som er placeret herpå som alternativ til fængsel eller dømte, som er under tilsyn. Pensionen er placeret i Skejby lidt uden for Aarhus og hører under institution Østjylland. Pensionen har plads til i alt 27 beboere, herunder både mænd og kvinder. 60 % af pladserne er tiltænkt dømte, såkaldte plusklienter, og 40 % af pladserne er tiltænkt ikke-dømte, også kaldet minusklienter (Kriminalforsorgen, 2020). Beboersammensætningen gør Pension Skejby unik, hvilket betyder, at denne ofte omtales som Skejby-modellen.

Formålet med opholdet på pensionen består i at støtte og hjælpe beboeren til at skabe en situation, så disse bliver i stand til at leve en kriminalitetsfri tilværelse efter endt afsoning. Målet er ligeledes at modvirke kriminalitet, ligesom ønsket er at modvirke samfundets udstødning af mennesker samt at danne grundlag for både en personlig og kulturel udvikling (Minke, 2006, s. 19). På pensionen arbejdes med ADL-træning (almindeligt daglig livsførelse), hvor psykologiske samt pædagogiske fagkundskaber skal bevirke og optimerer selve

udslusningsprocessen, ligesom den skal medvirke til at skabe forandring således, at beboerne efter endt afsoning kan leve en kriminalitetsfri tilværelse (Kriminalforsorgen, 2020).

Pension Skejby historie

Pensionen blev oprettet i 1963, som en ungdomspension under Dansk Forsorgsselskab og blev i 1973 en del af Kriminalforsorgen. I takt med skiftet til Kriminalforsorgen, blev det besluttet, at 40 % af pladserne på pensionen skulle stå til rådighed for ustraffede personer, og på baggrund heraf opstod Skejby-modellen. Modellen og beboersammensætningen er inspireret af en militærpsykologisk undersøgelse foretaget i det danske forsvar i 1970. Undersøgelsens population bestod af 5000 værnepligtige, som under session blev klassificeret efter graden af social belastning. På baggrund heraf blev værnepligtsgruppen inddelt i tre grupper ud fra deres belastningsgrad, herunder de socialt egnede, de socialt mindre egnede og de socialt uegnede. Efter endt værnepligt blev der lavet en opfølgning af de udvalgte grupper. Undersøgelsen viste, at de socialt uegnede var den gruppe, der fik flest militærstraffe under værnepligtsperioden. Men undersøgelsen viste imidlertid også, at når socialt uegnede placeredes i delinger med socialt egnede, fik disse færre straffe, ligesom de socialt uegnede ikke havde indflydelse på antallet af militærstraffe blandt de socialt egnede (Minke, 2006, s. 8f). Undersøgelsen konkluderede, at holdninger, herunder blandt andet til kriminalitet, i højere grad formes og ændres af ligestillede end af systemet og dets repræsentanter. På baggrund heraf udvikledes den såkaldte P-faktor teori med tesen om, at der bør være flere ikke-belastede end belastede i et miljø samt, at belastede og ikke-belastede derved bør interagere i samme miljø, hvorved der sker en udtyndning (Minke, 2006, s. 18f).

Udtyndningsmodellen

Ovenstående princip om udtyndning kan siges at danne grundlag for Pension Skejby og Skejby-modellen, idet pensionen forsøger at tilgodese udtyndningsidéen. Der arbejdes ud fra en antagelse om, at der sker en positiv normoverførsel, når kriminelt belastede sammensættes med ikke kriminelle samt, når disse indgår i daglig interaktion og fællesskab – det såkaldte plus/minus princip. Det forventes ved denne sammensætning, at risikoen for at plusklinter

fastholdes i den kriminelle kultur med dertilhørende fælles regler og normer minimeres. Hensigten med denne beboersammensætning er ydermere, at plusklienter, ved at indgå i interaktion med minusklienter, kan opnå færdigheder til at indgå samt agere i sunde sociale sammenhænge. Med denne udtyndning adskiller pensionen sig fra andre pensioner i Kriminalforsorgen (Minke, 2006, s. 19fff). Skejby-modellen har ydermere fået stor international opmærksomhed, hvor den betragtes som et unikt koncept, ligesom den har været inspirationskilde for andre internationale lignende projekter.

Pension Hammer Bakker

Pension Hammer Bakker hører, ligesom Pension Skejby, under Kriminalforsorgen. Pension Hammer Bakker er placeret i Nordjylland i Vodskov og hører under Institution Vendsyssel. Pensionen har plads til i alt 27 beboere, hvoraf de fem af pladserne er forbeholdt familier. Målgruppen består af både mænd og kvinder og omfatter kriminelle med vidt forskellige baggrunde. Det er, ligesom på Pension Skejby, hovedsageligt domfældte, der afsoner den sidste del af deres straf, personer der er dømt til et ophold på en pension som alternativ til fængsel eller som er i tilsyn, der har ophold på pensionen. Det grundlæggende fundament for beboerens ophold er relationer, fællesskab, samarbejde og tillid (Kriminalforsorgen, 2020a). Personalet er tværfagligt sammensat og består af en familieterapeut, socialrådgivere, pædagoger og fængselsbetjente, hvor sidstnævnte i øjeblikket er en smule overrepræsenteret.

Pension Hammer Bakker skiller sig ud fra andre pensioner ved også at tilbyde dømte med børn ophold i familiehuset, som er en del af pensionen. I familiehuset kan beboere modtage familiebehandling under afsoningen. Dette kan for eksempel være familiesamtaler, parsamtaler, børnesamtaler, familieaktiviteter samt også efterværn efter endt ophold. Det særlige ved familiehushets målgruppe er, at den inkluderer gravide, der skal afsone en dom, ligesom forældre, der har en samværsordning med sine børn, har mulighed for at afsone her. Beboeren kan have sine børn og samlever boende, men der også blot mulighed for samvær med børnene på pensionen. Formålet med opholdet i familiehuset er at styrke forældre- og individuelle kompetencer samt at blive i stand til at leve en kriminalitetsfri tilværelse med særlig fokus på børnenes trivsel (Kriminalforsorgen, 2020a). Desuden har familiehuset til

formål at mindske børns traumer, som kan opstå i forbindelse med forældres frihedsberøvelse og forberede dem på en hverdag sammen (Kriminalforsorgen, 2020b). Familiehuset er bevilliget ekstra ressourcer, som ikke kun understøtter det resocialiserende arbejde, men også søger at styrke de ovennævnte faktorer. Thomas, som er ansat på Pension Hammer Bakker uddyber: *“(...) hvis man vil have en nem afsoning, så skal man ikke op i familiehuset...”* (Bilag 6, s. 94). Med dette menes, at man, som afsoner, skal være villig og indstillet på at arbejde med sig selv gennem eksempelvis terapi og pædagogisk behandlingsarbejde. Endvidere er de ansatte i familiehuset placeret centralt på afdelingen, og døren til kontoret er næsten altid åben. Dette betyder, at beboeren har mulighed for nemt at søge støtte, og omvendt giver det også de ansatte mulighed for at have en fingeren i jorden i forhold til beboerens hverdag og aktuelle udfordringer. Dette giver de ansatte langt større mulighed for at skabe et mentaliserende miljø (Bilag 6).

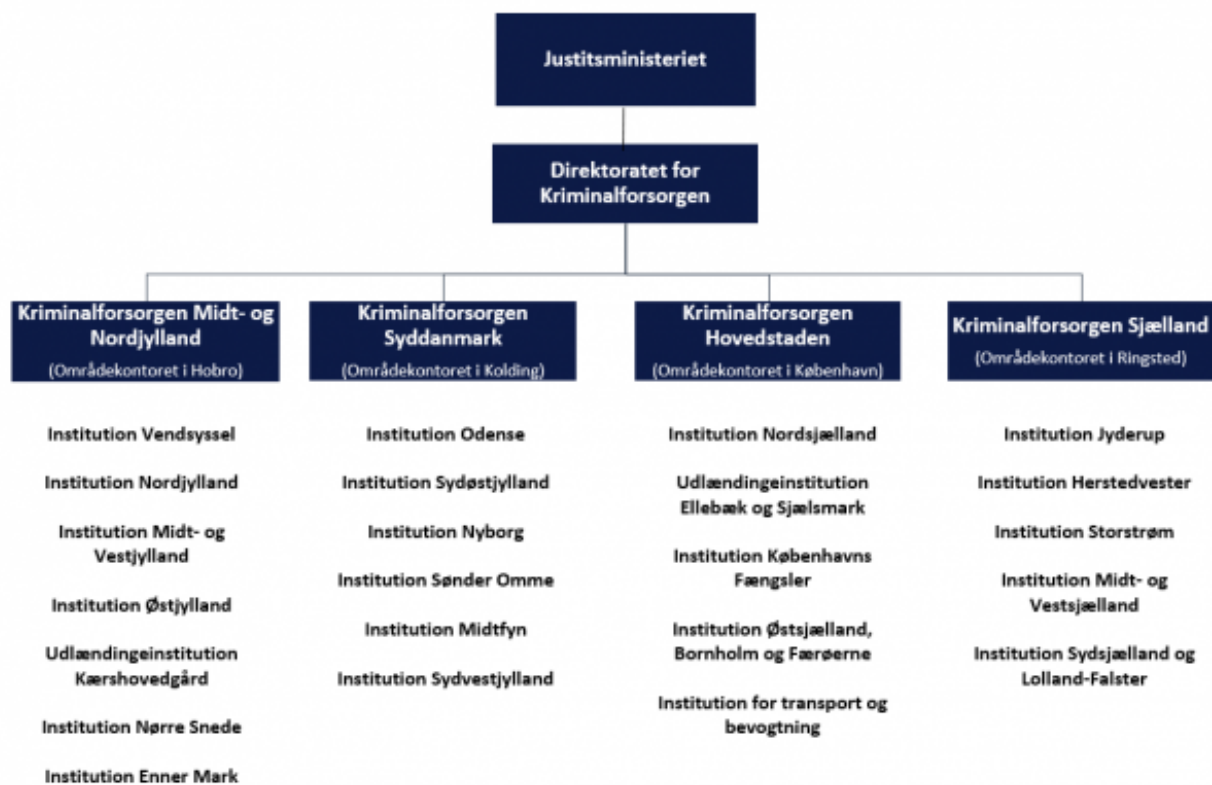
Pension Hammer Bakkers historie

Pension Hammer Bakker blev oprettet efter, at det blev besluttet, at udslusningspensionen på Fanø skulle lukkes. Dette bragte stor modstand fra lokale beboere og politikere, da beliggenheden blev i den mindre by Vodskov. Overskrifterne lød: *”Nej til kriminelle i Hammer Bakker”*, ligesom der blev oprettet en Facebook-side, der var imod pensionen. Modstanden udsprang af bekymringer om, om Vodskov ville blive utrygt, og om pensions beboere ville resultere i flere tyverier. Debatten kørte i flere år, indtil pensionen åbnede i maj 2015, hvor der trods alt var kommet mere ro på debatten og mindre modstand fra lokalsamfundet (Gregersen, 2016). Pension Hammer Bakker har dog alligevel taget deres forholdsregler og lader eksempelvis ikke deres beboere tage alene ned i byen og handle. Dette uddyber René, som er enhedschef på Pension Hammer Bakker med følgende:

“(...) til at starte med var det også det her med der var så stor modstand mod pensionen. Så det her med at sende en flok kriminelle ned i byen alene, vandrende ned gennem hovedgaden. Og så ved man godt hvordan det er, når fire fuldvoksne mænd går sammen og lige skal være lidt smarte ikke, det kan bare nemt gå galt. Og man kan nemt se dem i gadebilledet. Og det er noget andet hvis vi kommer ned med også. Vi er jo garant for at de opfører sig ordentlig. De står ikke og pjatter, de står ikke og opfører sig frækt og flabet, de prøver ikke at snyde (...)” (Bilag 4, s. 35f).

Kriminalforsorgens organisation

I det følgende vil Kriminalforsorgens organisation beskrives. Dette for at give indblik i, hvordan organisationen er organiseret samt, hvordan myndighedsniveauerne er opbygget og dermed, hvilke rammer Pension Skejby og Pension Hammer Bakker arbejder indenfor.

(Kriminalforsorgen, 2020c).

Kriminalforsorgens øverste myndighed er Justitsministeriet. Herunder findes Direktoratet for Kriminalforsorgen, derindunder fire kriminalforsorgsområder; Midt- og Nordjylland, Syddanmark, Hovedstaden og Sjælland. Under hvert område ses en række institutioner heriblandt fængsler, arrester, pensioner og tilsynskontorer (KIF) (Kriminalforsorgen, 2020c). Direktoratet for Kriminalforsorgens opgave består i at varetage den centrale ledelse og administrationen af fuldbyrdelsen af fængselsstraffe, bødestrafte, betingede domme, samfundstjeneste og forvaring jf. sfbl. § 2 stk. 2 (Schiøler & Dragsted, 2017, s. 58). Direktoratet udsteder forskrifter i form af cirkulærer og vejledninger til bekendtgørelser og udarbejder faglige standarder, som bruges ved behandling af konkrete sager i kriminalforsorgsområderne.

Kriminalforsorgsområderne udgør én myndighed og er sammensat af en områdededelse, centrale funktioner på områdekontoret og sidst de enkelte institutioner, herunder Pension Skejby og Pension Hammer Bakker. De fire kriminalforsorgsområder udgør hver deres enhed. Oprettelsen af kriminalforsorgsområderne var en del af reorganiseringen af Kriminalforsorgen og trådte i kraft den 6. maj 2015. Reorganiseringen havde blandt andet til hensigt at sikre en faglig og mere kompetencemæssig styrkelse af opgavevaretagelsen i institutionerne. Formålet med en fælles ledelse var at gøre det muligt at skabe en højere koordinering i opgavevaretagelsen, hvilket skulle resultere i, at den enkelte afsoner opnår et mere sammenhængende forløb og en ensartethed i praksis på straffuldbyrdelsesområdet (Schiøler & Dragsted, 2017, s. 58ff).

Kriminalforsorgens formål, mission og vision

Kriminalforsorgens formål består i at medvirke til at begrænse kriminalitet gennem den straffuldbyrdelse, som domstolene har fastsat. Kriminalforsorgen skal, jf. sfbl. § 3, ikke blot fuldbyrde den idømte straf, men også motivere og støtte denne til at leve en kriminalitetsfri tilværelse. Kriminalforsorgens mission består derfor i at fuldbyrde straf og medvirke til at begrænse kriminalitet. I forlængelse heraf lyder deres vision således: *“Vi bringer mennesker sikkert videre til et liv uden kriminalitet.”* (Justitsministeriet, 2019, s. 2).

Lovgrundlag for udgang og udstationering til pensioner

Grundbetingelserne for at få udgang er fastsat i sfbl. § 46, hvor der henvises til stk. 1 og stk. 2 i forbindelse med udgang til pensioner. Der er tre grundbetingelser, som skal være opfyldt for at forlade institutionen på udgang, hvilke er som følgende: *“1) Der skal være et lovligt formål, 2) Der må ikke være bestemte grunde til at antage, at der er misbrugsrisiko og 3) Hensynet til retshåndhævelsen må ikke i øvrigt tale mod udgang”* (Schiøler & Dragsted, 2017, s. 211). Dømte, der opfylder betingelserne ovenfor, og hvor det skønnes formålstjenligt, at udgangen gennemføres som udstationering, kan godkendes til ophold på en pension jf. sfbl. § 50. Udstationeringen har normalvis nogle fælles tidsmæssige betingelser, herunder at klienten skal

have udstået en fængselsstraf i fem måneder eller mere samt, at denne skal have udstået 1/3 af straffen jf. sfbl. § 50 (Schiøler & Dragsted, 2017, s. 247 & 254). Uddybende regler om varighed og placering i forbindelse med udstationeringen findes i kapitel 11, § 51 og § 52 i *"Bekendtgørelse om udgang til indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner"* (i det følgende kaldet udgangsbekendtgørelsen). I § 52 findes yderligere en uddybelse af formålet med udstationeringen og muligheder i forhold til straffens længde. Som udgangspunkt har alle dømte, der opfylder ovenstående betingelser, mulighed for at blive udstationeret til en pension. Dømte kan dog i dispensationssager anbringes på en pension efter sfbl. § 78. Grundbetingelserne for at afsone på pension er, at alle tre betingelser i § 78 stk. 1-3 er til stede. Disse er som følgende: *"1) den dømte har behov for særlig behandling eller pleje, som i væsentlig grad kan tilgodeses i den pågældende institution m.v., 2) der på grund af den dømtes alder, helbredstilstand eller andre særlige omstændigheder er særlige grunde til ikke at anbringe eller beholde den dømte i fængsel eller arresthus, og 3) afgørende hensyn til retshåndhævelsen ikke taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus"* (Schiøler & Dragsted, 2017, s. 387).

Vilkår for udstationering

Beboerne har individuelle vilkår under opholdet på pensionen. Disse vilkår angives af enten fængsel, områdekontoret eller Direktoratet for Kriminalforsorgen i samarbejde med de enkelte pensioner. Der kan være særvilkår afhængigt af, hvilken baggrund den dømte har, herunder kriminalitetstype, personlige forhold eller misbrugsadfærd. Dømte, der udstationeres til en pension, starter ydermere på enten "pensionsvilkår" eller "fængselsvilkår". Med "pensionsvilkår" menes, at pensionen kan give tilladelse til for eksempel udgang efter arbejde eller i weekender, og at den dømte fra eftermiddag til aften, har udgang til godkendte udgangsadresser m.m. (Pension Hammer Bakker, 2019, s. 7f). Dømte, der opfylder almindelige tidsmæssige vilkår, udstationeres ofte på dette grundlag. Modsat vil dømte, der udstationeres før de tidsmæssige betingelser er opfyldt, udstationeres med "fængselsvilkår". Dette kan blandt andet være dømte, som har gennemført misbrugsbehandling (disse kan udstationeres i op til et år inden løsladelse) eller dømte, der er udstationeret fra åbent fængsel (Direktoratet for Kriminalforsorgen, 2014, s. 5f). Udstationering med "fængselsvilkår" sker med samme vilkår

som udgang fra et åbent fængsel, hvor den dømte har tilladelse til udgang hver tredje weekend (Pension Hammer Bakker, 2019, s. 7f).

Eksisterende forskning

I nedenstående vil redegøres for udvalgt national og international eksisterende forskning på udslusningsområdet. Det er dog væsentligt at pointere at til trods for, at udslusning spiller en særdeles væsentlig rolle i Kriminalforsorgens resocialiserende bestræbelser, findes der blot meget begrænset forskning om arbejdet, der foregår på de danske pensioner og dermed balancen mellem frihedsberøvelse og løsladelse.

Opdragelse til løsladelse: Destabiliserende læsninger af Kriminalforsorgens udslusningspraksis

Ph.d.-afhandlingen *“Opdragelse til løsladelse”* har fokus på Kriminalforsorgens udslusningspraksis og er udarbejdet af Nanna Koch Hansen. Afhandlingen er baseret på etnografisk feltarbejde på to af Kriminalforsorgens pensioner samt på empiriske sensitive analyser, hvilke bygger på en poststrukturalistisk tankegang. Den primære idé med afhandlingen er at danne overblik over pensionernes praksisformer, indforståetheder m.m., som gør sig gældende i overgangen fra fængsel til udslusning (Hansen, 2017, s. 9f). Afhandlingen belyser blandt andet, hvordan udslusningspraksisser formes på baggrund af grundfortællinger om et skadeligt fængsel. Den viser, hvordan udslusningen må anses som “blød” samt som en afgørende nødvendighed og “lappeløsning” af de skadeskrivninger, som afsoning i fængsler kan have. Ydermere fremanalyserer Hansen, hvordan samtalen fremstår som en central praksisform på pensionerne. Dette med baggrund i, at den anses som svaret på alt, herunder særligt som et middel til at imødekomme en ønsket forandring hos beboeren, hvor disse selv får en stemme. Kriminalforsorgens udslusningspraksis har, ifølge afhandlingen, en stor interesse for den enkelte, som et unikt og ukrænkeligt individ og arbejder ud fra en forestilling om “det bedste” for den enkelte. Udslusningspraksissen ses at være et invasivt og gennemgribende projekt. Afhandlingens fremanalyserede logikker kan ses i parallel til skandinavisk fængselspraksis, idet denne ikke blot tilsigter at straffe samfundets borgere, men ligeledes også at resocialisere og normalisere disse. Hansen pointerer, at udslusningen ikke blot fokuserer på straf og restriktioner, men kan i lige så høj grad kan anses som en form for opdragelse (Hansen, 2017, s. 214-19).

Forskning om Halfway Houses

Der findes ydermere meget international forskning om begrebet "Halfway Houses", hvilket kan anses som en form for udslusningspension i et internationalt perspektiv. S. E. Costanza, S. M. Cox og J. C. Kilburn har blandt andet udgivet artiklen "*The Impact of Halfway Houses on Parole Success and Recidivism*" i 2015, som undersøger Halfway Houses' betydning for henholdsvis prøveløsladelse og recidiv. Undersøgelsen identificerer både kort- og langsigtede virkninger af Halfway Houses'. Den sammenligner, gennem et eksperimentelt design, en gruppe fra en nordøstlig stat i USA, som har været i et Halfway House-program som følge af et fængselsophold med en gruppe, der er prøveløsladt direkte fra fængsel. Undersøgelsen viser, at gruppen, der har indgået i et Halfway House-program signifikant varierer fra gruppen, der er direkte prøveløsladt både i forhold til succesfuld prøveløsladelse og recidiv inden for et år. På baggrund heraf konkluderer artiklen, at Halfway House-programmer ses at være effektive. Forfatterne pointerer dog, at resultatet ikke er overraskende, idet mange stater i USA adskiller højrisikoindsatte fra lavrisikoindsatte, når der skal tages beslutninger omhandlende Halfway Houses' (Costanza, Cox og Kilburn, 2015, s. 39-51). Der ses at være foretaget meget forskning om Halfway Houses' påvirkning af recidiv. J. Backman har derudover foretaget en undersøgelse af mentorers erfaringer med kvindelige dømte, som har haft ophold på et Halfway House, hvorfor han dermed belyser et kvindeligt perspektiv på udslusningen. Undersøgelsen "*Exploring Halfway House Mentors' Lived Experiences Working with Female Offenders*" er baseret på en fænomenologisk kvalitativ undersøgelse med mentorer omhandlende deres arbejde med den udfordrede målgruppe. Undersøgelsen viser, at mentorerne har udviklet en unik metode i forhold til kvindernes mestringsegenskaber, som bidrager til en sikring af ressourcer og succes i forhold til integreringen i samfundet (Backman, 2018).

Metode

Et afgørende kvalitetskriterium i den kvalitative forskning består i undersøgelsens transparens. Med henblik på at vise, i hvilken sammenhæng de rapporterede resultater skal betragtes, er hensigten med dette kapitel at gøre undersøgelsesdesignet og fremgangsmåden tydelig og gennemsigtig (Czarniawska, 2020, s. 660).

Analysestrategi og undersøgelsesdesign

Specialets analysestrategi baserer sig på en kvalitativ metode og anvender en induktiv tilgang. Undersøgelsen begynder i empirien, forstået således, at vi som det første gik i felten ude på de to pensioner og indsamlede empirisk data gennem møder og interviews. Den indsamlede empiri lå dernæst til grund for den videre analyse med det formål at udlede mønstre og sammenhænge i de enkelte indsamlede udsagn og videre i kombination med teori udvikle en mere generel viden om pensionsområdet. Den induktive tilgang giver mulighed for at udforme og tilpasse såvel analysen som selve dataindsamlingen løbende i processen. Det analytiske arbejde har således ikke fulgt en stringent retningslinje, ligesom selve empiriindsamlingen samt analysearbejdet har medført behov for supplerende viden fra pensionerne. Det har inden dataindsamlingens påbegyndelse været uvist, hvordan selve materialet skulle analyseres. Ligeledes har selve problemformuleringen løbende måtte korrigeres for at tilpasse den indsamlede empiri fra pensionerne (Jacobsen, 2018, s. 161f).

Empirisk grundlag

Kvalitativ metode

Det empiriske data er genereret primært ved gennemførsel af fire kvalitative interviews af 1-1 ½ times varighed, herunder to eliteinterviews samt to fokusgruppeinterviews, som er specialets empiriske grundlag. Eliteinterviewene er med enhedscheferne, og fokusgruppeinterviewene er med beboere og ansatte fra de respektive pensioner. Nærmere præsentation og uddybelse vil være at finde i afsnittet "Præsentation af informanter".

Valget af metode faldt på kvalitative interviews, eftersom enhedscheferne og områdekontoret i en indledende mail samt telefonkorrespondance gav udtryk for en interesse i at få belyst såvel de ansattes, som beboernes oplevelser af resocialisering. Interviewene havde til hensigt at opnå en dybdegående og eksplorativ viden ud fra et gruppeperspektiv med henblik på at få indblik i subjektive forståelser og holdninger i forhold til det resocialiserende arbejde på pensionerne (Jacobsen, 2018, s. 36). Ved at inddrage perspektiver fra forskellige aktører var hensigten at forstå livet på pensionerne "indefra" ved at undersøge og forstå den kontekst, som pensionerne interagerer i (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 30ff).

Den kvalitative metode går godt i spænd med den induktive tilgang, idet metoden har et udforskende sigte og derfor kan medvirke til at udvikle ny viden. Undersøgelsen samt udformningen heraf tager altså afsæt i det indsamlede empiriske data fra pensionerne, hvorfor dataen, fremfor teorien, styrer selve forskningen, hvilket ligeledes er særpræget for den induktive tilgang (Jacobsen, 2018, s. 161f).

Rekruttering af informanter

Under udvælgelsen af undersøgelsens informanter har det været nødvendigt at tillægge det bevidsthed, at informanterne ikke har mulighed for at repræsentere en almen kategori i stor skala, blandt andet grundet undersøgelsens omfang (Jacobsen, 2018, s. 145). Det er derfor ikke hensigten, at undersøgelsen skal kunne stå mål med for eksempel surveyundersøgelser eller andre undersøgelser, der har til hensigt at afspejle et overordnet billede af beboernes og de ansattes oplevelser på alle danske pensioner. På trods af dette kan nærværende undersøgelse dog alligevel, til en vis grad, antages at kunne generalisere nogle af analysens fund, hvilket nærmere vil belyses i afsnittet om metodiske refleksioner. Af samme årsag er informanterne udvalgt strategisk, og en selektiv informantrekruttering er foretaget netop for at kunne nuancere specielt blandt beboerne. Ligeledes har det været ønsket at interviewe en nuværende beboer, der også tidligere har været på en pension for netop at få indblik i, hvorvidt denne har oplevet føromtalte skærper. I forlængelse heraf tilstræbte vi, at medarbejderskaren skulle repræsentere ansatte med både kort- og langtids erfaring på pensionerne. Dette med henblik på at undersøge, hvorvidt disse oplever samme begrænsninger samt undersøge, hvorvidt der eksisterer mønstre og/eller uoverensstemmelser mellem de to gruppers udsagn. Dog var det

udelukkende muligt at få adgang til ansatte med flere års erfaring på pensionen. Enhedscheferne har stået for koordinering og tilrettelæggelse af interviewene, hvor deres rolle bestod i at være gate-keepers, idet de ud fra vores ønsker forsøgte at koordinere et fokusgruppeinterview med en blandet informantgruppe.

Præsentation af informanter

De ansatte og beboerne fra fokusgruppeinterviewene er anonymiseret, hvorimod enhedscheferne fra de to pensioner imidlertid ikke er (se afsnittet "Etiske overvejelser" for uddybning). Behandlingen og anonymiseringen af personoplysninger fandt sted med henblik på, at informanterne, hverken direkte og indirekte, skal kunne identificeres. De har derfor fiktive navne, ligesom personfølsomme oplysninger er sløret. Anonymiseringen er sket i forhold til navn, køn, alder, erfaringsgrundlag, uddannelsesbaggrund og andre oplysninger, som kan henføres direkte til den enkelte informant. I henhold til alder og erfaringsgrundlag vil informanterne præsenteres i intervaller ligeledes for at sikre anonymisering. De udvalgte intervaller er: Alder: 18-40 år, 41-60 år og 61-90 år og erfaringsgrundlag: 0-5 år, 6-10 år, 10-15 år og 16-30 år. Ydermere vil det fremgå, hvorvidt beboeren er på fængsels- eller pensionsvilkår.

I nedenstående boks præsenteres specialiets informanter, idet udsagn og citater herfra løbende vil inddrages i det følgende.

Præsentation af informanter til eliteinterviews

Navn	Position	Alder	Erfaring for ansatte
René Nielsen	Enhedschef (Hammer Bakker)	41-60 år	16-30 år Renè er uddannet fængselsbetjent i 1999 og blev i 2005 souschef på Kragsskovhede, hvorefter han i 2007 blev leder i fængslet. Herudover har han været

			resocialiseringskonsulent ved områdekantoret i Hobro og er idag ansat som enhedschef på Pension Hammer Bakker. Dette har han været siden pensionens etablering tilbage i maj 2015.
Klaus Schelander	Enhedschef (Skejby)	41-60 år	16-30 år Klaus har været ansat på Pension Skejby i 25 år. Han er uddannet socialpædagog og har sidenhen taget en lederuddannelse, hvorfor han i dag er enhedschef på Pension Skejby.

Præsentation af informanter til fokusgruppeinterview

Navn	Position	Alder	Erfaring	Vilkår for ophold (beboere)
Lucca	Ansatt (Skejby)	18-40 år	0-15 år	
Hanne	Ansatt (Skejby)	41-60 år	16-30 år	
Thomas	Ansatt (Hammer Bakker)	41-60 år	16-30 år	
Bente	Ansatt (Hammer Bakker)	41-60 år	16-30 år	
Kim	Beboer	41-60 år	Genganger	Fængselsvilkår

			Har afsonet i åbent og lukket fængsel	
Gert	Beboer	41-60 år	Afsoner efter §78	Fængselsvilkår
Chris	Beboer	18-40 år	Løsladt Afsonede jf. §78 i familiehuset	Fængselsvilkår

Interviews

Eliteinterviews

For at opnå en indgående viden om Pension Skejby og Pension Hammer Bakker samt de skærper, som de oplever kan påvirke resocialisering af beboerne på pensionerne, er der i undersøgelsens indledende fase foretaget eliteinterviews med de to enhedschefer, Klaus og René. Formålet med eliteinterviewene har netop været at inddrage personer med høj position, i dette tilfælde enhedschefer, idet de anses at have betydelig viden på området, ligesom de direkte påvirkes af skærperne på pensionerne. Eliteinterviewene må altså anses som en hensigtsmæssig måde at opnå tilstrækkelig (baggrunds)viden. På baggrund heraf ses det væsentligt at inddrage deres stemmer, idet deres saglighed kan bidrage til at tilføre undersøgelsen en form for seriøsitet.

Der er, forinden eliteinterviewene, udarbejdet en semistruktureret interviewguide (se afsnittet "Interviewguide" og bilag 1). Specialets forfattere er tilgået interviewene neutralt og med stor åbenhed, da disse ikke forud har kunnet tilegne sig en dyberegående viden på pensionsområdet, idet litteratur herom er begrænset. Dette kan dog ikke anses som den typiske konstellation i et eliteinterview, da interviewer, ifølge Steinar Kvale og Svend Brinkmann, med fordel skal tilgå et sådant interview velinformeret og dermed udligne det asymmetriske magtforhold, der kan være mellem interviewer og ekspert. Den manglende viden på området kan have haft en negativ indflydelse på undersøgelsen og interviewene, da Kvale og Brinkmann mener, at interviewer vil blive mødt med mere respekt fra eksperterne, hvis interviewer

kan demonstrere, at denne kender området (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 201ff). Denne manglende viden har bevirket, at specialets forfattere ofte har forfulgt fortællinger for at opnå større viden om blandt andet pensionernes historie og virkelighed samt ladet enhedscheferne tale meget bredt om området. Dette har ligeledes medvirket til, at der i interviewene ofte også er gået ud over interviewguiden. Dette kan vurderes fordelagtigt, idet den løse struktur har bidraget til en større baggrundsviden end den helt stramme struktur kunne have gjort. Den løse struktur har dog ligeledes resulteret i, at der yderligere blev åbnet op for en masse andre problemstillinger, som har været meget interessante. Det har imidlertid betydet, at forfatterne har skulle holde fokus på problemformuleringen og ikke forfølge andre problemstillinger. En udfordring ved eliteinterviews kan dog ligeledes være, at informanterne er vant til at lade sig interviewe, hvorved de kan have en vis agenda med interviewet. Ydermere kan de have forberedt et oplæg forinden, hvorfor interviewet ikke bliver så eksplorativt som ønsket (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 201f). Enhedscheferne har dog imidlertid selv efterspurgt denne undersøgelse, hvilket har bevirket en stor åbenhed og imødekommenhed fra disse. På trods af, at det kan være en udfordring at interviewe personer, som er vant til at blive interviewet, kan enhedschefernes erfaring alligevel bidrage til åbenhed og derved være fordelagtigt for specialet.

Fokusgruppeinterviews

For at opnå indsigt i de ansattes oplevelser samt viden om beboernes holdninger og livssituationer i forhold til skærperne på området, er der foretaget fokusgruppeinterviews på de to pensioner. På Pension Hammer Bakker bestod interviewet, foruden specialets forfattere, af to ansatte og en beboer, hvor interviewet på Pension Skejby bestod af henholdsvis to ansatte og to beboere (se afsnittet "Præsentation af informanter"). Fokusgruppeinterviewene er i tråd med den eksplorative tilgang, idet det kollektive samspil blandt henholdsvis ansatte og beboere kan bringe flere spontane synspunkter frem end ved individuelle interviews. Dette gruppesamspil reducerer, til en vis grad, kontrollen over interviewforløbet, hvorfor interviewene har båret præg af en ikke-styrende interviewstil med en blot semistruktureret interviewguide. Formålet med at foretage fokusgruppeinterviews med beboerne og de ansatte har ydermere bestået i at få belyst flere vinkler. Derudover er sigtet med interviewene at opnå indblik i beboernes individuelle oplevelser i forbindelse med

resocialiserende indsatser på pensionerne, hvorfor interviewene er tilgået med stor åbenhed. Det er derfor altafgørende for interviewene at få skabt en atmosfære, hvor personlige og modstridende synspunkter kan komme til udtryk, da hensigten med fokusgruppen netop ikke består i at opnå enighed eller finde løsninger, men istedet at afdække forskellige holdninger og synspunkter på problemstillingen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 205f). Disse rammer har pensionerne i høj grad forsøgt at efterkomme, hvilket er beskrevet i nedenstående afsnit.

Kontekst for interviewene

Det hævdes, at fænomener, som i dette tilfælde skærpelser på pensionsområdet, kun kan forstås, når de ses i deres kontekst, hvorfor konteksten for interviewene må anses som vigtige (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 127). Derfor vil nedenstående udgøre en beskrivelse af, hvilke kontekster specialets interviews finder sted i.

Interviewene er foretaget på henholdsvis Pension Skejby og Pension Hammer Bakker, herunder på kontorer og i mødelokaler. Begge pensioner har, forinden de fleste interviews og møder, serveret frokost med henblik på at løsne stemningen op. Formålet har været, at informanter og interviewere har fået kendskab til hinanden og derved skabt et mere fortroligt og trygt rum i interviewsituationen. Ved interviewene har specialets tre forfattere været til stede (se overvejelser herom i afsnittet "Ethiske overvejelser"). Ved hvert interview har en af forfatterne fået tildelt rollen som interviewer og tovholder, mens en anden har haft rollen som medinterviewer og derved ansvaret for at spørge om opfølgende og afklarende spørgsmål. Den sidste forfatter har haft til opgave at være observatør samt nedskrive væsentlige observationer (se bilag 7).

Interviewguide

Forud for alle interviews er udarbejdet interviewguides med udgangspunkt i en masse research samt med den viden, der forinden interviewene, var mulig at tilgå om feltet. Disse danner baggrund for interviewenes struktur og fokuserer på samt er opdelt efter udvalgte temaer (Brinkmann & Tanggaard, 2020, s. 42ff). Alle interviewene udformede sig som semistrukturerede interviews, idet de hverken var helt løst eller helt stramt struktureret.

Denne type interview medvirker til, at spørgsmålene i interviewguiden i den enkelte interviewsituation kan variere, idet den semistrukturerede interviewguide giver rum til at forfølge informanternes fortællinger (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 37ff). Interviewene forløb som en interaktion med en kontinuerlig vekselvirkning mellem spørgsmål og svar, hvorfor interviewguiden primært fungerede som en form for huskeseddel eller krydsliste. Dette skulle medvirke til at sikre, at alle ønskede temaer blev belyst. Interviewguiden kan derfor siges at være tematisk, idet guiden indeholder de spørgsmål, som der, inden selve interviewene og i forbindelse med formødet, vurderedes vigtige at afdække for at kunne besvare den overordnede problemstilling. Interviewguidene har derfor ikke været styrende for interviewene og var hverken detaljeret eller teorigrevet. Idet interviewene i høj grad havde til formål at tydeliggøre og afdække selve problemstillingen, bestod interviewguiden af en række forskningsspørgsmål, hvorudfra der var udformet konkrete interviewspørgsmål (Tanggaard & Brinkmann, 2020, s. 42ff). Opdelingen mellem forsknings- og interviewspørgsmål skyldtes, at forskningsspørgsmålene tvivlsomt ville fungere som gode interviewspørgsmål, idet de kan antages at være en anelse for abstrakte til den kontekst, som de skulle indgå i. Derudover var forskningsspørgsmålene formuleret således, at de søgte forklaringer på især processerne og de særlige sammenhænge, hvorimod interviewspørgsmålene havde til hensigt at søge de konkrete beskrivelser heraf. Der var derfor behov for at formulere interviewspørgsmålene langt mere ligefremme og konkrete for at opnå tydelige og brugbare svar (Tanggaard & Brinkmann, 2020, s. 46f).

Etiske overvejelser

Ifølge Kvale og Brinkmann kan en kvalitativ undersøgelse anses som en moralsk foretagende. Dette i forhold til, at der er flere etiske og komplekse forhold forbundet med at beskrive samt foretage undersøgelser og analyser af udvalgte informanternes udsagn og livsverden for at viderebringe dette (Kvale & Brinkmann, 2015). De etiske overvejelser, som vi gjorde os i forbindelse med undersøgelsen, gennemgås i det følgende.

Der er fra undersøgelsens påbegyndelse reflekteret over, hvorvidt interviewene skulle lydoptages, eftersom enhedscheferne havde en formodning om, at det ville have betydning for

informanternes åbenhed og ærlighed. På trods heraf blev det besluttet, at alle interviewene skulle optages. Det var dog tydeligt, at der var mindre åbenhed i eliteinterviewene, idet enhedscheferne blev mere politiske korrekte og var mere påpasselige i deres svar end ved tidligere møder, hvor samtalerne ikke blev optaget. De blev mindre kritiske og sørgede for sagligt at argumentere for, hvorfor de udtalte sig, som de gjorde, og hvorfor de mente, at tingene forholdt sig således. Det kan dog imidlertid være svært at sige hvilken betydning, det har haft for åbenheden i fokusgruppeinterviewene, at disse blev optaget. Dette med baggrund i, at undersøgelsens forfattere først fik mulighed for at møde størstedelen af informanterne på interviewdagen, hvorfor det ikke er muligt at vurdere, hvorvidt optagelsen har haft betydning for deres udtalelser om holdninger og oplevelser. Der er ydermere gjort overvejelser om, hvorvidt alle forfattere skulle deltage i interviewene, idet der kan opstå et ulige magtforhold mellem forfatterne og informanterne. Dette magtforhold kan især antages at have betydning for den tilegnede viden ved fokusgruppeinterviewene, idet beboerne sidder over for både personale og forfattere, som begge, i beboernes øjne, muligvis kan rangeres højere (se afsnittet "Metodiske refleksioner").

Informeret samtykke, fortrolighed og konsekvenser

I forlængelse af ovenstående er der reflekteret over tre af de hyppigste etikipunkter i forhold til gennemførelsen af interviews, herunder informeret samtykke, fortrolighed og konsekvenser (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette ligeledes for at opfylde GDPR-reglementet i forbindelse med behandlingen af personfølsomme oplyser (GDPR.dk, 2020).

Informeret samtykke

Der er forinden interviewene gjort nogle overvejelser vedrørende indhentning af *informeret samtykke*. Dette i forhold til at informere informanterne om undersøgelsens formål samt sikre, at de har kendskab til, at deltagelsen er frivillig, og at de til hver en tid har mulighed for at trække sig fra undersøgelsen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 116ff). Alle informanter er således blevet oplyst om undersøgelsens formål samt, hvad deres udsagn skal bidrage til, ligesom

enhedscheferne, i forbindelse med rekrutteringen, har briefet dem herom. Samtykket blev givet i form af et mundtligt samtykke fra hver enkelt informant, hvilket fremgår af bilagene. Der er indhentet mundtligt samtykke, idet det er mindre formelt end det skriftlige samtykke, og med det formål at skabe et mere fortroligt og personligt rum for interviewene. Idet informeret samtykke er knyttet til frivillighed, kan der, i en refleksion heraf, sættes spørgsmålstegn ved beboernes frivillighed. Det er gate-keeperne (enhedscheferne på pensionerne), der har udvalgt informanterne og derved ikke undersøgelsens forfattere. Dette kan netop anses at have betydning for beboernes frivillighed, idet der er et ulige magtforhold mellem enhedscheferne og beboerne, hvorved beboerne kan føle sig tvunget til at deltage (Müller, Olesen & Rømer, 2020, s. 5 og 11). Ligeledes er beboerne frihedsberøvede, hvilket ligeledes kan bevirke en usikkerhed i forhold til, hvorvidt deres deltagelse er helt frivillig.

Fortrolighed

Interviewene har ydermere været knyttet til etikpunktet *fortrolighed*, hvilket omhandler sløring af informanter, så disse ikke kan tilbageføres til materialet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 116ff). Det blev i løbet af processen besluttet, at enhedscheferne og de to pensioner ikke skulle anonymiseres, idet disse, i samråd med resocialiseringsenheden, netop har efterspurgt nærværende undersøgelse. De resterende informanter er modsat anonymiseret, hvilket de er blevet oplyst om forinden interviewene. Anonymiseringen samt fortroligheden kan have modvirket den lukkethed, som lydoptagelse af interviewene kan have bevirket. Det er dog væsentligt at pointere, at de gennemførte interviews hovedsageligt har fokus på oplevelser i forhold til pensionernes formål, hvorfor der hovedsageligt er spurgt ind hertil. Interviewene har derfor ikke fokus på oplysninger, som kan anses som direkte personfølsomme, herunder oplysninger om kriminalitet, hvorfor interviewene på dette punkt ikke har været så etisk udfordret.

Konsekvenser

Der er, i forlængelse af ovenstående, reflekteret over, hvilke *konsekvenser* interviewene kan have. Etikpunktet er knyttet til, hvilke fordele og ulemper, der kan påføres ved deltagelse i interviewet, hvor undersøgelsen skal have færrest mulige konsekvenser for informanterne (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 116ff). Det er med baggrund heri, at størstedelen af informanterne er anonymiseret. Dog er enhedscheferne ikke anonymiseret, idet en anonymisering ikke har været deres ønske. Dette til trods for, at de er bevidste om, at deres udtalelser kan have konsekvenser i forbindelse med deres stilling, ligesom de er bevidste om, at deres udtalelse kan resultere i en påtale eller lignende.

Bearbejdning af empiri

Alle specialets interviews er båndoptaget med henblik på at kunne dokumentere og understøtte hukommelsen af det sagte med det formål at kunne lade empirien styre analysen, hvilket er i tråd med den induktive tilgang. Derudover bidrager lydoptagelsen til at give interviewer frihed til aktiv lytning, bedre koncentration i ansigt til ansigt interviewet samt et bedre flow, idet interviewer ikke behøver at tage omfattende noter undervejs (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 236ff). Dog er der under hvert interview alligevel taget noter, som gengiver noget af det nonverbale gennem observationer, idet der i transskriberingen kan gå flere ting tabt som eksempelvis kropssprog, hvilket fremgår af bilag 7. Det har været fordelagtigt, at interviewene er udarbejdet i den tidlige proces, da transskribering er en tidsmæssig stor byrde. Specialets forfattere har, umiddelbart efter interviewene, personligt transskriberet alle optagelserne, ligesom optagelserne har været fortrolige således, at det kun er forfatterne, der har haft adgang til dem. En fordel ved dette er, at der, under transskriberingen, er opdaget tematikker i forbindelse med problemstillingen, som undervejs er diskuteret og bearbejdet. Der er undervejs i lydoptagelserne steder, hvor det ikke har været muligt at høre, hvad der er blevet sagt, hvilket er noteret i løbende tekst. Ligeledes er transskriberingen baseret på talesproget, hvilket betyder, at der ofte er halve sætninger, gentagne angivelser af ord som "øhh" og lignende. De uredigerede citater er direkte gengivet i undersøgelsen med henblik på at kunne give en så virkelighedsnær læseoplevelse, hvor følelser og frustrationer kommer til udtryk.

De fire interviews har hvert været begrænset til halvdelen times varighed for at kunne bevare koncentrationen fra både interviewer og informanter samt for at sikre, at interviewene primært forholdt sig til emnet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 235f). Efter transskriberingen er der foretaget en kodning i forhold til at opdage mønstre i udfordringer og potentialer. Dette med henblik på at kunne kategorisere disse i tematikker for at kunne besvare selve problemformuleringen, hvorfor netop empirien vil danne udgangspunkt for analysen.

Metodiske refleksioner

Nedenstående vil, med baggrund i de forudgående afsnit søge at klarlægge fremgangsmåderne og overvejelserne i tilvejebringelsen af empirien.

Med viden om, at problemfeltet, som består af pensionerne, vil kunne ændre sig over tid, er konteksten og tidsperspektivet af afgørende betydning for nærværende undersøgelse. Ligeledes vurderes den førte straffepolitik at spille en betydelig rolle, idet ændringer i de dominerende strafferetlige tendenser kan have indvirkning på pensionernes praksis. Ydermere kan pensionernes medarbejdere ses at have indvirkning på undersøgelsens resultater, idet de ansatte, der deltager i nærværende undersøgelse, alle har en længere ansættelsehistorik bag sig. De har derfor alle oplevet konsekvenserne af skærperne, hvorfor man vil kunne forestille sig, at nye medarbejdere, der blot har været vant til nuværende reglement ikke vil opleve samme udfordringer.

Specialets undersøgelsesfelt tager udgangspunkt i den virkelighed, som praksis udspiller sig i, hvilket gør specialet virkelighedsnært og aktuelt. Enhedscheferne på pensionerne samt Lena Jørgensen som er resocialiseringskonsulent og Susanne Anette Gram Svendsen, som er resocialiseringschef har gennem forsamtale med specialets forfattere uddybet og formuleret problemfeltet, hvilket danner grundlag for problemformuleringen. Pensionernes ansatte samt beboerne danner ydermere grundlag for specialets datagrundlag gennem udarbejdede interviews med disse. Allerede her kan det diskuteres, hvorvidt problemfeltet er tilgået neutralt, idet pensionerne på sin vis er bestiller, men også medvirkende til at belyse undersøgelsesfeltet. Dog kan det diskuteres om dette ikke netop gør pensionerne til eksperter

på området, hvilket gør, at der ikke kunne findes bedre metode til at belyse problemformuleringen. Desuden kan forfatterens begrænsede kendskab til området have gjort disse mere påvirkelig i forhold til at se objektiv på problemfeltet. Omvendt har det ligeledes betydet, at problemfeltet er tilgået neutralt og sagligt. For at få et mere nuanceret billede af pensionernes virkelighed, kunne det have været fordelagtigt at have foretaget observationer i praksis, som yderligere kunne have bidraget til et mere indgående billede af mulighederne på området.

Specialets forfattere har haft ønsker i henhold til udvælgelsen af informanter, hvilket er beskrevet i afsnittet "Rekruttering af informanter". Dog har pensionerne udvalgt alle informanterne, hvilket kan betyde, at disse er udvalgt ud fra enhedschefernes egne kriterier. Dette kan betyde, at enhedscheferne bevidst kan have udvalgt informanterne ud fra dem, som de på forhånd vidste, ville dele samme syn på undersøgelsens problematik. Sammensætningen af ansatte og beboere i fokusgruppeinterviewene kan medføre, at der er ting, som de ansatte ikke kan og må udtale sig om foran beboerne, hvorfor information kan gå tabt. Sammensætningen kan også betyde, at beboerne ikke føler tillid nok til at udtale sig uforbeholdent, da både ansatte og alle forfattere var til stede. Yderligere er interviewene foretaget med viden om, at beboerne ved, at de konstant bedømmes af de ansatte på pensionen. Derfor kan de under interviewene have pyntet på virkeligheden, ligesom de kan have påtaget sig en form for rolle for at fremstå på en bestemt måde overfor personalet. Konstellationen af antallet af ansatte i henhold til antallet af beboere kan også ses at have haft betydning. Ved fokusgruppeinterviewet på Pension Skejby sad en beboer over for to ansatte og tre forfattere, hvilket kan have betydning for det sagte, idet magtforholdet fremstår ulige. En anden faktor, der kan have betydning er forfatterens køn i forhold til interviewet på Pension Skejby, idet de interviewede omfattede to mandlige beboere samt en mandlig og en kvindelig ansat. Det kunne derfor tænkes, at de mandlige beboere kunne have større interesse i at deltage på grund af de tre kvindelige forfattere, ligesom de bevidst kan have fra- eller tilvalgt at nævne ting.

Der har hverken før eller under interviewene været dialog omkring beboernes kriminelle baggrund, da dette ikke har været aktuelt for undersøgelsesfeltet. Dette kan have medvirket til mere åbenhed fra informanternes side, ligesom det har bidraget til, at specialets forfattere har kunne tilgå informanterne åbent og fordomsfrit, idet selve kriminaliteten og arten heraf ikke

har haft nogen indvirkning på interviewet. Specialets forfattere havde forud interviewet på Pension Skejby været til formøde, hvilket kan have betydning for en større fortrolighed med stedet og overfor de ansatte, modsat første interview på Pension Hammer Bakker, hvor stedet og ansatte var nye for forfatterne. Der kan slutteligt være forskel på, hvordan beboerne oplever de resocilerende indsatser på pensionerne i forhold til, om de er på fængsels- eller pensionsvilkår. Dette med baggrund i, at der for beboere, der er udstationeret på fængselsvilkår ses flere restriktioner, som kan medvirke til, at de ikke har samme oplevelse af resocialisering, som beboere på pensionsvilkår.

Kritisk case

I nærværende undersøgelse er det ikke muligt at tale om statistisk inferens, hvorfor undersøgelsen istedet vil referere til en analytisk generalisering med fokus på, hvorvidt undersøgelsen og dennes problematikker kan overføres til landets resterende pensioner. For at kunne argumentere for en sådan generalisering, er det derfor afgørende for gyldigheden, at pensionerne til en vis grad er ens og ligner hinanden til trods for, at de hver har deres "force" (Andersen, Hansen & Klemmensen 2012, s. 105f).

Undersøgelsen har hovedsageligt fundet frem til forhold, der kan antages at være typiske for alle landets pensioner. Dette til trods for, at undersøgelsen baseres på blot to cases, der dog hver har deres "force", og som kan antages at udgøre to yderpoler, når der tales om pensioner, hvorfor disse kan anses som en "kritisk case". Dette skyldes, at de hver har deres særtræk, der netop skulle bevirke bedre muligheder for det resocialiserende arbejde. Derfor kan der argumenteres for, at når disse to pensioner oplever en række udfordringer i forhold til det resocialiserende arbejde, så må det i høj grad også antages at gøre sig gældende ved de resterende pensioner. Når to af landets pensioner, der netop besidder en række fordele blandt andet i forbindelse med ekstra ressourcer oplever, at deres resocialiserende arbejde indskrænkes, vil det samme derfor sandsynligvis gøre sig gældende ved landets resterende pensioner, som ikke har de samme midler (Flyvbjerg, 2010, s. 470).

Corona-tid

Under specialeskrivningen er der opstået en usædvanlig situation, hvor coronapandemien i en periode har lukket store dele af Danmark ned. Nedenfor vil derfor udgøre en kort refleksion over, hvordan dette har haft direkte indvirkning på undersøgelsen. Hensigten var til en start, udover at undersøge de ansatte og beboernes oplevelser, at undersøge de faglige standarder/skrivelser, som områdekontorerne og Direktoratet anvender, når der tages stilling til ansøgninger fra pensionerne. Ønsket var at få viden om, hvordan disse skrivelser udarbejdes af Direktoratet og yderligere, hvordan disse fortolkes af Direktoratet og juristerne på områdekontorene, hvorfor det har været tanken, at undersøgelsen skulle inddrage interviews med relevante jurister på området for en dybdegående viden om processerne. Dette netop i forhold til at se de skærper, som pensionerne oplever, i forbindelse med det resocialiserende arbejde, i et større perspektiv. Det har dog ikke lykkedes at komme i kontakt med juristerne på områdekontoret i Hobro og Direktoratet.

Specialets forfattere har endvidere oplevet, at samarbejdspartnerne har været udfordret grundet pandemien. Dette har der været fuld forståelse for, idet forfatterne, dagene forinden Danmark lukkede ned, opholdte sig på begge pensioner og derved fik indblik i nogle af de udfordringer, som pensionerne stod overfor i forbindelse hermed. Dette har imidlertid bevirket, at kommunikationen med de relevante samarbejdspartnere har været udfordret, idet de involverede partnere har måtte bruge tid på at tackle situationen i deres daglige virke. Dette har derfor resulteret i, at samarbejdspartnerens primære arbejde selvfølgelig har været prioriteret frem for nærværende undersøgelse, hvorfor specialets forfattere flere gange har henvendt sig uden held, i forhold til opklarende samt uddybende spørgsmål. Kontakten kunne dog have bidraget til en dybere baggrundsviden i forhold til undersøgelsen.

Corona-situationen har ligeledes påvirket litteratursøgningen, idet en del litteratur ikke har været muligt at tilgå, ligesom det ikke har været muligt at låne bøger på biblioteket i størstedelen af udarbejdelsesprocessen. Slutteligt kan det nævnes, at coronapandemien ydermere har bevirket, at specialets forfattere i størstedelen af udarbejdelsesperioden har siddet hver for sig, hvilket har besværliggjort og udfordret processen.

Teoretisk forståelsesramme

Med udgangspunkt i den induktive tilgang er teorierne udvalgt på baggrund af den indsamlede empiri. Teorierne skal ses som en teoretisk forståelsesramme, der løbende vil inddrages i den efterfølgende analyse for at understøtte de ansatte og beboernes oplevelser i praksis.

Kontrolpolitiske udviklingslinjer

David Garland og Flemming Balvigs studier af kontrolpolitiske udviklingslinjer vil bidrage til en forståelse af, hvilken betydning den samfundsmæssige udvikling på kriminalitetsområdet har på mikroniveau (pensionerne). Garland vil inddrages til trods for, at hans forskning er baseret på internationale studier af kriminalpolitikken, idet der kan argumenteres for, at nogle af de samme tendenser kan ses i Danmark.

Som beskrevet indledningsvist viser både internationale og nationale studier, at der ses nypønologiske og kontrolpolitiske tendenser i samfundet. Den amerikanske sociolog Garland har netop forsket i kontrolpolitiske tendenser i hovedsageligt USA og har på baggrund af disse studier blandt andet udgivet nutidsdiagnosen "*The Culture of Control*" i 2001. Nutidsdiagnosen kaster lys over skiftet fra det moderne til det senmoderne paradigme. Garland argumenterer for, at kriminalitet ikke længere anses som en uventet hændelse, men snarere som en integreret og normaliseret del af samfundet, ligesom truslen om kriminalitet er en integreret del heri. Hermed bliver man i samfundet mere risikobevidst, idet kriminalitet anses som en risiko. En øget kontrol indtager ligeledes en væsentlig rolle, idet kontrollen skal formindske risikoen for at blive udsat for kriminalitet. Dette bevirker, som beskrevet i indledningen, at der foretages flere risikovurderinger. Der opstår ydermere øget brug af forebyggelse af lovovertrædelser gennem kontrol og risikotænkning, ligesom retfærdighed og frygt indtager en væsentlig plads. Garland argumenterer for, at effektive kontroller anvendes for at maksimere sikkerheden i samfundet, ligesom der ses et øget brug af restriktioner. Der er ydermere sket en forøgelse i brugen af straf, idet der anvendes længere fængselsstraffe. Fængsler og andre afsoningsformers oprindelige funktion er yderligere genopfundet i den forstand, at de skal medvirke til at holde kriminelle på afstand og beskytte det resterende samfund mod de, der udgør en trussel. Garland

argumenterer ydermere for, at der fortsat ses et resocialiserende sigte, men at det nu nærmere er centreret om risiko. Behandlingen af lovovertræderen finder kun sted, så længe behandlingen kan bevirke en beskyttelse af samfundet, en reducere af risiko samt være omkostningseffektiv (Garland, 2001, s. 168-185).

Den danske retssociolog Balvig har ydermere analyseret kontrolpolitiske tendenser i kriminalitetshåndteringen i Danmark, hvilket blandt andet fremgår i hans nutidsdiagnose *"When Law and Order Returned to Denmark"* fra 2005. Med skiftet fra det moderne til det senmoderne paradigme, er der opstået en erkendelse af, at årsagen til kriminelle handlinger er manglende kontrol i samfundet, og af at kriminalitet skal anses som et tegn på risiko. Straffen skal derfor ses som en kontrol, idet individet anses for egoistisk, hvorfor den kriminelle skal kontrolleres (Balvig, 2005, s. 180f). Straffen anses at være baseret på hævn og gengældelse. Formålet med at straffe har før paradigmeskiftet primært bestået i at nedbringe kriminaliteten samt at resocialisere, hvorfor straffen i høj grad har haft et nyttefuldt sigte. Resocialiseringstanken udskiftes, ifølge Balvig, med et øget fokus på inkapacitering, som skal sikre en øjeblikkelig beskyttelse og sikkerhed for samfundet. Balvig hævder altså, at kriminalpolitikken nu er blevet et emotionelt og demokratisk beskyttelsesprojekt til trods for, at der fortsat ses at være fokus på reducere af kriminalitet (Balvig, 2005, s. 180ff). Kriminalpolitikken indeholder også fortsat behandlingselementer på trods af, at dette kan ses at skubbes i baggrunden i takt med, at straffepolitikken nu har andre fokuspunkter (Elholm, 2011, s. 6). Balvig argumenterer endvidere for, at befolkningens retsfølelse og retfærdighed indtager en væsentlig rolle i strafferetlige begrundelser (Balvig, 2005, s. 184).

Balvig argumenterer for, at kriminalisering kan antages at have tre funktioner. Den første funktion er en handlingsfunktion, som på en enkel, synlig og let forståelig måde skal signalere, at der "gøres noget", hvorfor virkninger af kriminaliseringen og retshåndhævelsen bliver mindre vigtig. For det andet har kriminalisering endvidere en afledningsfunktion, idet den skal udstøde specifikke samfundsgrupper ved at aflede opmærksomheden fra de samfundsforhold, der skaber aggression. Sidst har kriminalisering en renovationsfunktion, idet den skal indespærre uønskede elementer med det formål at rense gadebilledet. Denne form for facadelegitimering anser Balvig ligeledes, når han analyserer den aktuelle danske kriminalpolitik i et

magtperspektiv. Her opfattes kriminalisering som resultatet af magtudøvelse, hvor lovene viser, hvem der har magten, og blandt andet kriminalitetsbekæmpelse bliver i stigende grad noget, der kan henføres til facade-legitimeringer (Elholm, 2011, s. 5f).

Resocialisering

Pensionernes primære formål består, som tidligere nævnt, i at hjælpe og støtte beboeren, så denne bliver i stand til at leve en kriminalitetsfri tilværelse efter endt afsoning. Idet den indsamlede empiri afspejler, at det netop er de resocialiserende indsatser, som har til hensigt at understøtte formålet, som de på pensionerne føler sig udfordrede på, vil nedenstående søge at klarlægge, hvordan resocialisering kan forstås, hvilke typer resocialisering der findes samt, hvilke begrundelser der retfærdiggøre, at vi som samfund skal bruge ressourcer på resocialiserende indsatser. Dette ud fra Robinson og Crows "*Offender Rehabilitation*".

Hvad er resocialisering?

Rehabiliteringen er som koncept svært at definere og derfor finder man heller ikke blot én definition af begrebet, idet begrebet kan indgå i forskellige kontekster. Hvad der dog er kendetegnende for alle definitioner er præfikset "re", som implicerer en tilbagevenden til en tidligere tilstand. Rehabilitering kan, i en medicinsk kontekst, forklares ved, at mennesker hjælpes med at genvinde sine motoriske eller kognitive færdigheder, så de kan vende tilbage til en tidligere fordelagtig tilstand (til det normale) (Robinson & Crow, 2009, s. 1f). Udover dette kan rehabilitering anskues i en adfærdsmæssig kontekst, hvor det netop handler om at ændre menneskers adfærd. Rehabiliteringen involverer heri en række interventioner, som blandt andet forsøger at fjerne lysten og tilbøjeligheden til at begå kriminalitet og derved gøre den dømte til en "normal" lovlydig borger. Rehabilitering har imidlertid også en mere symbolsk dimension, hvor fokus er på, at mennesket vender tilbage til en tidligere status (lovlydig borger). Ifølge Robinson og Crow kan den symbolske rehabilitering anses som såvel en ændring af adfærden som en proces, hvor den dømte får mulighed for at ændre sit selvbillede fra at være kriminel. Denne symbolske rehabilitering betegnes som den proces, der sker, når man tillader den dømte at "af-stigmatiseres" og "genindsættes" i samfundet efter en periode, hvor denne har

været udelukket fra samfundet for eksempel i forbindelse med en fængselsstraf. Dette kan anses som en form for social reintegration, hvor den dømte igen bliver betragtet som en lovlydig borger (Robinson & Crow, 2009, s. 1ff). Den sidstnævnte form for rehabilitering kan sammenlignes med det, som i en dansk kontekst betegnes "resocialisering", hvilket kommer til udtryk i Kriminalforsorgens vision for resocialiseringsområdet, som lyder:

"Kriminalforsorgen skal medvirke til at begrænse kriminaliteten gennem målrettede, effektive og meningsfulde aktiviteter for de kriminelle. Vi skal tilrettelægge vore aktiviteter, så de kriminelle får mulighed for at udvikle ansvarlighed, selvrespekt, selvtillid og kompetencer, og så de støttes og motiveres til et liv uden kriminalitet" (Kriminalforsorgen, 2016).

Det er, ifølge Edgardo Rotman og Peter Raynor, vigtigt ikke kun at begrænse resocialisering til ét koncept, da genoprettelse kan ske til en tidligere utilstrækkelig tilstand, idet ikke alle kommer fra en ønskelig situation. Resocialisering bør derfor forstås i en bredere kontekst og definitionen af resocialisering kan derfor istedet ses at være "en ændring til det bedre" (Robinson & Crow, 2009, s. 3).

Resocialiseringstyper

Der kan identificeres forskellige typer af resocialisering. Disse adskiller sig fra hinanden ved at anvendes på forskellige tidspunkter i straffeprocessen (Robinson og Crow, 2009, s. 7). Der ses en type af resocialisering, hvor nogle teoretikere argumenterer for, at resocialisering og straf bør ses distanceret fra hinanden, når der træffes strafferetlige beslutninger. Resocialiseringen skal herved foregå "udover straffen", idet resocialisering må anses som en modgift til straffen og skadevirkningerne heraf, så dømte kan vende tilbage til en kriminalitetsfri tilværelse efter endt afsoning. På trods af, at straffen anses for at være fortjent, pointeres det dog, at den dømte ikke fortjener de konsekvenser, herunder fysiske, psykiske og sociale, som straffen kan have. Resocialisering ses i denne form oftest først relevant i slutningen af straffen. Resocialisering kan ydermere anses som værende en del af den afsagte dom, hvilket ofte kaldes "resocialiserende straf". Inden for denne type skal straffen ses i lyset af et ønske om den dømtes resocialisering. Resocialisering kan endvidere anses som et "alternativ til straf". Dette ses i

sager, hvor den dømte undgår retsforfølgelse og sanktioner, idet de henvises til resocialiserende hjælp som alternativ til straf (Robinson og Crow, 2009, s. 6ff).

Teoretiske begrundelser for resocialisering

Begrundelsen for at anvende resocialiserende straf kan imidlertid antages at være en anelse kontroversiel. Som nævnt ovenfor, er resocialisering, ifølge nogle teoretikere, begrebsmæssigt adskilt fra straf således, at resocialisering ikke forstås som et mål i forbindelse med en straffeprocess, men snarere som en modgift til de potentielt skadelige virkninger, der kan følge efter afsoning. Derfor hævder en række teoretikere, at resocialisering kan ses som en humanitær reaktion på lovovertrædelser. I slutningen af 1800-tallet udviklede teoretikeren, John Howard, sine egne ideer om reformen af dømte som et alternativ til det, han, på det tidspunkt, så som et alt for straffende og uforholdsmæssigt svar på kriminel adfærd. Sidenhed har blandt andet både Francis Cullen og Karen Gilbert samt Rotman, netop af samme årsag, fortsat denne tankegang og kan derved anses som fortalere for hele resocialiseringstankegangen. Rotman hævder, at resocialisering af kriminelle giver strafferetssystemet en unik mulighed for forbedring, idet man humaniserer og civiliserer den sociale reaktion mod kriminalitet (Robinson og Crow, 2009, s. 8ff).

Såfremt man anser, at kriminalitet er helt eller delvist forårsaget af sociale problemer, som samfundet ikke har løst, således at den tidlige kapacitet til at undgå kriminalitet er kompromitteret, kan samfundet anses at blive forpligtet til at hjælpe den kriminelle ud af situationen for at forhindre yderligere kriminalitet. Sagt med andre ord, har den kriminelle ret til hjælp i forbindelse med en form for statsforpligtet resocialisering. Derudover kan resocialisering ligeledes ses som en genoprettelse til de, der har afsonet fængselsstraf, idet staten har ret til at straffe den kriminelle for brud på loven. Omvendt har den kriminelle ligeledes ret til ikke at blive svækket på grund af følgerne af straffen, hvorfor denne ikke skal befinde sig i en position, som er værre end før straffens indtræden. Rotman argumenterer også for, at den kriminelles ret til resocialisering er i overensstemmelse med den fulde genoprettelse af borgerlige og politiske rettigheder efter løsladelse (Robinson og Crow, 2009, s. 7ff).

En anden måde at begrunde eller retfærdiggøre resocialisering er, at den kan udgøre en etisk eller moralsk ret, såfremt den producerer "den største lykke for det største antal". Altså bidrager til de bedste samlede resultater. Denne begrundelse for resocialisering beror derfor på, at transformationen af kriminelle til lovlydige borgere, må antages at være af interesse for samfundet som helhed. Derudover er idealet, at den resocialiserende praksis ikke blot skal øge antallet af nyttige og bidragydende borgere, men også beskytte samfundet fra fremtidig kriminalitet. Det kan dog diskuteres, hvorvidt man vil kunne opnå samme resultat ved at indespærre kriminelle på ubestemt tid og dermed gøre dem inhabile. Dog vil dette for det første rejse vigtige spørgsmål om retfærdighed, ligesom man vil kunne stille sig kritisk i forhold til proportionaliteten i straffen. For det andet ville inkapacitering være en meget økonomisk dyr løsning, hvorfor netop økonomi kan antages at være en anden mulig begrundelse for en resocialiserende straf på en pension. På trods af, at resocialiserende indsatser kan være svære at måle på, kan man argumentere for, at resocialisering foretrækkes ud af de to fremgangsmåder, da det i det mindste involverer undgåelse af unødvendig skade fra overdrevne sanktioner. Derudover kan det også i et langsigtet perspektiv ses at være den bedste økonomiske løsning, da resocialiserende indsatser formentlig vil kunne bidrage til at undgå recidiv (Robinson og Crow, 2009, s. 8f).

Analyse

Følgende analyse vil vise et billede af den virkelighed, der udspiller sig i praksis med henblik på at besvare, hvilke potentialer og udfordringer ansatte og beboere på Pension Skejby og Pension Hammer Bakker oplever i forbindelse med resocialisering. Analysen bygger på de tematikker, der fundet i empirien, hvor den teoretiske forståelsesramme skal understøtte disse fund. Derudover vil der løbende inddrages andre teorier, undersøgelser og artikler til at underbygge ansatte og beboeres oplevelser.

Resocialisering på Pension Skejby og Pension Hammer Bakker

Pensionernes formål

"Fuldbyrddelse af en straf skal ske med fornøden hensyntagen såvel til straffens gennemførelse som til behovet for at hjælpe eller påvirke den dømte til at leve en kriminalitetsfri tilværelse." (Straffuldbyrddelsesloven § 3).

Ovenstående lovtekst angiver formålet med fuldbyrddelsen af straf i Danmark. Pensionernes primære formål kan udledes af paragraffens anden del, der har fokus på, at straffen skal hjælpe og påvirke den dømte til at leve et liv uden kriminalitet. René, som er enhedschef på Pension Hammer Bakker, uddyber pensionernes formål:

"Så handler det om at være med til at begrænse kriminalitet. Vores del er jo at få folk rigtig godt igennem den sidste del inden de kommer ud og står på egne ben. (...) Men at klæde dem på til at kunne klare sig selv. Give dem nogle værktøjer til det de har behov for, den enkelte har behov for. Og det kan være alt fra bare at få kontakt til arbejdsmarkedet eller få styr på deres økonomi, eller få en lejlighed. Få lejligheden sat i stand måske endda, altså det med hjælp til at sige i dag skal du også køre ind i din lejlighed, så skal du få malet stuen." (Bilag 4, s. 27).

Det kan ud fra Renés udsagn udledes, at pensionernes formål altså består i en resocialisering i form af en målrettet indsats, så beboeren bliver klædt på til en kriminalitetsfri tilværelse efter endt afsoning. Dette kan ligeledes sidestilles med de karakteristiske logikker i den

skandinaviske fængselspraksis, hvor samfundet ikke blot stræber mod at straffe de, der har begået en lovovertrædelse, men i lige så høj grad på at resocialisere disse. En tidligere beboer på Pension Hammer Bakker fortæller om formålet med hendes straf ud fra egen forståelse:

"Ja, altså det var måske været det der med at arbejde lidt med mig selv og sådan... Få en forståelse for, jamen det ved jeg ikke, de udfordringer jeg har, og de faldgruber, jeg kan have, eller hvad skal man sige? Når jeg skulle til at starte på en frisk selv, ja, uden de forkerte mennesker i mit liv og sådan noget. Så forebyggelse, er det ikke det, man kan sige eller hvad?" (Chris, Bilag 6, s. 86).

Vi er som samfund dermed interesserede i at omforme den kriminelle og ved at sikre konformitet mellem et ønsket mønster af henholdsvis tanker og adfærd, varetager pensionerne dermed en betydelig opgave i forbindelse med den danske straffuldbyrdelse. En beboer på Pension Skejby fortæller hans formål med at være på pensionen og understreger væsentligheden i en langsom udslusning:

"Jeg ser det formål at blive udsluset til samfundet igen. Stille og roligt. Nu har jeg x måneder, jeg skal være her. De tre måneder er på fængselsvilkår. Så vænner man sig stille og roligt til, at der er noget udover, øhm, Kriminalforsorgens lille blok, ikke? (...) Vi kan gå i Skejbycentret og handle, øhm, tage ind i banken og gøre sådan nogle ting, som almindelig dagligdagsmennesker gør - men i begrænset omfang, og så efterhånden så kommer der mere og mere. (...) Altså set med helt, altså objektive øjne, så er det en fordel, at man ikke bare smider det hele i hovedet på personen fra dag et af, fordi det kan være svært at administrere på én gang, hvis man... Nu for mit vedkommende, har jeg næsten siddet i x år nu... (...) Der er det en stor fordel, at man vænner sig samfundet i bidder for ikke at dumpe i igen." (Kim, Bilag 6, s. 51).

De ansatte på pensionerne har altså en stor opgave i at bidrage til at bringe dømte ud af fængslerne igen, hvorfor opgaven ikke blot består i at låse fængselsdøren op, men at finde en fælles vej ud, hvor den dømte får hjælp til dennes særlige behov. Klaus, som er enhedschef på Pension Skejby forklarer i forbindelse hermed: *"Jamen det var udslusning, resocialisering, udslusning, ADL-træning"*. (Bilag 3, s. 6). Det bliver derved tydeligt, at denne afsluttende del af straffen ikke blot drejer sig om restriktioner og straf, men må derimod ses som et genoprettende projekt. Thomas, der er ansat på Pension Hammer Bakker forklarer, at pensionernes overordnede formål: *"(...) er jo at ændre recidiv. Øh, så ved man fra forskning en*

helt masse om, hvad er det der skal til for at man... for at hindre, at man falder tilbage (...) " (Bilag 6, s. 86). Bente, der er ansat på samme pension beskriver ligeledes det, hun ser, som pensionernes formål:

"Altså man kan i hvert fald sige sådan øh den brede paraply er jo udslusning fra fængsel til samfundet igen. Øhm, og der er vores mål jo på en eller anden måde at gøre den overgang fra fængsel tilbage til samfundet så, så øh blød som mulig. Altså ja, og støtte de beboere der er heri og træffe nogle gode valg for dem selv og og prøve at støtte folk i ikke at vælge en kriminel løbebane efter endt afsoning. (...) Så at gøre overgangen fra fængsel til samfundet så blød som muligt, det må være, det må være vores funktion." (Bilag 6, s. 86).

Et skadeligt fængsel

I forlængelse af ovenstående kan det være oplagt at se nærmere på en begrundelse for, hvorfor vi som samfund skal bruge ressourcer på at resocialisere dømte i pensionsregi.

"(...) Der skal ikke være nogen tvivl om, at man bliver skadet af at sidde i fængsel. Det har en funktion... Altså det det er godt for retsfølelsen hos de almindelige borgerlige borgere, og og selvfølgelig... Man skal straffes fordi, når man har gjort noget forkert, men men, det er aldrig sundt at sidde i fængsel. Man bliver skadet af det, ja." (Bente, bilag 6, s. 95).

I tråd med Bentes (ansat på Pension Hammer Bakker) forståelse om et skadeligt fængsel, fastslår en dansk grundbog i kriminologi ligeledes:

"Der er næppe nogen tvivl om, at fængselsstraf har negative konsekvenser for den dømte. Heriblandt kan nævnes: stigmatisering, forværring af personlig og socioøkonomisk situation, prisonisering, kriminalisering og institutionalisering." (Clausen, 2013, s. 248).

Såfremt man, ligesom ovenstående citater, antager, at fængsling alt andet lige må anses som en skadelig indgriben, hvor fængslerne forværre den indsatte, kan den teoretiske begrundelse for resocialisering på pensionerne bestå i en statsforpligtet resocialisering. Resocialisering anses her ikke som et mål i forbindelse med en straffeprocess, men derimod som en modgift til de potentielt skadelige virkninger, der kan følge efter afsoning (Robinson og Crow, 2009, s. 9).

Dermed bliver pensionerne antageligt anset som en udslusningspraksis, der alt andet lige må tage afsæt i en skadeligt fængsel.

Bente (ansat på Pension Hammer Bakker) forklarer, hvordan hun anser, at fængslerne blandt andet kan ses at blive en medforstærkende faktor i forbindelse med udviklingen af en yderligere kriminel adfærd, hvor der opstår en uhensigtsmæssig social læring: *"Man kan lige høre ham, hvordan han lavede nogle penge, og ham der, han fortæller også - og så bliver det denne her lille forbryderskole, som man jo også oplever i åbne fængsler eller i fængslet i det hele taget."* (Bilag 6, s. 94). I forlængelse af denne forståelse af, at man kan "lære" at blive kriminel i fængslet, kan der drages paralleller til den amerikanske sociolog Donald Clemmers beskrivelse af fængselstilværelsens påvirkning. Til trods for, at Clemmers studie som sådan ikke går ind og undersøger, hvordan de indsatte "lærer" af hinanden, fandt Clemmer i studiet foretaget i et amerikansk fængsel, at alle indsatte, i forbindelse med fængselsophold, i et eller andet omfang gennemgår en særlig socialiseringsproces til fængselskulturen. Denne proces omtalte Clemmer *"prisonisering"* og dækker både over en socialiseringsproces og en tilstand, som den indsatte går igennem under et fængselsophold (Clemmer, 1958). I forbindelse med denne prisoniseringstese, har der sidenhed været gennemført en række undersøgelser af fængslets negative påvirkning. Blandt andet har Stanton Wheeler foretaget et studie, som belyste, at prisoniseringstendensen kunne betragtes som en U-formet kurve, hvor prisoniseringsgraden tiltager i begyndelsen af et afsoningsforløb, er på sit højeste halvvejs i forløbet og aftager ved løsladelsestidspunktet. Dog nåede de indsatte ikke samme lave udgangspunkt som ved indsættelsens påbegyndelse, hvorfor straffen alt andet lige kan siges at have medført en række skadevirkninger (Wheeler, 1961). Dog tyder det ikke på, at Wheeler har fremfundet samme tydelige u-formede prisoniseringsproces i Skandinavien. Ulla Bondeson har ligeledes foretaget lignende undersøgelser i Sverige, og fandt ingen indikationer på en faldende prisoniseringsgrad mod løsladelsestidspunktet. Det samme fandt Minke i en undersøgelse foretaget i Danmark i 2007-2009 (Minke, 2010). Derfor kan prisoniseringsprocessen i alle disse studier ses at udfordre den efterfølgende tilpasning til det omgivende samfund, idet en tidligere indsat får svært ved at fralægge sig fængslets påvirkninger (se afsnittet "Fængslets skadelige virkning"). Forandringen, som den indsatte gennemgår, nødvendiggør derfor en forandringsproces i form af en resocialisering, der også får til hensigt at "afprisonisere". Dermed kan prisoniseringsstudierne ses at understøtte vigtigheden i pensionernes formål. Hansen har i sin

Ph.d.-afhandling omhandlende Kriminalforsorgens udslusningspraksis ligeledes beskrevet, hvordan fængselsstraffen betragtes som kontraproduktiv set i relation til forebyggelse og resocialisering. Derfor må pensionerne forstås som en nødvendig investering, der skal bidrage til, at dømte ændrer kurs, idet de allerede har udgjort en stor samfundsøkonomisk byrde (Hansen, 2017, s. 111).

Resocialisering som en samfundsinteresse

Ligesom Bente (ansat på Pension Hammer Bakker), ovenfor beskriver en af begrundelserne for pensionernes resocialisering, anser Thomas (ansat på Pension Hammer Bakker) ligeledes en anden begrundelse. Denne beror på, at transformationen af den kriminelle til en lovlydig borger, må antages at være af interesse for samfundet som helhed. Han udtaler således: *"(...) det er jo fordi, at ham der, der har siddet inde ti eller tolv år for at slå sin kone ihjel, han bliver faktisk min nabo i morgen måske, eller din ikke? Og hvad er det så for nogle mennesker, vi gerne vil have ud?"* (Bilag 6, s. 95). Resocialisering er altså ikke blot af væsentlig betydning for den enkelte beboer, men må i særdeleshed også bero på en vigtighed for den resterende del af samfundet, som skal tage imod og inkludere den tidligere indsatte (Robinson og Crow, 2009, s. 8f). Dette beskriver Kriminalforsorgen ligeledes på deres hjemmeside med teksten: *"Den resocialiserende indsats er afgørende for at sikre et mere trygt samfund"*. (Kriminalforsorgen, 2020d). Netop tryghed og sikkerhed indgår ligeledes som en del af Justitsministeriets mission, som består i at sikre, at Danmark er et trygt og sikkert samfund (Kriminalforsorgen & Justitsministeriet, 2019, s. 2). Dermed har den resocialiserende praksis på pensionerne ikke blot til hensigt at øge antallet af nyttige og bidragsydende borgere, men også at beskytte samfundet fra fremtidig kriminalitet. Udslusningspraksissen på pensionen bliver dermed en nødvendig investering, der har det fælles bedste for øje, når den søger at bringe den dømte på rette kurs (Robinson og Crow, 2009, s. 8f).

Resocialisering i pensionsregi - et frivilligt tilbud?

René (enhedschef på Pension Hammer Bakker) fortæller om beboerne: *"Når de kommer hertil, så er der et grundlag til hvorfor de får lov til at komme på pension. Det er jo ikke alle der kan og*

det står i udstationeringsgrundlaget hvad det er der skal arbejdes med her." (Bilag 4, s. 27). Hermed fremsættes udslusningsforløbet på en pension som noget, den dømte skal gøre sig fortjent til, ligesom det kommer til at fremstå som et frivilligt tilbud. Et tilbud, der i praksis formentlig kan ses vanskeligt at afslå, og som ikke alle tilbydes (se afsnittet "En håndplukket gruppe"). Denne frivillighed kan ligeledes ses i lyset af Rotmans argument om, at resocialisering aldrig må pålægges den frihedsberøvede, hvorfor denne skal inviteres til egen aktive deltagelse (Robinson og Crow, 2009, s. 12). Kriminalforsorgens straffende formål afdæmpes og nedtones på pensionerne til fordel for en hjælpende intention, hvor udslusningspraksissen skal tage afsæt i den enkelte beboers behov og dennes motivation. Udgangspunktet for udslusningens sigte kommer derfor eksplicit til at fremstå i kontrast til den tvungne indespærring i fængslerne. Med udgangspunkt i denne forståelse gør det det derfor muligt at argumentere for, at pensionerne adskiller sig radikalt fra fængslernes tvungne indespærring, idet det tildels bliver muligt at betegne opholdet på pensionen som frivilligt. Dette på trods af, at opholdet indgår som et led i afsoningen af en frihedsstraf (Hansen, 2017, s. 111).

Pensionernes målgruppe

Målgruppen på Kriminalforsorgens pensioner består primært af dømte, der udstationeres som følge af et fængselsophold jf. stbl. § 50. Derfor kan denne resocialisering, ud fra Robinson og Crows typer, anses som "resocialisering udover straf" (Robinson og Crow, 2009, s. 7f). Derudover ses målgruppen at bestå af dømte, der, på baggrund af aldersmæssige og/eller helbredsmæssige tilstande eller andre særlige omstændigheder, anbringes på en pension som alternativ til fængsel jf. stbl. § 78. Resocialisering i forhold til denne gruppe kan derfor, ud fra Robinson og Crows typer, ses som enten "resocialiserende straf" eller som "resocialisering som alternativ til straf" (Robinson og Crow, 2009, s. 6).

En kompleks målgruppe

René (enhedschef på Pension Hammer Bakker) beskriver, at pensionernes målgruppe har ændret sig, idet flere fra pensionernes tiltænkte målgruppe istedet afsoner med fodlænke (Bilag 4). De ansatte på pensionerne lægger vægt på, at målgruppen, der er i udslusning, er kompleks,

og at de ofte er socialt, psykisk og/eller kriminelt belastede i mere eller mindre grad. Det ses, at målgruppen ofte har haft en belastet barndom, og Bente (ansat på pension Hammer) fremhæver:

"Og stort set alle de beboere vi har haft gennem tiderne har jo på et eller andet tidspunkt i hele deres opvækst nærmest, været en del af systemet. Og om ikke andet, så har haft nogle forældre der også har kæmpet mod systemet (...)" (Bilag 6, s. 105).

Målgruppen på pensionerne ses ofte at have misbrugsproblemer, ligesom en del af disse har en kriminel historik og kommer fra en kriminel omgangskreds. Nogle beboere er ydermere udfordret i deres forældrekompetence, hvilket særligt ses hos målgruppen i Pension Hammer Bakkers familiehus. Derudover opleves det, at en betydelig del af målgruppen har diagnoser eller symptomer herpå (Bilag 6). At pensionernes målgruppe ofte er socialt, psykisk og kriminelt belastet understøttes af Susanne Clausens undersøgelse *"Fængslet ta'r (stadig) de sidste"* fra 2013. Clausen undersøger indsattes sociale, personlige og kriminalitetsmæssige forhold, hvor undersøgelsespopulationen består af indsatte fra henholdsvis Kriminalforsorgens fængsler, arresthuse og pensioner i 2011. Undersøgelsen viser netop, at 35 % af populationen havde været anbragt i barndommen. Den påviser endvidere, at 69 % af disse tidligere var idømt en frihedsstraf, ligesom at 58 % tidligere var blevet idømt en betinget dom. Clausen konkluderer ydermere, at 17 % havde været indlagt på en psykiatrisk afdeling samt, at 34 % havde modtaget psykiatrisk behandling for en F-diagnose i ICD-10 systemet, hvori psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser indgår (Clausen, 2013, s. 15-31).

Fængslets skadelige virkning

"Der skal være nogen tvivl om, at man bliver skadet af at sidde i fængsel. (...) Man skal straffes, fordi når man har gjort noget forkert, men men, det er aldrig sundt at sidde i fængsel." (Bente, Bilag 6, s. 95).

Bente (ansat på Pension Hammer Bakker) indikerer i ovenstående citat, at målgruppen, der udstationeres fra et fængsel, er særdeles kompleks, idet de ofte ses at have udfordringer, som

opstår som følge af fængselsopholdet. Dette bidrager til målgruppens kompleksitet, hvorfor opholdet, ifølge pensionernes ansatte, bliver særdeles vigtig for at afhjælpe disses udfordringer.

Sociale udfordringer

De ansatte på pensionerne oplever særligt, at flere i § 50-målgruppen bliver stressede og har svært ved at opholde sig blandt andre mennesker. René (enhedschef på Pension Hammer Bakker) beskriver en konkret sag:

"(...) Vi var faktisk inde og se Marvels Adventures med en af vores beboere. Og det handlede simpelthen om, at han var så stresset og presset over at skulle lave noget hvor der var andre mennesker." (Bilag 4, s. 37).

Det ses, at en del af denne målgruppe har social angst og derved ofte er udfordrede i deres sociale færdigheder, hvilket kan være en skadevirkning af fængselsopholdet (Bilag 6). René fremhæver, at dette ofte har indvirkning på basale hverdagsting, hvilket han eksemplificerer med nedenstående citat:

"Altså nogle der ikke kan sætte sig ind i en bus, fordi der sidder andre mennesker, når de kommer her. Vi havde en som, var med et stoppested og så simpelthen blev nødt til at gå ud af bussen og gå tilbage fordi at ... Det var simpelthen for angstprovokerende og sidde der og alle folk kunne se at han var kriminel ikke. (...) det her var selvfølgelig også en langtidsmand der havde siddet inde i otte år da han kom her, ikke?" (Bilag 4, s. 22).

Dette lægger Bente (ansat på Pension Hammer Bakker) ligeledes vægt på, idet hun beskriver:

"Jeg tror, hvis man har siddet inde og især hvis man har siddet i lukket fængsel, igås og så kommer hertil, så bare det at komme ned i brugsen, hvor der er mange mennesker klokken fire og handle. Det er bare så angstprovokerende, og man... de kommer til at stå og kampsvede. Man kan nærmest se, det pibler på panden af dem igås, og pyha de kan... man kan slet ikke... alle de der mennesker, alle de stemmer og alt den der musik og lys og lyde og altså ..." (Bilag 6, s. 95).

Ovenstående oplevelser af, at indsatte, der udstationeres jf. § 50, ofte er belastet med social angst, kan ligeledes understøttes af Clausens undersøgelse, idet social angst netop indgår som

en F-diagnose i ICD-10 systemet (Clausen, 2013, s. 18 og 31). Undersøgelsen belyser dog ikke, hvorvidt diagnosen er opstået forinden eller under frihedsberøvelsen, ligesom den ikke konkluderer, hvorvidt indsatte har udviklet social angst som følge af et fængselsophold. Det er dermed ikke sagt, at pensionerne kun modtager dømte, der har udviklet social angst, som følge af et fængselsophold, men de ansatte lægger vægt på, at dette hovedsageligt ses hos denne målgruppe.

Fængselskultur

Beboere, der forinden har afsonet i et fængsel ses, ifølge de ansatte på pensionerne, ofte at være præget af fængselskulturen, herunder dens normer og værdier (Bilag 4 & 6). Dette påvirker ligeledes målgruppens kompleksitet og udfordrer det resocialiserende arbejde. Bente (ansat på Pension Hammer Bakker) eksemplificerer blandt andet dette med:

"Og så skal man også tænke ind i, når man nu sidder i fængsel, så dem, man ikke må snakke med, det er dem med de blå skjorter på - det er fængselsbetjentene, dem må man ikke snakke med, fordi gør man det, så er man en stikker, så derfor har de fleste, når de kommer herved, har sådan et her, vi snakker ikke med dig, fordi du er ansat ..." (Bilag 6, s. 93).

Fængselsopholdet kan foruden ovenstående, anses som en forbryderskole, hvor den indsatte tillærer yderligere kriminell adfærd og handlemønstre, hvilket ofte fortsat præger disse på pensionerne. Den indoptagede fængselskultur betyder ydermere, at de ansatte oplever, at det for nogle beboere, kan være svært at tilpasse sig de nye rammer og den nye kultur, der eksisterer på pensionerne blandt andet i forbindelse med den større frihed (Bilag 6). Denne oplevelse af, at nogle indsatte ses præget af fængslets kultur kan henføres til Clemmers begreb "*prisonisering*", som er præsenteret i afsnittet "Et skadeligt fængsel". Prisoniseringsprocessen er en proces, som alle indsatte gennemgår i større eller mindre grad. Denne proces bevirker, at indsatte indoptager fængslets kultur, herunder uformelle traditioner, normer, adfærd og handlemønstre, hvor en væsentlig fængselsnorm, ifølge Clemmer, er at indsatte ikke samarbejder eller rapporterer til ansatte. Clemmer pointerer imidlertid, at graden af prisonisering afhænger af en række faktorer, herunder blandt andet alder, kriminalitetens art

samt længden på frihedsberøvelsen (Clemmer, 1958). Dette understøtter Minke i hendes Ph.d.-afhandling fra 2010, som konkluderer, at graden af prisonisering blandt indsatte i danske fængsler afhænger af lignende faktorer (Minke, 2010). Med denne konklusion er det væsentligt at have for øje, at det altså ikke er i alle tilfælde, at de ansatte på pensionerne vil opleve en høj grad af prisonisering blandt den udstationerede målgruppe fra fængslerne. Dette netop fordi, pensionerne forsøger at skabe en forskelligartet beboersammensætning, hvilket vil belyses i nedenstående.

En håndplukket gruppe

Pensionernes målgruppe bliver håndplukket ud fra en vurdering af, hvordan den enkelte vil profitere af opholdet. Derudover vurderes det, hvordan den enkelte pension præcis kan afhjælpe den enkeltes problematikker, idet der skal være et fagligt grundlag for udstationeringen. Det er ikke alle, der kan få ophold på en pension, idet det ikke er alle, der passer ind i "rammen" (Bilag 4). Lucca (ansat på Pension Skejby) beskriver, at pensionerne netop har et ønske om en broget beboersammensætning:

"(...) vi kan godt have noget ADHD, vi kan godt have noget unge, vi skal også have lidt mere modent. Vi skal også have det her kriminalitet, vi skal have lidt etnicitet, vi skal have lidt forskelligt af det hele. Og i den sammenhæng handler det også om ressourcer. Nogle har nogle ressourcer, nogle har nogle andre ressourcer." (Bilag 5, s. 68).

Ydermere fremhæver Lucca, at beboerkonstellationen: *"(...) er bestemt ud fra hvad det her hus kan rumme og den eksisterende beboergrupper. Så om der kommer nye ind. Det er altid bestemt af hvem der er her i forvejen."* (Bilag 5, s. 68).

Målgruppen sammensættes altså på baggrund af den eksisterende beboergruppe samt deres ressourcer og problematikker, hvorved pensionerne tilsigter forskelligartethed. Dette kan bevirke, at nogle dømte ikke får mulighed for et udslusningsophold, hvis ikke de passer ind i beboerkonstellationen i netop den periode, hvor en udslusning være aktuel. Ydermere kan det betyde, at en gruppe af dømte ikke passer ind i pensionernes rammer og derved ikke vurderes egnet til et udslusningsophold eller kommer i betragtning hertil. Dette kan man stille sig kritisk

overfor, idet det kan betyde, at de ikke får samme mulighed som andre for at få støtte og hjælp til at leve en kriminalitetsfri tilværelse, hvilket kan have individuelle og samfundsmæssige konsekvenser. Hansen pointerer ligeledes i sin afhandling, at udvalgte grupper slet ikke kommer i betragtning til et udslusningsophold og fremhæver, at særligt indsatte med rocker- og bandetilknytning fravælges (Hansen, 2017, s. 35). I forhold til udvælgelsesprocessen af dømte, der sidder i fængsel kan prisoniseringstese, som er præsenteret i tidligere afsnit, indtænkes. Netop med udgangspunkt i Clemmers tese kan det diskuteres, hvorvidt dømte, foruden andre faktorer, udvælges ud fra deres grad af prisonisering. Bliver de udvalgt som følge af en lav eller høj grad prisonisering, og er dette forskelligt fra indsat til indsat? Clemmer argumenterer for, at prisoniseringssprocessen i værste fald kan være så gennemgribende, at tilpasningen til samfundet ved endt afsoning, kan ses næsten umulig (Clemmer, 1958). Ud fra denne argumentation kan der stilles spørgsmålstegn ved, om pensionerne netop udvælger de, der i lav grad er prisoniseret for at have større chance for at opnå en vellykket resocialisering. Modsat dette kan det dog også påtænkes, at pensionerne udvælger de, som har haft længere fængselsdomme, idet disse, ud fra Minkes afhandling (Minke, 2010), ses mest prisoniseret, hvorfor disse dermed har et større behov for en gradvis udslusning.

De ansatte på pensionerne påpeger, at på trods af, at målgruppen håndplukkes, kan det ses besværligt at normalisere og resocialisere en så kompleks målgruppe. Dette blandt andet i forhold til, at de både kan anses som socialt, kriminelt og psykisk belastede samt prisoniserede. Idet målgruppen netop kan anses at spænde bredt, har pensionerne derfor en række værktøjer, der har til hensigt at understøtte det resocialiserende arbejde.

Vigtige elementer i en resocialisering

Kriminalitet kan ikke forklares ud fra nogle enkle og entydige årsager, idet der kan være mange forhold og faktorer, der gør sig gældende i udviklingen af kriminel adfærd. I det følgende vil Socialstyrelsen publikation *"Veje ind og ud af kriminalitet – Tidligere kriminelle unges erfaringer"* kort inddrages, idet den omhandler, hvad tidligere kriminelle fortæller om deres vej ind og ud af kriminalitet. Først er det værd at bemærke vejen ind i kriminaliteten, som ofte omhandler ustabilitet i barndommen i for eksempel de nære relationer. Dette ses også at præge

pensionernes målgruppe. Yderligere kan manglende opmærksomhed, manglende ting at beskæftige sig med og mange flytninger forårsage udviklingen af kriminalitet (Servicestyrelsen, 2012, s. 46ff), hvorfor disse også kan betegnes risikofaktorer (Kvello, 2014, s. 230f). Kriminaliteten "tilbyder", ifølge de tidligere kriminelle, spænding, stærke sociale relationer og en hurtig vej til penge, hvorfor livet uden kriminalitet anses mindre attraktivt. Spændingen, anerkendelsen og statussen, som det kriminelle liv giver, er, ifølge de unge, det, der gik godt og dermed også det, der betød, at det gik galt, da livet med kriminalitet fik større betydning end livet uden (Servicestyrelsen, 2012, s. 56 & 83). Men hvad der bliver vendepunktet og vejen ud af kriminalitet, er værd at undersøge nærmere, da det netop er her Pension Skejby og Pension Hammer Bakker har deres formål. Vendepunktet kan imidlertid ikke henføres til et enkelt punkt eller én metode. Ifølge de tidligere kriminelle kan forhold og faktorer som dét at ramme bunden, betydningsfulde personer, nære relationer, miljøskifte samt hjælp til at komme videre, herunder kan nævnes sagsbehandlere, socialrådgivere, mentorer og pensionsophold være vendepunktet. Yderligere forklarer de, at normalisering af relationer, selvindsigt, selvrespekt og arbejde m.m. også har betydning for vejen ud af kriminalitet (Servicestyrelsen, 2012, s. 102-232). Flere af disse faktorer er netop noget, som Pension Skejby og Pension Hammer Bakker kan understøtte med deres indsats og noget, der i de tidligere kriminelles fortællinger, har hjulpet dem til en kriminalitetsfri tilværelse. Beboerne kan, på pensionerne, få hjælp og støtte til boligsøgning, budgetlægning, jobsøgning og hjælp til at genoptage kontakt med familie m.m. Klaus (enhedschef på Pension Skejby) forbinder især resocialisering med at afprøve beboerne ude i det offentlige rum, da det er der, han anser, at normaliteten ligger, hvilket også er noget ovenstående underbygger (Bilag 3). Det er dog i forbindelse hermed, at de oplever en begrænsning, hvilket vil behandles yderligere i afsnittet om § 78-udflugter. Resocialisering sker, ifølge Kriminalforsorgen, helt overordnet med fokus på misbrugsbehandling, kognitive programmer, uddannelse/beskæftigelse og mentorordninger. Redskaberne der benyttes hertil er: Handleplaner, risiko- og behovsvurderinger (LS/RNR), MOSAIK, den gode løsladelse og EXIT (for dømte fra bander og rockergrupper) (Kriminalforsorgen, 2020d). Dette anses dog for en meget overordnet beskrivelse af pensionernes indsatser i forbindelse med at understøtte overgangen til frihed. Specialets undersøgelse viser, at resocialisering umiddelbart indebærer langt flere faktorer end de overordnede redskaber. Nedenstående vil belyse, nogle af de redskaber, som pensionernes ansatte vægter i forbindelse med de resocialiserende indsatser.

Den grundlæggende plan

Alle beboerne har en handleplan, der følger dem gennem afsoningen fra start til slut. Denne udarbejdes i samarbejde med beboeren og indeholder følgende punkter: Stamoplysninger, beskrivelse, årsager til kriminalitet, vurdering og indsatsområder og sidst oversigt over samarbejdspartnere (Handleplansvejledningen). Handleplanen har til hensigt at tage hensyn til alle den dømtes forhold og styrke en systematisk sagsbehandling samt sikre overblik på tværs af klientsystemet. Udarbejdelsen af handleplanen er fastsat i sfbl. § 31 stk. 2, og formålet er, at handleplanen skal medvirke til at sikre beboernes mulighed for efterfølgende at leve et liv uden kriminalitet. Lucca (ansat på Pension Skejby) forklarer uddybende om handleplanen, og hvilke elementer denne blandt andet kan indeholde:

"Generelt set, når man afsoner i den danske kriminalforsorgen, så bliver der lavet en afsoningsplan, der bliver lavet en handleplan ud fra de behov... altså ud fra en analyse simpelthen, man gennemgår (...) hvad er der behov, hvad er motivationen og i det hele taget finder ud af, hvor er vedkommende henne (...) Og der indgår et pensionsophold kan indgå som en en god.. Eller et af de tiltag, man tænker okay, hvis man har haft en lang afsoning, hvis man på en eller anden måde har behov for noget socialt eller nogle andre ting, så kan det være en af dem, man spiller ind, så det kan godt indgå som en del af en afsoningsplan, at man skal komme her. Så kan man sige, det der adskiller sig de tilbud, som vi har her på stedet har omkring det her, som Kim siger... med jamen så, vi ser det som en pligt og kræver også, at folk de indgår i en dialog omkring deres økonomi, og vi øver os i budgetlægning og finder ud af, om man får styr på sin økonomi. Nogle har bare styr på det, så bruger vi ikke så meget energi der, så bruger vi måske energi på noget andet med noget stofafhængighed, eller du ved, det kan være mange forskellige udfordringer, vi hver i sær har, nogle har det med kost andre har det med cigaretter, det er lidt forskelligt, hvad det er, og det er jo så derfor vi sammen i samarbejde med dem, der bor her, finder ud af, hvad øh, hvad skal vi bruge tiden på sammen med dig. Det er meget individuelt." (Bilag 5, s. 64).

Handleplanen kan, som ovenstående indikerer, indeholde mange indsatsområder og er meget individuel. Disse indsatsområder, herunder beskæftigelse/uddannelse, bolig, økonomi m.m. kan understøttes af den amerikanske sociolog Robert K. Mertons anomiteori. Lucca uddyber, at

indsatsområderne skal understøtte: "(...) *hvad der er behov for ift. ikke at have en kriminel tankegang, for at få folk bedst videre, og der handler det netop om, nå men hvor sætter vi ind, er det med uddannelse? (...)*" (Bilag 5, s. 64). Merton pointerer med teorien, at samfundet opstiller fælles værdier og målsætninger for, hvad der anses som normalt, og hvad vi som samfundsborgere skal tilstræbe. Samfundet er herved en værdikonsensus, hvori der ses et strukturelt forventningspres i samfundet overfor borgere, hvorfor afvigende adfærd, herunder kriminel adfærd, kan opstå (Ejrnæs & Monrad, 2013, s. 57f). Anomien opstår, når der er uoverensstemmelse mellem samfundets opstillede værdier og målsætninger og de midler, som samfundsborgeren har til at opnå disse. Det er altså ikke alle, der ifølge Merton, har mulighed for at opnå disse, hvorfor de i stedet bruger illegale midler til en opnåelse heraf (Thomsen & Jasem, 2016, s. 359f). Arbejdet med indsatsområderne kan ses som de ansattes mulighed for at støtte beboerne til at opnå samfundets værdier og målsætninger på legal vis med henblik på at modvirke, at beboerne ikke tyer til illegale midler i fremtiden.

Motivationen er et vigtigt element i handleplanen for at opnå de mål, der aftales. Udarbejdelsen af denne bygger derfor på, at beboerne deltager aktivt og er enige i planen. Dette kan henføres Rotmans argument om, at resocialisering aldrig må pålægges den frihedsberøvede, hvorfor denne skal inviteres til egen aktive deltagelse for at sikre en succesfuld resocialisering (Robinson og Crow, 2009, s. 12).

De ansatte på pensionerne oplever imidlertid, at der kommet et øget dokumentationskrav, men Lucca (ansat på Pension Skejby) pointerer: "*(...) der var også handleplaner for ti år siden. Det er ikke så meget det, men det er mere, det bliver mere med, at vi er bare ... Man jo sidder mere ved computeren netop fordi ... Det er der man skal sidde.*" (Bilag 5, s. 79). Bente (ansat på Pension Hammer Bakker) beskriver, at de ofte når i mål med hovedpunkterne, som består i at finde arbejde/uddannelse og anskaffe en bolig, men at mere ømtålelige emner kan udfordre arbejdet, idet rummet og tilliden, der skal til for, at beboerne deler de mere svære/ømtålelige ting, ofte først skabes senere i forløbet (Bilag 6). Derfor har de ansatte på pensionerne en oplevelse af, at udarbejdelsen af handleplanen kommer til at betyde mere end selve arbejdet med at støtte og hjælpe beboeren med at nå i mål. Dette til trods for, at handleplanen er et grundlæggende og politisk bestemt redskab, der skal medvirke til at inddrage beboerne samt et koordineringsredskab, der skal tydeliggøre indsatsen.

Kriminalforsorgens pensioner pålægges at anvende politisk bestemte redskaber som for eksempel handleplanen. Denne kontrol og styring kan henføres til New Public Management (NPM), som netop blev indført for at sikre, at "kontrakten" indløses (Bundesen, 2015, s. 58ff). Pensionerne er altså styret hierarkisk, herunder både lovgivnings- og tildels metodemæssigt. Derudover fortæller Hanne, at der ses et øget fokus på målbare resultater, hvorfor dokumentation og økonomi kommer til at styre store dele af praksis (Bilag 5). Det politiske mål er blandt andet at mindske recidiv, hvilket måles gennem statistikker. Dette er imidlertid også pensionernes formål, men deres fokus er i højere grad på midlerne og de processer, der fremmer resultatet. Hans Jørgen Tholstrup, som er tidligere forstander på Pension Skejby, stoppede sin ansættelse i 2016, da han ikke ville være vidne til ovenstående forandringer, som allerede var undervejs på daværende tidspunkt. Han forklarer, at det unikke ved pensionerne blandt andet er, at miljøet er så virkelighedsnært som muligt. Der er ingen tremmer, og beboerne er på pensionen på baggrund af lyst og gensidige aftaler. Han beskriver udslusningen som en akklimatiseringsproces, hvor de opbygger kompetencer til at begå sig i samfundet. Denne balance, var Tholstrup bange for, ville ændre sig, da kriminalforsorgens organisation dengang var under forandring, hvilket medførte, at opgaverne skulle varetages på tværs af forsorgens institutioner. Formålet var at skabe mindre bureaukrati og mere samarbejde, men Tholstrup var imidlertid bange for, at det blot ville skabe mere bureaukrati. Miljøet på pensionerne, som bygger på ligeværdighed, respekt og tillid, frygtede han, ville lide under højnelsen af kontrol og dokumentation (Grønvald, 2016). Denne formodning er sidenhen blevet bekræftet i arbejdet og dagligdagen på pensionerne, hvilket ligeledes ses ud fra Hanne og Luccas førnævnte udsagn. Det har dog vist sig tydeligt i undersøgelsen, at de ansatte er langt mere styrede af deres fagprofessionalitet og ønsker en humanistisk tilgang på pensionerne. Denne fagprofessionalitet kan netop ses som en fordel, idet de ansatte er tværfagligt sammensat af pædagoger, fængselsbetjente og socialrådgivere, hvilket ses medvirkende til, at beboerne kan støttes og hjælpes bredt i deres resocialisering. René (enhedschef på Pension Hammer Bakker) fortæller at: *"(...) blandingen er, det der gør dem rigtig stærk. De har nogle forskellige kompetencer. Og dem bruger de også og så kan man hjælpe hinanden. (...)"* (Bilag 4, s. 42). Denne styrke kan dog ses udfordret, idet de ansatte ikke får mulighed for at anvende deres forskellige kompetencer, da de begrænses i de resocialiserende indsatser uden for matriklen (Se afsnittet "§ 78-udflugter").

Den socialpædagogiske indsats

Klaus (enhedschef på Pension Skejby) fortæller, at indsatsen, der ofte bruges på pensionerne, er ADL-træning (almindeligt daglig livsførsel) (Bilag 3). Metoden bygger på pædagogiske- og psykologiske fagkundskaber, der kan medvirke til at optimere udslusningsprocessen samt skabe forandringer i forhold til målsætningen om at leve en kriminalitetsfri tilværelse (Kriminalforsorgen, 2020).

"Man kan jo sige det på den måde, at hvis man siger, at der jo skal udføres et stykke pædagogisk arbejde, øh på en pension, øh så er det jo ikke nok, at man bare har aktiviteterne på pensionen. Det kan man jo også lige så godt have i et fængsel så, og det er jo ... Pensionerne oplyser jo, at der er væsentligt, at folk er ude i normalsamfundet under afsoning, hvor man så kan styre og reflektere fra, hvordan en kommende løsladelse vil se ud. De skal jo både nå at etablere uddannelsesplads og bolig og netværk – foreninger og sportsforeninger og sådan noget, ikke? Men meget af det kan jo være svært at få lov til at udføre." (Klaus, Bilag 3, s. 15).

Klaus giver med ovenstående udsagn et billede af den kompleksitet, der ligger i udførelsen af resocialisering i dag, hvor rammen anses at være blevet indskærpet. Dette gør det, ifølge Klaus, svært at bruge redskaberne i den rette kontekst, hvilket anses at være i normalsamfundet. Ifølge René (enhedschef på Pension Hammer Bakker) handler resocialisering yderligere om at fylde beboerens værktøjskasse op, hvilket kan være meget individuelt alt efter den enkelte beboers ressourcer og kompetencer. Dette pointerer han i nedenstående:

"Og det kan også være, altså dem der kommer og et eller andet sted er i gang med en uddannelse, jamen så med at træffe de rigtige beslutninger i forhold til økonomien for vedkommende. Du har ikke råd til at købe den der computer, men det kan være du skal nøjes med denne her computer. Og du har ikke råd til og have den bil længere fordi nu er du på SU. Eller, altså at få affærdiget det og så komme videre med det.. Jamen det er svært sådan at komme med helt konkrete eksempler på det, men hjælpe den enkelte der hvor de er. Når de kommer hertil, så er der et grundlag til hvorfor de får lov til at komme på pension. Det er jo ikke alle der kan og det står i udstationeringsgrundlaget hvad det er der skal arbejdes med her. Det kan være det her med at få socialt netværk, det kan være at komme ud af misbruget, det kan være ADL, altså bare det med at

komme op om morgenen ikke. (...) det kan være mange forskellige ting, få kontakt til sine børn igen, ikke kun i familiehuset, men også det med at få etableret kontakten, have muligheden for at få besøg af sine børn et sted der ikke er et fængsel fx eller bare kontakt til ens forældre igen.” (Bilag 4, s. 27f).

Hvad skal der til for en vellykket resocialisering?

Kriminalitet og fængselsophold kan have en marginaliserende effekt og have yderligere negative konsekvenser i forhold til økonomi, relationsevne, selvopfattelse m.m. Misbrugsproblemer er ofte også en markant faktor, som stiller den dømte i en dårligere position end “normsamfundsborgeren” (Thomsen & Jasem, 2016, s. 337ff). Det anses derfor som gavnligt, at dømte udsluses og får fyldt værktøjskassen op med nogle gode redskaber, som kan hjælpe dem til at leve en kriminalitetsfri tilværelse jf. ovenstående afsnit. Spørger man beboerne, om resocialisering virker efter hensigten, svarer de følgende: *”Ja i allerhøjeste grad. Det her, der her det er jo nok det meste tiltag eller det bedste tiltag, de kan lave ift. en form for resocialisering. Ift. fængsel, så er det her meget mere værd altså selvfølgelig det at have en mentor også, men det er jo en yderligere en overbygning, ikke?”* (Kim, Bilag 5, s. 63). Kim (beboere på Pension Skejby) uddyber i det følgende hvilke faktorer, der er vigtige for ham, og hvordan pensionsopholdet medvirker til hans resocialisering:

”(...) Altså set med helt, altså objektive øjne, så er det en fordel, at man ikke bare smider det hele i hovedet på personen fra dag et af, fordi det kan være svært at administrere på én gang, hvis man... Nu for mit vedkommende, har jeg næsten siddet i x år nu... Øhm... Det har jeg ikke - x ... x år og x måneder et eller andet i den stil, ikke? (...) Der er det en stor fordel, at man vænner sig samfundet i bidder for ikke at dumpe i igen. Det kan også være, at der er nogle, der bare flyver lige igennem, der sagtens kunne gøre det, men det er ikke alle, der kan gøre det - det er derfor man har valgt at gøre det på den her måde her. (...) I et fængsel har man fx ikke nogen computer, medmindre man er studerende. Øh, bare for at give et eksempel - og meget idag det foregår jo elektronisk altså, netbank og alle mulige andre ting, ikke? Her der kan man det hele ikke? Ligesom hvis man er derude i samfundet. Det giver en stor fordel ift. at vænne sig til samfundet igen.” (Bilag 5, s. 51f).

Hvordan overgangen til friheden sker, er noget Kim især lægger vægt på og pointerer, at blive kastet ud i samfundet direkte fra fængslet kan være meget udfordrende, idet det kan være svært at forberede sig på dette fra fængslet. Han forklarer hvordan i følgende:

"(...) altså kommuner har ikke åben, hvis man skal have fat i sådan nogle, øh, mange af de der ting - boligforeninger og andre ting, der er mange af de ting, der ikke har åbent i weekenderne, hvor man så er afskåret fra, fordi man går faktisk sent på orlov i weekenderne. Altså man går om fredagen, men ofte så er det om eftermiddagen, man går" (Bilag 4, s. 52f).

Ifølge Chris (tidligere beboer på Pension Hammer Bakker) ville hun nok ikke have været det sted hun er i dag, hvis hun ikke havde været i familiehuset. Familiehuset på Pension Hammer Bakker har tilført flere ressourcer, hvilket de ansatte på pensionen tydeliggøre har stor betydning for resocialisering. Opholdet har understøttet Chris med den hjælp og støtte hun havde brug, hvilket hun uddyber i følgende:

(...) Altså jeg tror ikke, at jeg vil kunne gøre det ved, hvis jeg skulle stå med det selv eller måske var flyttet på et krisecenter - jeg tror ikke, at jeg havde kunnet klare alle de udfordringer og få bearbejdet alle de der ting, altså... Så det har helt klart været en kæmpe hjælp for mig, også at være bevidst om, at der er nogle bestemte typer mænd, som jeg ikke skal ud og finde igen for ikke at skulle bede om at flytte herop igen, ja." (Bilag 6, s. 88).

Thomas (ansat på Pension Hammer Bakker) bekræfter og uddyber i nedenstående citat, at et efterværn også har stor betydning for ikke at falde tilbage i gamle mønstre.

"Man kan sige, Chris er jo et rigtig godt eksempel på, hvordan øh, dels at komme på en pension eller i et familiehus i stedet for at komme i fængsel, og dels det at lave et efterværnsforløb, hvor god mening, det giver. Det er Chris simpelthen et klokkeklart eksempel på, for hvis vi havde sluppet Chris, da hun blev løsladt i sommer og ikke havde set mere til hende, så er jeg ikke helt sikker på, hun havde siddet her i dag, og jeg ved heller ikke, om du var endt i kriminalitet igen, men det havde i hvert fald altså... det her med at få fulgt op på de indsatser, man får gjort og ikke bare sige, at indsatser de går til d. 1/7 punktum, men blive ved med at følge med ligeså stille, så ligeså stille trække sig ud, ikke?" (Bilag 6, s. 87).

Relationens betydning

En vigtig faktor, der forudsætter, at resocialisering lykkes, er, ifølge de ansatte på pensionerne, relationsdannelse. Relationen mellem ansat og beboer er altafgørende for, at målet om at opnå en kriminalitetsfri tilværelse gøres mulig. Pensionernes værktøjskasse kan være fyldt med gode redskaber, men formår de ansatte ikke at komme ind på livet af beboeren, er chancerne for at nå i mål små. Dette uddyber Thomas (ansat på Pension Hammer Bakker) med følgende: *"Det handler jo om, at man som medarbejder her på stedet formår at skabe en relation, der kan bære, at man kan få lov at hjælpe mennesker med at flytte sig fra et sted til et andet, ikke?"* (Bilag 6, s. 91).

Pensionerne har erfaret, at byggestenene i en resocialisering er forudsat en god relation til beboerne. Som beskrevet i afsnittene "Et skadeligt fængsel" og "Fængslets skadelige virkning" kan dømtede, der udstationeres fra fængsler være "prisoniseret" og derved præget af fængselskulturen, herunder særligt i forhold til normen om, at man ikke samarbejder og interagerer med de ansatte. Dette kan have indvirkning på relationen mellem pensionernes ansatte og beboerne, hvilket Bente (ansat på Pension Hammer Bakker) uddyber med: *"Altså, hvis man ikke har den gode relation, så får du aldrig nogensinde de her ting at vide. Hvorfor skulle de dele de her, øh ... Svære ting, med, med, med en eller anden tosse i en blå skjorte, hvis man ikke har en god relation?"* (Bilag 6, s. 98). Derfor bliver det første skridt på vejen at nedbryde denne barrikade, hvilket kræver, at de ansatte skaber tillid til beboerne, som medvirker til at vise deres oprigtige interesse i at hjælpe dem. Dette kræver, ifølge René (enhedschef på Pension Hammer Bakker), at de ansatte har tid til at lytte og vise interesse for beboeren. Han er imidlertid bekymret for, at tiden, der bruges på at danne den gode relation, må nedprioriteres yderligere, idet de i marts 2020, måtte nedskære i personalet (Bilag 4). Grundet nedskæringerne først har fundet sted i samme periode, som denne undersøgelse er udarbejdet, er det dog endnu uvist, hvilke konsekvenser disse reelt kommer til at have for praksis. Ses der nærmere på antallet af fuldtidsmedarbejdere på pensionerne i perioden 2009-2018, er der sket et markant fald fra 163 i 2009 til 124 ansatte i 2018 (Kriminalforsorgen, 2018, s. 56). Denne nedgang mærker pensionerne særligt konsekvenserne af, ligesom især tiden på kontoret og kravet til dokumentation ses at udfordre de ansattes tid med beboerne (se mere i afsnittet "Et tidskrævende dokumentationskrav"). Kim (beboer på Pension Skejby) fortæller, at det øgede

krav til dokumentationen udfordrer de ansatte, idet tiden til de små samtaler i sofaen begrænses. Det er netop disse samtaler, der medvirker til at skabe en god relation, og som de føler sig nødsaget at nedprioritere til fordel for kontorarbejde. De ansatte mener ligeledes, at de tidligere havde en bedre fornemmelse for stemningen på afdelingerne, hvorfor de var bedre rustede til at forebygge eventuelle optrappende konflikter (Bilag 5).

I Kriminalforsorgen institutioner ses begrebet dynamisk sikkerhed ofte omtalt i forbindelse med at udbygge sikkerheden for ansatte. Den tætte kontakt mellem ansatte og indsatte medvirker til at skabe dialog og interaktion, som kan bidrage til at skabe et bedre miljø præget af en gensidig respekt (Kriminalforsorgen, 2017, s. 16f). Dog henføres relationen mellem ansatte og beboere ofte kun til at skabe større sikkerhed for de ansatte ved eksempelvis at kunne nedtrappe konflikter, magtanvendelser, overfald m.m. Den dynamiske sikkerhed henføres altså ikke nødvendigvis som et led i en resocialisering, men tværtimod som et redskab til at skabe større sikkerhed. Relationen, som er forudsat, at ansatte kan opnå en højere dynamisk sikkerhed, er, i en taskforce omhandlende medarbejdersikkerhed i Kriminalforsorgen fra 2017, anbefalet, at der tages højde for. Uddybelser herom findes ikke, da taskforcen vurderer, at det allerede indgår som en integreret del af de ansattes daglige arbejdsopgaver (Kriminalforsorgen, 2017, s. 16f). Dog kan der argumenteres for, hvorvidt det fortsat kan antages, at relationen "bare" er en integreret del af de ansattes arbejdsopgaver, idet de på pensionerne giver udtryk for, at timerne med beboerne er blevet færre. Dette er noget der, ifølge en artikel i Fængselsfunktionæren, opleves som et generelt problem i Kriminalforsorgen og for fængselsbetjente på alle niveauer (Fængselsfunktionæren, 2013). Derfor synes ansatte på pensionerne at befinde sig i et krydsfelt, hvor de på den ene side skal tilbringe deres tid på kontoret og på den anden side gerne vil bruge tiden i felten i forhold til at lave resocialiserende arbejde. Når tiden til sidstnævnte begrænses af førstnævnte, vurderes det svært at opnå formålet. Yderligere kan den politiske strategi om at skabe større dynamisk sikkerhed være svær at opnå, da pensionerne er pressede på ressourcer. Dette bevirker, at de har mindre tid med beboerne og derved oplever, at de har svære ved at opsnuse konflikter (Kriminalforsorgen, 2017, s. 16f). Bente (ansat på Pension Hammer Bakker) fortæller:

"Så det med at der er tilstedeværelse af personalet ude blandt beboerne, det det har også en recidivhæmmende effekt, at man hele tiden holder dem oppe på gode tanker og... Bare det at

snakke venligt til folk, øhm, gør jo at stemningen i huset hurtigt kan vende fra at være meget negativ til meget positiv og modsat - det at vi ikke kommer ud til dem, altså så er det bare selvforstærkende i modsat retning. At jamen der bliver en negativ stemning i huset, og folk tager ikke hensyn til hinanden, og altså det hele det bliver sgu lidt mere trykket..." (Bilag 6, s. 94).

Hun uddyber:

"Og det gør jo også, at vi kommer længere fra hinanden, beboere og ansatte. Altså, det, vi kommer jo aldrig derhen hvor vi får et fortroligt rum med hinanden, hvor man har lyst til at spørge om hjælp eller man har lyst til, at, øh, udfordre nye veje i forhold til hvad kan jeg også bruge mit liv til. Altså det gør bare, at vi ikke ... Vi kommer slet ikke i mål på samme måde, som vi har gjort tidligere. Øh og ... Altså vi ... Det kræver virkelig, virkelig meget af vores beboere, at stille sig ned på kontoret og stå at vente til, at de to første har fået medicin og så sætte hænderne i siden og sige jeg har virkelig brug for at snakke med en nu, som kan håndtere mig for den jeg er, hvor jeg ikke får en dum kommentar fra den jeg bor sammen med, fordi han heller ikke kan sætte sig ind i mit liv. Eller jeg har simpelthen brug for, at få hjælp til at søge den her lejlighed, eller min løsladelsessituation er fuldstændig uholdbar, fordi jeg bliver løsladt til noget jeg ved, der går galt. (...) Den indsigt får vi ikke længere og så løslader vi folk til en kammerats sofa eller ... Øhm, til et kontanthjælpssystem, hvor der står en kommunedame, som ikke har indsigt i de problematikker, den her beboer ... Altså, det er, det er jo ikke raketvidenskab det vi arbejder med, det er faktisk sådan ret logiske konsekvenser, når man skruer på den her knap eller øh, trækker i den ene ende, så slipper det i den anden. Altså det er, det er sådan en direkte konsekvens af, at okay der er ikke ressourcer til, at lave, øh, relationsarbejde og det er så konsekvensen. Og det kunne man så også godt regne ud inden, altså det er ikke ... Som sagt, det vi gør her på stedet, det er evidensbaseret. Øh, det, det er noget man ved der virker, man ved, at nære relationer til indsatte kan give nogle bedre resultater i løsladelsessituationen." (Bilag 6, s. 103).

Omvendt ses det i familiehuset på Pension Hammer Bakker at have stor betydning for det resocialiserende arbejde, når der tilføres flere midler. Bente forklarer i nedenstående citat, hvad forskellen på hovedpensionen og familiehuset har af betydning i forbindelse med resocialiseringsprocessen:

"(...) men der er kæmpe forskel fra os og familiehuset. Også det der med, at, at man er en del af det i familiehuset, man er en del af deres liv i alle facetter, så det er ikke kun når de kommer og har lyst til at dele et eller andet omkring sig selv. Det er jo ligeså meget at man kan høre en dør der bliver lukket lidt hårdere end den ellers bliver lukket. Det er når man kan høre, at der bliver talt lidt hårdere til et barn end hvad der ellers bliver talt til det barn. Altså det er sådan de der sådan helt små, øh ... Finesser i hverdagen, hvor man lige pludselig kan høre, okay der er et eller andet der skuer. Altså, der er noget lige nu, som jeg skal tage hånd om eller tage mig af. Og det kan jo bare være et venligt ord eller en klap på skulderen, eller ... Men, men det med, at bevidstgøre overfor de her beboere der er i familiehuset at, at der er nogle der høre dem og nogle der ser dem og der er nogle tager sig af dem. Og nogle der har omsorg for dem. Øh... Fordi der er en kæmpe stor del af menneskelighed i det arbejde vi gør, altså fedt med at turde, at give et knus eller det med, at turde også at blotte sig selv, æh og ikke bare være sådan en, en stålfacade, der render rundt blandt nogle mennesker." (Bilag 5, s. 98f).

Bente henviser til, at de ansattes fysisk nærværende og centrale placering på afdelingen giver dem en stor fordel i forhold til både at styrke den gode relation, men også i henhold til at kunne styrke beboernes egenforståelse. Familiehuset yder direkte behandling gennem eksempelvis samtaleforløb, hvorfor beboeren skal være motiveret for at skabe en forandring, hvis denne skal have mulighed for at blive udsluset herigennem. En stor fordel på Pension Hammer Bakker, pointerer Bente i følgende:

"Øhm, og når det så er på plads, så kan vi jo så småt kigge på den gode relation, og vi kan kigge på familiestruktur eller... Men det bliver meget, hvis man har en god relation, så kan man blive lukket ind og få lov til at snakke om de her ting. Altså jeg skyder jo rigtig mange af mine kontaktfanger, eller hvad man skal kalde dem, over til Thomas i terapi, fordi jeg siger ikke, at jeg er bedre til noget end andet, men tit så kommer de og fortæller mig "shit jeg har bare... jeg har det bare vildt svært med min kæreste", og så tænker jeg, okay hvem kender jeg der er god til at snakke om sådan noget... Det er Thomas bare, så... Og det er ret nemt at få foranstaltet terapiforløb ved Thomas fremfor at skulle ud i byen og have den samme opgave." (Bilag 6, s. 98).

Dette viser, at de ekstra ressourcer, som Pension Hammer Bakker har i forbindelse med familiehuset understøtter beboerne på hele pensionen, idet det kan være svært at nå at søge

behandling/samtaler eksternt og få igangsat og gennemført et behandlingsforløb, inden udslusningens udløb.

Lise Billund, som er Cand. Phil. i Kommunikation, har i hendes Ph.d.-afhandling fra 2016, undersøgt relationen mellem fængselsbetjente og indsatte. Hun konkluderer, at dobbeltrollen, som de ansatte har i fængslerne, som skal balancere mellem "det bløde" og "hårde", skaber dilemmaer. Dog pointerer hun vigtigheden i, at der udvikles et fælles fagligt grundlag, som praksis kan navigere i samt evaluere sig selv ud fra (Billund, 2016, s. 352). Dette er interessant, da pensionernes ansatte også står i et spændingsfelt, hvilket kan henføres til, at de lovgivningsmæssigt skal kontrollere og dokumentere, men modsat også skal motivere og støtte beboerne, hvorfor de ansatte ikke føler, at deres faglighed kommer i spil. Billund konkluderer endvidere, at viden om de indsatte bevirker, at de møder dem med større empati og forståelse. Dette medvirker til at skabe subjekt-subjekt-øjeblikke, hvilket ses udviklingsunderstøttende (Billund, 2016, s. 254). Dette er netop noget, som de ansatte på Pension Skejby og Pension Hammer Bakker fremhæver, idet relationen anses at skabe grundlag for, at beboerne åbner op overfor de ansatte, hvorfor en succesfuld resocialisering kan ske på baggrund heraf.

§ 78-udflugter

Pensionernes ansatte oplever, at der de senere år er kommet skærper på pensionsområdet, hvilket betyder, at de ikke har samme bevægelsesfrihed som tidligere. Dette bevirker, at der ses et skifte i måden, hvorpå pensionerne har mulighed for at resocialisere beboerne.

"Jeg synes bare generelt, at den her del, at der er skåret væk, at vi ikke kan noget mere med beboerne og for beboerne ... Jeg synes sgu det er vigtigt at gøre opmærksom på det, at de har simpelthen skåret så langt ind nu, at alt fritidstilbud, jamen alt, det er kørt ned på mere end minimum."(Hanne, Bilag 5, s. 80).

Som ovenstående udsagn indikerer, oplever de ansatte, at deres muligheder for at foretage aktiviteter, herunder særligt fritidsaktiviteter uden for matriklen jf. udgangsbekendtgørelsens § 78, er begrænset. Denne paragraf giver lejlighedsvis udgang til beboerne på pensionerne, der afsoner fængselsstraf i 30 dage eller derover. Ydermere giver den tilladelse til kortvarig udgang

til for eksempel udflugter eller arrangementer, hvor der er offentlig adgang, ligesom den giver lovhjemmel til at deltage i klubvirksomhed. § 78 stk. 2 giver beboerne, der afsoner fængselsstraf under 30 dage hjemmel til at deltage efter reglerne i stk. 1, hvis der er arrangementer, som er en del af fællesskabet på pensionen eller, som har tilknytning til fælles aktiviteter. Disse aktiviteter indebærer, at beboerne er ledsaget af en eller flere ansatte. Lucca (ansat på Pension Skejby) fremhæver blandt andet, at det, de på pensionerne er udfordret på, er:

" (...) det her med, at man ikke må tage på udflugter, eller at man ikke må lave de her fælles tredje ting, det er jo, at de værktøjer, hvor at man kommer i nogle rammer, hvor at man kommer ud i noget normaliserende, hvor man kommer ud i nogle rammer, hvor vi skal øve os i at være ude til et arrangement, hvor vi ser andre mennesker, hvordan de agerer i en normal ramme. Hvordan skal man agere, når man er til stand-up, hvordan skal, hvad er det normale, når man er henne i en svømmehal, og det er ikke nødvendigvis alle, der har det behov, det er vi fuldstændig med på (...)" (Bilag 5, s. 63).

Dette mener Hanne (ansat på Pension Skejby) ligeledes, idet hun beskriver, at de ikke kan: *"(...) tage ned i byen med dem og gå en tur på strøget for at, se her, sådan ser Aarhus ud, nu har du siddet inde i fire år, øh, nu går vi ned og ... Det kan vi ikke mere."* (Bilag 5, s. 59).

De ansatte lægger vægt på, at der tidligere var mulighed for at arrangere flere aktiviteter, og Hanne beskriver, at: *" (...) der var meget mere frihed før til at foretage sig ting. Der kunne vi tage på en to dages tur fx tre dages tur, øh, og være sammen med ti beboere (...)"* (Bilag 5, s. 62). Kim (beboer på Pension Skejby) som også tidligere har haft ophold her, beskriver ligeledes, at der selv på fængselsvilkår dengang var flere muligheder for at foretage aktiviteter uden for matriklen ledsaget af en/flere ansatte. Han oplever, at der er sket et væsentligt skifte, siden han var udstationeret på Pension Skejby i 90'erne (Bilag 5). Han eksemplificerer blandt andet, hvilke muligheder han havde tidligere i følgende citat:

"Altså jeg kan huske fx jeg var med familien i svømmehallen, øhm. Vi var alle mulige steder henne - på fængselsvilkår. Der er det også begrænset, med fængselsvilkårene, det er blevet meget begrænset også, altså. Øøhm, vi var da nogle forskellige steder henne. (...) Altså der var nogle arrangementer man kunne komme til, de lavet nogle, jeg ved ikke om man skal kalde det rejser, det var udflugter til forskellige steder. (...) Hvor der var pædagoger med, ikke?" (Bilag 5, s. 76).

Skærperne på aktivitetsområdet betyder, at pensionerne ikke får mulighed for, i samme grad som tidligere, at arrangere aktiviteter ude i det normaliserende samfund. Dette bevirker, at de ansatte ikke har mulighed for at observere beboernes adfærd samt hjælpe disse med at få en forståelse for, hvordan man skal agere i specifikke situationer. Lucca (ansat på Pension Skejby) fortæller om, hvordan denne form for spejling kan understøtte beboernes resocialisering:

“(…) Og det handler rigtig meget om den spejling som hele det her koncept går ud på. Altså denne positive spejling. Og vi er sammen i en gruppe af mennesker og så kan vi lægge mærke til at nogle siger sådan og nogle gør sådan. Og så kan man begynde og spejle sig i og tænke ”hey” det der var egentlig en god måde at gøre det på og det der var en dårlig måde at gøre det på. Og hele det miljø det kan vi kun gøre her og nu og der ... Der er vi begrænset fordi der hvor testen virkelig står, det er ude i samfundet. (...)”. (Bilag 5, s. 66).

Både ansatte og beboerne lægger vægt på, at den manglende mulighed for at foretage aktiviteter ude i samfundet kan bevirke, at denne spejling går tabt (Bilag 5). Beboere, der er på pensionsvilkår, har dog, til en vis grad, større mulighed for at foretage aktiviteter ude af huset, idet de har friere rammer end beboere på fængselsvilkår (se afsnittet “Vilkår for udstationering”). Det er dog væsentligt at nævne, at disse aktiviteter sker uden ledsagelsen af en ansat, til trods for, at flere beboere kan have behov herfor.

Et uforstående personale

De ansatte på pensionerne har på trods af, at de føler sig særligt udfordrede i forhold til aktiviteter, dog alligevel mulighed for at foretage nogle aktiviteter. De ansatte påpeger imidlertid, at dette indebærer, at de skal udarbejde en detaljeret beskrivelse af formålet i forhold til hver enkelt beboer, hvilket vil uddybes i afsnittet “En omfattende ansøgningsprocedure” (Bilag 4). De ansatte har en oplevelse af, at der ikke er helt klare regler for hvilke aktiviteter, de må foretage uden for matriklen. Lucca (ansat på Pension Skejby) beskriver:

”Det er det der gør det udfordrende, det er, at der ikke rigtig er nogle retningslinjer for hvad må vi og hvad må vi ikke. Det er simpelthen en test hver gang, fra gang til gang. Går den i dag, går den

ikke i dag? Går det her, går den her? Hvad for en film må vi godt se, hvad for en må vi ikke se?"
(Bilag 5, s. 74).

På trods af, at der er en oplevelse af, at der ikke er klare retningslinjer, eksisterer skrivelsen *"Skrivelse om gruppevis udflugter m.v. fra kriminalforsorgens institutioner"*. Heri er indskrevet eksempler på udflugter til sports- og fritidsaktiviteter, som Kriminalforsorgens institutioner, herunder lukkede og åbne institutioner, kan og ikke kan foretage. Listen er imidlertid ikke udtømmende, og skrivelsen lægger vægt på, at udflugterne ikke må bære præg af luksus eller have karakter af en ferielignende tilstande. Udflugterne skal have behandlings- og/eller beskæftigelsesmæssig relevans og derved have et resocialiserende formål. Når der tages stilling til en udflugt, skal der forinden foretages en vurdering af misbrugsrisiko samt, hvorvidt retshåndhævelsen taler imod den enkeltes deltagelse i udflugten. Ligeledes står indskrevet, at der ikke gives tilladelse til en udflugt, såfremt retshåndhævelsen taler imod dette (Skrivelse nr. 9148 af 16/3 2018).

De ansatte giver udtryk for, at de manglende muligheder uden for matriklen udfordrer det resocialiserende arbejde. De oplever, at de ofte får afslag på deres ansøgninger og stiller sig undrende herfor. Dette med baggrund i, at formålet med størstedelen af aktiviteterne er fagligt begrundede, ligesom der er redegjort for, det resocialiserende aspekt heri. Da skrivelsen netop omhandler væsentligheden af en faglig begrundelse stiller pensionernes ansatte sig undrende over, at de, trods en grundig og faglig begrundelse, får afslag. René (enhedschef på Pension Hammer Bakker) fremhæver, at man ved disse aktiviteter har mulighed for at arbejde med og afprøve beboerne. Herved kan pensionernes ansatte få et indblik i hvilke parametre, der skal arbejdes med, inden beboerne skal løslades. Dette mener René netop er hele formålet med pensionernes arbejde (Bilag 4). Han bruger en julegaveindkøbstur, som Pension Hammer Bakker i vinteren 2019 fik afslag på, som et eksempel på dette:

"Julegaveindkøbsturen, som er næsten, for mig, formålet med § 78 paragraffen. Det her med at komme ud at afprøve dem på så mange parametre i gruppevis og individuelt og stressede situationer." Og "Det er ikke bare en shoppetur (...) Og det her med altså, turtagning, økonomien og alt muligt. Der er simpelthen så meget i den tur der. Og jeg tror, det giver mening altså, så kan man sige at der kan være noget retsfølelse i, at det skal de ikke have lov til. Men igen, man har sagt, man sidder på en pension, det er skridtet før du ude i samfundet." (Bilag 4, s. 21 & 34).

Lucca (ansat på Pension Skejby) giver i tråd med Renés udsagn et konkret eksempel, som viser, hvordan en hverdagsting som at tage i IKEA kan opleves udfordrende samt udviklende for beboerne:

"Der er vi begrænset fordi der hvor testen virkelig står, det er ude i samfundet. Det er når vi fx er nede i Ikea og at øh ... Der har jeg også være nede med beboere, hvor vedkommende ligefrem tror at jeg har lavet nogle tests i nede i Ikea i forhold til at overleve Ikea og det har jeg ikke. Det er sådan Ikea er. Det er simpelthen at der er sådan noget ... Oplevelser i Ikea. Det er sådan Ikea er og det kan vi simpelthen ikke ... Hvor vedkommende ligefrem har mig mistænkt for at det er mig der har lavet det her, det er jo fordi du skal teste mig, men nej. Det her det er Ikea, det er sådan verden ser ud. Men det vigtige er egentligt at det er mig der står og bekræfter at det her er det virkelige. Det er ikke kun noget der er inde i dit hoved og det er ikke kun noget du oplever, det her oplever vi alle sammen. Vi alle sammen oplever at fare vild i Ikea. Vi alle sammen oplever det. Vi alle sammen oplever at der er den her duft af kanelsnegle så vi absolut bliver påvirket af at vi skal købe kanelsnegle. Det sker for os alle sammen og det er mere den bekræftelse, det her spejling og sige det her det er det normale og det kan vi ikke når vi kun er her, fordi det her er alt andet end det normale. Og det er vi bare nødt til at sige. Det er mere normalt end et fængsel, end et åbent fængsel, et lukket fængsel, en arrest, men stadigvæk så er det her." (Bilag 5, s. 66).

René (enhedschef på Pension Hammer Bakker) lægger vægt på, at der er forskel i udfordringerne alt efter, om man er på hovedpensionen eller i familiehuset på Pension Hammer Bakker, idet familiehuset har lidt friere rammer (Bilag 4). På trods heraf beskriver han, at de også til en vis grad er udfordret i forhold til aktiviteter uden for matriklen. Han stiller sig kritisk over for dette og fremhæver, at *"(...) samme regler gælder for særligt sikrede Enner Mark, som gælder for familiehuset Pension Hammer Bakker."* (Bilag 4, s. 37). Han lægger i forbindelse hermed vægt på, at: *"(...) man burde måske, ligesom overveje og sige skulle det være anderledes i et familiehus, hvor der også er børn og hvor det egentlig er på børnenes præmisser."* (Bilag 4, s. 21).

En omfattende ansøgningsprocedure

Som beskrevet ovenstående oplever pensionernes ansatte, at der er en lang ansøgningsproces i forbindelse med aktiviteter uden for matriklen, hvilket udfordrer pensionernes resocialisering. Hanne (ansat på Pension Skejby) beskriver, at:

"(...) du skal virkelig have gode argumentationer for, for hvad det er der er godt for X og hvad det er der er godt for Y, at han kommer med på den her tur og ser lige nøjagtig det og det. Og det er helt ned i detalje, at du skal sidde og lave det." (Bilag 5, s. 73).

Ydermere fremhæver Bente (ansat på Pension Hammer Bakker) at:

"(...) det er så indskrænket, at man også bliver lidt ... Altså der er også lidt angst forbundet med at lave en aktivitet for nogle beboere, for tænk nu hvis jeg gør noget af det jeg ikke må. Og altså fordi det hele, det virker som om, at det er på et knivsæg, hvis det skal kunne lade sig gøre. Altså der er fire planeter der skal stå snorlige og øh ... Altså, der skal være solformørkelse og alle mulige andre kosmiske ting der skal være helt rigtige og så kan man få lov at tage på en tur. Øh, når man så forinden lige har skrevet en mindre afhandling om hvad man skal og hvorfor man skal og hvem man har med og hvad de sikkerhedsmæssige foranstaltninger (...)" (Bilag 6, s. 101f).

Ansøgningsproceduren ses altså at være omfattende og tidskrævende på trods af, at reorganiseringen i Kriminalforsorgen i 2015 skulle bevirke en styrkelse og lettelse af varetagelsen af opgaverne i institutionerne (se afsnittet "Kriminalforsorgens organisation") (Schiøler & Dragsted, 2017, s. 58fff). De ansatte fremhæver, at den omfattende ansøgningsproces bevirker, at de i mindre grad ansøger om aktiviteter uden for matriklen. Dette på trods af, at deres erfaring er, at aktiviteter ude i det normaliserende samfund er et væsentlig aspekt i beboernes resocialiseringsproces. Hanne (ansat på Pension Skejby) tydeliggør dette i nedenstående citat:

"Jamen vi har stort set ikke gjort det ret meget fordi, at det er et mareridt at skal igennem og sidde at udfylde på hver enkelt person. Og så sidder du måske og udfylder noget og så lige pludselig sker der noget, som der gør at du ikke kommer afsted alligevel (...)" (Bilag 5, s. 72).

Lucca (ansat på Pension Skejby) fortæller ligeledes, at:

"Det kræver selvfølgelig også af os. Det er jo ikke sådan at vi er helt handlingslammet. Det kræver bare nogle andre overvejelser og så kræver det energi og ressourcer og hvad så hvis det ikke kan lade sig gøre alligevel? Så bliver man hvert fald demotiveret lidt eller der er hvert fald større sandsynlighed for at man bliver demotiveret." (Bilag 5, s. 74).

Lucca lægger ydermere vægt på, at disse aktiviteter bliver *"(...) sådan et kæmpe projekt der skal kontrolleres og alt muligt før at vi overhovedet kan komme hen til at tage af sted."* (Bilag 5, s. 74). Med baggrund i ovenstående udsagn kan ansøgningsprocessen ses i lyset af de nypønologiske og kontrolpolitiske tendenser, som Balvig og Garland belyser (Borch, 2002, s. 68). Den omfattende ansøgningsprocedure kan henføres til den øgede risikotænkning, hvor proceduren kan indtænkes som en vurdering af, hvorvidt beboeren vil begå ny kriminalitet med henblik på at formindske risikoen herfor. Proceduren kan ligeledes ses som samfundets øgede kontrol, hvilket skal forebygge yderligere kriminalitet samt sikre den resterende befolknings sikkerhed (Balvig, 2005, s. 181f & Garland, 2001, s. 175f).

Manglende begrundelser for afslag

Når de ansatte, på trods af den lange ansøgningsprocedure, indsender en ansøgning om en aktivitet, oplever de, at de ofte får afslag. Dette til trods for, at de ansatte fagligt begrundet det beskæftigelses- og/eller behandlingsmæssige og resocialiserende formål med aktiviteterne uden for matriklen, samt at de sikrer, at aktiviteten ikke taler imod retshåndhævelsen (Skrivelse nr. 9148 af 16/3 2018). Dette stiller de sig undrende overfor, idet de oplever at få ubegrundede afslag. De fremhæver imidlertid, at der ofte henvises til retsfølelsen, og René (enhedschef på Pension Hammer Bakker) pointerer, at: *"(...) det er også noget med retsfølelse at gøre ikke, altså. De sidder og afsoner, skal de så have lov at sidde og spise på en restaurant."* (Bilag 4, s. 41). Brugen af retsfølelse som begrundelse i strafferetlige beslutninger kan ses i lyset af udviklingen til det senmoderne paradigme. Balvig pointerer netop i sine studier, at retsfølelsen og hensynet hertil indtager en væsentlig rolle i det nye paradigme (Balvig, 2005, s. 184), hvilket ligeledes er oplevelsen blandt de ansatte på pensionerne. Thomas (ansat på Pension Hammer Bakker) beskriver ydermere i følgende et eksempel, som kan henføres til retsfølelsen, idet den dømte ikke skal have bedre forhold og forudsætninger end "normsamfundsborgeren": *"(...) der skete jo et skifte hvor man lige pludselig ikke måtte gøre de her ting som kostede penge. (...) Man*

skulle sidestille med den enlige mor, med et job som kassedame i netto, med tre børn, hvad kunne hun?" (Bilag 6, s. 101). Ligeledes fremhæver Kim (beboer på Pension Skejby), at:

"(...) den der retsfølelse eller retshåndhævelse - de har sådan nogle sjove ord, men der er faktisk noget i det, fordi. Øh et offer - hvis et offer ser personen komme gående, nærmest ugen efter, øhm, så mister personen jo respekten for retssystemet. For hov... Hvorfor kan han rende rundt der? Derfor så bliver man fjernet lidt fra samfundet i noget tid, indtil det ligesom passer. Det er det, der er formålet med med, øh, retsfølelsen." (Bilag 6, s. 51f).

Klaus (enhedschef på Pension Skejby) oplever, at særligt frygten for at udfordre retsfølelsen ligger til grund for de senere års mange skærper og afslag på området, idet Direktoratet og områdekantorene ikke ønsker, at der skal opstå en "shitstorm":

"Man kan jo ikke bare have folk til "at rende rundt" - altså du ved godt. Man kan ikke bare altså ... Det bliver sådan "man kan ikke bare", og så bliver der italesat en sætning, som så skal være forståelsesramme (...) Jeg tror også, det er fordi, vores medier er så lynhurtige i dag, så der er Facebook og Twitter. Det er så lynhurtigt, at det går jo stærkt. Det er jo Snap. Det er jo to timer, så ligger det klistret op på alle medier. Og hvad for en politiker tør stå inde med det - hvad for en jurist tør stå med det? Så man kan sige, at de der jurister og djøffer, der altid er godtfolk, at det også er nogle helt nye digitale vilkår, vi står over for. En shitstorm - vi er jo bange for shitstorm alle sammen, og det har vi aldrig været tidligere (...)" (Bilag 3, s. 18f).

Bunder afslagene i virkeligheden i jurister, der parerer ordre oppefra, og som er bange for at der opstår en "shitstorm"? Der kan ydermere stilles spørgsmålstegn ved om retsfølelsen udelukker muligheden for resocialisering, herunder særligt uden for matriklen. Er hensynet til befolkningens retsfølelse vigtigere end at sikre, at pensionernes beboere resocialiseres til at kunne leve en kriminalitetsfri tilværelse i det normaliserende samfund? Ydermere kan det undre, hvordan resocialiseringsprocessen på sigt vil se ud, hvis beboerne blot har mulighed for at blive resocialiseret inden for pensionernes matrikel. René (enhedschef på Pension Hammer Bakker) pointerer netop, at aktiviteterne uden for matriklen er en af de mest centrale aspekter i måden, hvorpå pensionerne kan resocialisere, og at der bør tages hensyn til, at beboernes ophold på pensionen, er det sidste skridt inden, at denne løslades til samfundet (Bilag 4).

Klaus (enhedschef på Pension Skejby) giver i det følgende sit bud på forsigtigheden på området og herved de mange afslag fra Direktoratet og områdekantorene:

"Og så ligger der måske en grel overforståelse ift. retsfølelsen – den bliver brugt hele tiden, og det er jo... som jeg siger, det er jo som at sammenligne et tordenbrag, hvad er højest rundetårnet eller et tordenbrag, ikke altså? Det det er jo et spørgsmål også, om man tør (...) og det gør bare, at man får en kultur, hvor man hellere siger nej end ja." (Bilag 3, s. 17f).

Klaus' udsagn kan, i forlængelse af retsfølelsen, ses som en følgevirkning af den øgede risikotænkning i samfundet (Balvig, 2005 & Garland, 2001). De mange ubegrundede afslag, og herved indskærpelserne på aktivitetsområdet, kan ses som en måde at reducere risiko på, hvor der formentlig hellere gives et afslag for meget end der risikeres, at en beboer begår ny kriminalitet på en aktivitet uden for matriklen. Det øgede fokus på risiko bevirker, at resocialisering, særligt den der foretages i det normaliserende samfund, nedprioriteres, hvilket, ifølge Balvig, er en konsekvens af udviklingen til det senmoderne paradigme (Balvig, 2005, s. 180f). Afslagene kan ud fra Garlands perspektiv ses som en følgevirkning af, at resocialisering ikke længere ses som en velfærd for den dømte, idet den snarere indtænkes i en risikoramme og blot prioriteres så længe den beskytter samfundet og ses omkostningseffektivt (Garland, 2001, s. 176).

Den øgede risikotænkning, herunder det øgede brug af risikovurderinger, der foretages i forbindelse med aktiviteter uden for matriklen, kan sammen med retsfølelsen ses medvirkende til de skærper, som både ansatte og beboere på Pension Skejby og Pension Hammer Bakker oplever. Yderligere kan en manglende forståelse for resocialiseringens mange aspekter på pensionerne muligvis ses at påvirke de mange afslag, hvorfor forståelsen af og formålet med resocialisering er noget, de på pensionerne ofte føler skal forsvares. Dette er en udfordring, som pensionernes ansatte oplever, hvilket Klaus (enhedschef på Pension Skejby) tydeliggør med nedenstående citat:

"Jeg siger så i stedet for, dem der er nede i byen, de er i gang med at resocialisere sig. De har fået en udgang til at gå ned og prøve at reflektere over, hvordan det er at være i frihed og komme tilbage efter to timer, og så taler jeg med klienten eller medarbejderne om, hvordan var det så

nede i byen, og hvad oplevede du, eller de kommer og har tillid til at fortælle det til os. Men hvis nu den anden del siger, man kan ikke bare rende rundt nede i byen, jamen så er det jo en anden måde at tale det på. Så render man jo rundt sådan hid og did. Det tjener ikke et formål - i øvrigt så gider jeg slet ikke at høre om det formål. Så siger jeg, det er jo fordi vi skal prøve at resocialisere ved at reflektere sammen med vedkommende.” (Bilag 3, s. 18f).

Man kan på baggrund heraf stille sig undrende over, hvorfor pensionerne oplever, at de skal forsvare de aktiviteter, som de føler er noget af det mest grundlæggende i en resocialiseringsproces, og som de ansatte netop har erfaring med bidrager til en succesfuld resocialisering. Det er overraskende, at de til trods for at kunne forsvare disse aktiviteter, oplever at få afslag herpå. I forlængelse heraf kan man stille sig kritisk overfor, hvorvidt Nordic Exceptionalism egentlig indgår i den danske tilgang til straf. Det står indskrevet i straffuldbyrdelseslovens formålsparagraf, at straffen i Danmark skal ske med hensyntagen til såvel gennemførelsen af straffen som til den enkeltes behov for hjælp og støtte til at leve en kriminalitetsfri tilværelse. Der kan imidlertid stilles spørgsmålstegn ved, hvorvidt sidstnævnte skubbes i baggrunden til trods for den humane tilgang, som ses at være indlejret i pensionernes arbejde, idet pensionerne ikke får mulighed for at hjælpe og støtte beboerne på de områder, som de ansatte oplever er så virkningsfulde. Dermed kan den statslige forpligtelse i forbindelse med resocialisering ligeledes blive negligeret og dermed miste sin værdi. Ifølge Anette Storgaard, professor i Kriminologi fra Aarhus Universitet, er indespærring ikke lig med mindre kriminalitet. Derfor synes hun, at det er ærgerligt, at fokus ikke er på resocialisering og på at støtte den kriminelle tilbage i samfundet. Nick Hækkerup, Justitsminister, mener dog, at det på den ene side er vigtigt at straffe, men på den anden side også vigtigt at hjælpe den dømte ud i samfundet igen (Albæk, 2019).

Omvendt kan man stille sig kritisk i forbindelse med, hvorvidt pensionerne kan anses som en humanisering af straffen, idet der kan argumenteres for, at en udslusning kan anses som et langt mere indgribende og omfangsrigt projekt for den enkelte set i relation til et fængselsophold. Når en indsat i et fængsel bliver til en beboer på en pension underlægger denne sig at indgå i et udslusningsforløb, hvor han underkaster sig en aktiv pædagogisk behandling, der ikke længere blot er straf, men ligeledes omfatter en omformning af hele hans person på en lang række

parametre. Netop dette gør, at man dog kan stille spørgsmålstejn ved en humanisering i pensionernes udslusningspraksis (Hansen, 2017, s. 218).

Pensionerne som endnu fængselsophold?

Indskærpelserne på aktivitetsområdet, som er beskrevet tidligere, bevirker, at en stor del af pensionernes aktiviteter er begrænset til matriklen. Dette betyder, at beboerne, særligt dem på fængselsvilkår, er begrænset til matriklen og blot får udgang hver tredje weekend eller til for eksempel beskæftigelse og/eller uddannelse (Bilag 5). Ligeledes beskriver de ansatte på Pension Hammer Bakker, at de har fået inddraget beboernes mulighed for at opholde sig i den omkringliggende skov, hvilket ligeledes begrænser beboerne til matriklen (Bilag 4 & Bilag 6). Kim (beboer på Pension Skejby) beskriver i forhold til sit udslusningsophold:

"Det er jo en del af det at tilvænne sig samfundet, ikke? Hvis det kun er de samme ting jeg kan, altså at gå op i Skejby Centret og tilbage igen og gå i skoven og tilbage igen. Så er det ret begrænset hvad det har af effekt. Selvfølgelig har det en effekt, men det ville have en god effekt at man kunne tage til et eller andet." (Bilag 5, s. 69).

Oplevelserne af, at beboerne er meget begrænset til pensionernes matrikel kan ligeledes være en konsekvens af de tendenser, som ses i kriminalitetshåndteringen i samfundet. Begrænsningen kan, med udgangspunkt i Balvig og Garlands studier, ses som en måde at formindske risikoen for, at der begås yderligere kriminalitet. Ligeledes kan dette ses som en måde, hvorpå dømte holdes på afstand og fjernes fra gadebilledet, hvorfor pensionerne kan anses at have en renovationsfunktion. Fjernelsen af kriminelle gennem indespærring kan ydermere anses som en beskyttelse af det resterende samfund (Balvig, 2005, s. 180ff & Garland, 2001, s. 175f). Lucca (ansat på Pension Skejby) beskriver, at pensionernes manglede bevægelsesfrihed betyder, at:

"(...) udfordringen ved det her, det er at kriminalforsorgen i det hele taget er rigtig meget institutionaliseret. Det er et fængsel, det er en lille verden. (...). Vi bliver meget mere ala fængsler netop ved, at vi er begrænset til at tingene foregår inden i de her rammer. På den her matrikel. Bare ordet, begrebet matrikel benytter vi meget mere. (...) Vi er begrænset på en matrikel og det er egentligt oftest det man bare siger når man er i et åbent fængsel." (Bilag 5, s. 82).

Pensionerne kan, med baggrund i ovenstående udsagn, ses som en totalinstitution. Erving Goffman kategoriserer en totalinstitution som en institution, hvor en gruppe afskærmes fra social kontakt med omverdenen, ligesom alle hverdagsaktiviteter, herunder blandt andet beskæftigelse og fritidsaktiviteter, foregår inden for denne institution. Ydermere lægger Goffman vægt på, at gruppen ikke frivilligt har valgt, hvem der, udover denne, skal opholde sig på institutionen (Goffman, 1969, s. 20ff). Ud fra Goffmans begreb er pensionsregiet kun til en vis grad "totalinstitutioniseret", idet beboerne netop får mulighed for at bevæge sig væk fra matriklen i forbindelse med beskæftigelse og/eller uddannelse samt bevilget udgang. På trods heraf kan pensionerne, på nogle parametre, dog alligevel anses for en totalinstitution. Institutionaliseringen af pensionerne kan imidlertid problematiseres, idet det netop er sidste skridt inden, at beboerne skal løslades til samfundet. Dette understøtter René (enhedschef på Pension Hammer Bakker) med: *"(...) man skal også turde at tage nogle chancer og specielt også når man er i et miljø, som vi er i her. Og man har sagt a, b og c. Man har været i lukket fængsel, åbent fængsel og kommet på pension."* (Bilag 4, s. 30).

Ifølge de ansatte på pensionerne, består en af deres primære opgaver i at resocialisere beboerne i et normaliserende miljø, så det er muligt at støtte og hjælpe disse til at leve en kriminalitetsfri tilværelse efter endt afsoning. Dette særligt med henblik på, at målgruppen er så kompleks og har mange problematikker, som er belyst i afsnittet "Pensionernes målgruppe". Derfor problematiserer de ansatte det, at de er begrænset til, at aktiviteter hovedsageligt skal foregå på matriklen (Bilag 3 & bilag 5). Klaus (enhedschef på Pension Skejby) uddyber dette:

"(...) så er det jo ikke nok, at man bare har aktiviteterne på pensionen. (...) Pensionerne oplyser jo, at der er væsentligt, at folk er ude i normalsamfundet under afsoning, hvor man så kan styre og reflektere fra, hvordan en kommende løsladelse vil se ud. De skal jo både nå at etablere uddannelsesplads og bolig og netværk – foreninger og sportsforeninger og sådan noget, ikke? Men meget af det kan jo være svært at få lov til at udføre ..." (Bilag 3, s. 15).

Enhedscheferne lægger vægt på, at ovenstående kan resultere i, at pensionerne blot bliver endnu et fængselsophold, og René (enhedschef på Pension Hammer Bakker) understreger netop, at *"(...) man skal passe på med at man ikke gør det til en åben fængselsafdeling."* (Bilag 4, s. 30).

Sikkerhedsnormeringer og nedskæringer i mandskabstimer

En yderligere udfordring ses, idet de ansatte ofte ikke må forlade den enkelte pension. Hanne (ansat på Pension Skejby) fremhæver, at: *"(...) og det er også blevet lavet sådan at der hele tiden skal være to på stedet. Vi må ikke forlade stedet, som vi kunne før i tiden."* (Bilag 5, s. 69f). Dette understøtter Lucca (ansat på Pension Skejby), idet han beskriver, at det er *"(...) en sikkerhedsnormering at der skal være to på arbejde hele tiden."* (Bilag 5, s. 79). Det øgede fokus på sikkerhed for de ansatte er noget, der ses gennemgående i Kriminalforsorgen i forbindelse med blandt andet "Flerårsaftalen" for perioden 2018-2021 (Justitsministeriet, 2017). Aftalen fokuserer særligt på sikkerhed blandt ansatte i fængsler, men kan alligevel ses i pensionsregi. Dette kan igen ses som en følgevirkning af samfundets måde at håndtere kriminalitet på, hvori der ses kontrolpolitiske og nypønologiske tendenser (Balvig, 2005 & Garland, 2001).

De ansatte fremhæver ydermere, at der har været nedskæringer i mandskabstimerne, hvilket betyder, at de flex timer, som ofte blev brugt til aktiviteter, er sparet væk. Dette kan netop ses som en begrundelse for, at der ikke er samme mulighed for aktiviteter uden for pensionerne, idet disse skal ske inden for den fastsatte arbejdstid. Dette kan, som tidligere nævnt netop bevirke, at de ikke har mulighed for at observere beboernes adfærd ude i det normaliserende samfund. Dette lægger Gert (beboer på Pension Skejby) ligeledes vægt på: *"Men pædagogerne må jo egentlig ikke gå uden for tærsklen agtigt, altså. Så de kan faktisk ikke, så de kan faktisk ikke følge med os ud i det her samfund, man nu skal ud og kigge i altså."* (Bilag 5, s. 62).

Beboerne som en ressource

Både beboere og ansatte på pensionerne fremhæver, at ressourcestærke beboere anvendes til en del af det socialpædagogiske arbejde i takt med skærpelserne på området. Kim (beboer på Pension Skejby) fremhæver blandt andet følgende eksempler:

"Vi har en beboer i øjeblikket som ikke har det skide godt og der er lavet en aftale, jeg er husmand, og jeg kan godt lide at gå. Man har lavet en aftale om, om jeg vil gå med den her person. (...) vi går så hver dag kl. 11, øh, i skoven, men det er jo fordi personalet har sådan set ikke en mulighed for at gå med, så der må de så trække på de indsatte. Det er meget fint at der er nogle i øjeblikket som har ressourcerne til det, men det kan de jo ikke garantere at der er hele tiden. Øhm, det er jo noget

af en begrænsning at man er nødt til at trække på beboerne til beboerne, fordi der ikke er ressourcer, ikke? (...) Men der burde være ressourcer til, at et personale havde kunne tage ham med, enten ud at gå en tur eller ud at køre en tur og se hvordan har du det egentligt.” (Bilag 5, s. 75f).

”Jeg har faktisk et meget godt eksempel. (...) jeg er ude at handle, og der er en anden person med, som også er en form for afsoner, øh, vi står i kø, øh, kassedamen er ganske køn, øh, den her person begynder at kommentere altså, godt nok komme med komplimenter til denne her kassedame her, der bliver rød i hovedet (...)” Og ”Hvor jeg som indsat egentlig står egentlig og fortæller den her person hvordan man egentlig opfører sig, altså. (...) Det der er interessant, er bare, at det havde været bedre hvis der havde været en pædagog med som kunne sige okay vi kan da lige kigge lidt på det, for det er da vidst noget der skal rettes lidt op på. Men det har de ikke mulighed for. Når vi først går ud fra matriklen, så kan de faktisk ikke se os.” (Bilag 5, s. 65 & 78).

Ovenstående udsagn belyser den udfordring, som blandt andet sikkerhedsnormeringen bevirker, idet de ansatte ikke må forlade matriklen. Til trods for, at dette kan fremstå som en begrænsning, fremhæver de ansatte på pensionerne imidlertid, at det ligeledes kan anses som et potentiale, idet ressourcestærke beboere kan hjælpe og støtte mindre ressourcestærke beboere. De ansatte beskriver, at det er noget, som de altid har benyttet sig af, hvorfor det ikke noget, der er opstået som følge af skærpelserne, men brugen heraf er blot forøget (Bilag 5). Lucca (ansat på Pension Skejby) beskriver:

”Og det er selvfølgelig også der hvor vi er privilegerede, at vi er en pension der faktisk har mulighed for at vælge nogle af ressourcestærke også. Og det er der hvor vi sammensætter en beboergruppe, også ud fra ja at det ... At det er vi i virkeligheden også nødt til, så det bliver mere og mere vigtigt. Vigtigere at være helt sikker på at der er nogle af de helt ressourcestærke også, som så kan støtte os i noget af arbejdet.” (Bilag 5, s. 67).

Det at pensionerne benytter sig af ressourcestærke beboere kan stride imod det, at samfundet i dag ses at være præget af en risikotænkning samt en øget sikkerhed og beskyttelse af befolkningen (Balvig, 2005, s. 180ff & Garland, 2001, s. 175). Herved kan der stilles spørgsmålstejn ved, hvorvidt hensynet til de ansatte vægtes højere end hensynet til samfundets sikkerhed, når det bliver nødvendigt at anvende ressourcestærke beboere til

ledsagelse af mindre ressourcestærke beboere uden for matriklen. Når den politiske dagsorden, ifølge Balvig og Garland, ses at være præget af en risikotænkning, kan dette føre til en undren over, at beboere i disse situationer ikke er under opsyn af ansatte, hvilket kan øge risikoen for, at der begås ny kriminalitet.

Afsluttende er det imidlertid væsentligt at pointere, at beboerne beskriver, at de får en tilstrækkelig støtte inden for rammen. Ligeledes lægger de ansatte på pensionerne vægt på, at de, på trods af at være begrænset, godt kan løse deres opgavebeskrivelse. (Bilag 5). Bente (ansat på Pension Hammer Bakker) fremhæver blandt andet: *"(...) at det stadigvæk, for mig som, øh, ansat her giver super meget mening, at drive sådan et sted som det her. (...) ja det bliver sværere, men der er stadigvæk, øh, de gode historier ind i mellem."* (Bilag 6, s. 113). De ansatte påpeger imidlertid, at det fungerer, fordi de gerne vil have det til at fungere. De pointerer ligeledes, hvor vigtigt bevægelsesfriheden er, idet den muliggøre, at de kan afprøve beboerne i et normaliserende miljø. Dette igen med baggrund i, at målgruppen er kompleks, og at det er i det normaliserede samfund, at spejlingen sker samt der, hvor beboerne kan udvikle sine kompetencer til at leve et kriminalitetsfrit liv. Ønsket er, at rammerne for særligt aktiviteter ude af huset skal være løsere. De ansatte har imidlertid en opfattelse af, at det ikke er alle udflugter, som tidligere, som pensionerne skal have mulighed for at foretage, idet de er bevidste om, at flere af aktiviteterne bærer præg af luksus. Lucca (ansat på Pension Skejby) fremhæver, at: *"Og jeg tror måske nok, at, at, at en balance er afgørende her, ikke? (...) Det kan nok også diskuteres hvorvidt at det skal være skiture og surfing og sådan nogle ting. Men at vi så slet ikke må nogen ting, altså."* (Bilag 5, s. 82). Ydermere udtrykker han et ønske om: *"Så måske hellere et eller andet mellemløje, ikke også? Alt med måde, men i det omfang det nu kan lade sig gøre."* (Bilag 5, s. 82).

Tiden til det resocialiserende arbejde

Et tidskrævende dokumentationskrav

Det er afgørende for resocialisering, at tiden på pensionerne bliver brugt konstruktivt, idet et typisk ophold, som udgangspunkt, blot er af tre måneders varighed. Klaus (enhedschef på Pension Skejby) problematiserer opholdets længde: *"Man kan også sige, at hvorfor man kun kan være udstationeret i op til tre måneder almindeligvis ikke, når det har taget et helt liv at splitte et*

menneske ad." (Bilag 3, s. 15). René (enhedschef på Pension Hammer Bakker), forklarer ligeledes i forbindelse med sine tanker om tidsperspektivet i forhold til pensionernes målgruppe:

"Og det her med at se på rammerne for udstationering. Skal tre måneder et eller andet sted være standarden, skulle det ændres? Jeg har sagt det til vores klientsags-chef i området, at jeg synes. Og jeg ved også godt, at det ikke er noget, der ændres over en dag. Men det er nogle af de rammer som ikke rigtig heller har tilpasset sig. Når vi har de der, der er lidt udfordret klienter, der er lidt udfordret, der kun skal være her i tre måneder - så når vi bare ikke rigtig at rykke med dem. Øhm og igen, som jeg sagde tidligere, det var noget andet, hvis det var tre måneder med fast beskæftigelse, altså kun kommer her for at få frigang herfra. Dem skal vi måske heller ikke rykke så meget, for de har et eller andet sted rigtig meget på plads. Men dem som kommer, som ikke har noget på plads, og så kun skal have dem i tre måneder. Det er simpelthen bare meget kort tid til at kunne gøre ret meget (...)" (Bilag 4, s. 34).

Det er dog væsentligt at nævne, at de tre måneder blot skal ses som et udgangspunkt, idet blandt andet langtidsdømte kan søge om dispensation i forbindelse med en længere udslusningsperiode. Kim (beboer på Pension Skejby) forklarer, hvordan han ser sine fordele i forbindelse med den længere udslusning, som han er blevet godkendt til:

"(...) man siger, med en pension de sidste, de sidste, øh, tre måneder eller det sidste halve år alt efter, øh, hvad man har af længde af dom og sådan nogle ting, så kan man søge dispensation yderligere til noget mere, hvis der vurderes, at det er en fordel. Man har vurderet dispensation til tre måneder til mig, udover de seks måneder, fordi jeg har så lang en dom, så kan det være en fordel at blive udsluset igennem længere tid fra en pension af, istedet for man bare sidder den hele i fængslet, hvor man ikke har noget med samfundet at gøre (...)" (Bilag 5, s. 52).

Ovenstående giver et godt billede af en af de udfordringer, som de ansatte på pensionerne oplever i forbindelse med det resocialiserende arbejde. En frustration, der beror på, at de rammer, som de ansatte på pensionerne oplever i forbindelse med udslusningsperioden, ikke har tilpasset sig de skærper, de oplever i forbindelse med blandt andet et øget dokumentationskrav. Dette medfører derfor, at det øgede krav kommer til at påvirke den tid, som de har til rådighed med beboerne. Lucca (ansat på Pension Skejby) forklarer:

"Altså man kan sige, at de timer man som personale reelt set er her ... Altså vi er jo stadig samme antal, 37 timer, eller du ved ... Men, men hvad vi bruger den tid på, det har ændret sig. Øhm. For nogle mere end andre, men og ja det er blevet meget mere alt det her med dokumentationen og sådan noget. (...) Man jo sidder mere ved computeren netop fordi ... (...) Det er der man skal sidde og det er der man kan sidde fordi man kan ikke de andre ting, alternativerne, hvad skal man så?" (Bilag 5, s. 78f).

Hanne, Luccas kollega, fortsætter:

" (...) Altså, vi skal dokumentere mere og mere. Vi er kommet til at sidde mere på kontoret og skal sidde og lave forskellige planer, handleplaner og skal skrive fandme alt havde jeg nær sagt. Ja, at skrive ned, ikke? Altså det ... Alting, altså, vi bruger meget meget mere tid på kontoret, fordi alt skal dokumenteres, alt skal skrives ned til den mindste detalje altså. Fordi der sidder nogle djøffere deroppe og sidder og laver et regneark og siger, sådan, sådan, sådan kan man gøre for at spare tid, men det, det er kun nogen det går udover og det er beboerne. Det er relationen til beboerne. Det er relationsarbejdet som du sidder og laver inde i sofaen om aftenen med en kage og en kop kaffe og ser fjernsyn eller andet. Det ... Det forsvinder jo." (Bilag 5, s. 77f).

Det er altså tydeligt, at der, ikke blot blandt de ansatte, men også blandt beboerne, eksisterer en bred enighed om, at dokumentationsarbejdet påvirker de ansattes tid med beboerne. En beboer på Pension Skejby stiller sig kritisk overfor det øgede krav, og fortæller således:

"Som sagt de skal dokumentere mere og mere, men samtidig er det mere og mere begrænset, så det er ligesom at dokumentere for hvad? Så, så det bliver en masse papir arbejde om ingenting altså. Hvorimod hvis de kunne komme ud og se det, hvad foregår der her med den her person, hvordan har han det egentlig ude i samfundet? (...)" (Kim, Bilag 5, s. 78).

Der er ingen tvivl om, at Kim er frustreret over, at de ansatte ikke kan bruge deres tid ude sammen med beboerne. Hvilken reel betydning dette har for det resocialiserende arbejde, beskriver Bente (der er ansat på Pension Skejby) således:

"Og det er nok hovedet på sømmet, fordi det er lidt det, vi oplever os fra hovedpensionen, at når vi ikke er tilstede ude blandt beboerne, når vi ikke hele tiden holder dem op på øh de ting, de har lovet til den forsamtale, de har været ved inden, de flyttede ind. Hvis vi ikke hele tiden holder dem

oppe på de her gode tanker omkring livet efter øh løsladelsen, jamen så bliver det sådan noget med, hvor man får nogle... Man kan lige høre ham, hvordan han lavede nogle penge, og ham der, han fortæller også - og så bliver det denne her lille forbryderskole, som man jo også oplever i åbne fængsler eller i fængslet i det hele taget. Så det med at der er tilstedeværelse af personalet ude blandt beboerne, det det har også en recidivhæmmende effekt, at man hele tiden holder dem oppe på på gode tanker (...)" (Bilag 6, s. 94).

Derudover fortæller Bente, at den øgede kontortid bevirker, at personalet ikke får den samme dialog med beboerne, som de kunne have fået, hvis de for eksempel deltog i en aktivitet med beboerne. Hun fortæller, at de ekstremt svære ting, som beboerne går inde med, og som de aldrig nogensinde havde forestillet sig, at de skulle dele med et andet voksent menneske, dem får de ikke længere samme mulighed for at få vendt med en ansat. Dialogen er nu i højere grad rykket ind på kontoret, og Bente fortæller, at problematikken ligger i, at det rum, der skabes derinde er et rum, hvor de fleste beboere ikke har lyst til at dele noget ømtåleligt omkring sig selv (Bilag 6). Nogle af de aktiviteter, der skulle bidrage til at åbne op for beboernes tanker, fortæller en ansat på Pension Skejby således om: *"Det kan vi simpelthen ikke mere, for det første er der ikke timer/ressourcer til det (...)"* (Hanne, bilag 6, s. 69). Kim, der er beboer på pensionen, forklarer ligeledes: *"Nu er der egentlig mere eller mindre kun penge til, at personalet får deres løn for at være her. Det der det... Altså selvfølgelig laver de noget, imens de er her, altså... De laver jo en helt masse papirarbejde"* (Bilag 5, s. 53). Alt dette medvirker derfor til, at man kan stille spørgsmålstejn ved, hvorvidt de ansatte har tid til at arbejde med kernen i det resocialiserende arbejde. Bevirker det øgede dokumentationskrav til, at der blot bliver tid det praktiske, og bør beboerne derfor have mulighed for at være på en pension mere end som udgangspunkt tre måneder? Nedenstående vil i forlængelse af dette behandle spørgsmålet om, hvorvidt der overhovedet er tid til det praktiske.

Besparelserne påvirker beboerne

Ligesom ovenstående udfolder et paradoks i forbindelse med pensionernes formål om resocialisering, vil nedenstående tage udgangspunkt i en af de udfordringer, som pensionerne erfarer i forbindelse med de besparelser, som de oplever præger pensionerne.

Spørger man de ansatte på pensionerne om, hvad de tænker, der skal til for at understøtte pensionernes formål om resocialisering, svarer de:

"At de sociale tiltag, som vi kan være med til at gøre, sørge for at tingene fungerer i kommuner, og tage på det og være med til, hvis der er nogle, der skal til psykolog/psykiater, sørge for de ting. Have de samtaler med dem - sørge for, at de ting sker for dem - tiltag gennem kommunen, og sørge for, at kommunen også reagerer på det, og vi kontakter kommunerne. Det er jo det primære af det. Ligesom få en hverdag til at fungere igen, så normalt som overhovedet muligt, også mens de er her - og gøre det så normalt som overhovedet muligt." (Hanne, Bilag 5, s. 58).

Trods det, at de ansatte på Pension Skejby anser det at tage med på kommunen m.v., som en af deres kerneopgaver, forklarer Thomas (ansat på Pension Hammer Bakker) følgende:

"(...) efter alle de sparekrav, som er kommet, og så senest her, hvor vi skal spare, jeg ved ikke, hvor mange millioner i området midt-nord, ikke? Så øh, så er der til det mest nødvendige, altså det er ikke engang hver gang, man kan få lov til at følge folk til lægen, hvis de har brug for det eller følge med folk ind på kommunen, altså det er kun i de allermest nødvendige tilfælde, at man kan det ja." (Bilag 6, s. 92).

Ligeledes fortsætter hans kollega fra Pension Skejby:

"(...) men nu er der jo så kommet yderligere begrænsninger med besparelser og med mandsskabstimer og jeg ved ikke hvad, altså det begrænser os endnu mere nu igen (...). Det er simpelthen blevet skåret væk, fordi besparelser, besparelser, besparelser, og det synes jeg, det er, det er sgu en katastrofe faktisk (...)" (Hanne, Bilag 6, s. 62f).

Dét at de ansatte ikke længere oplever at have tid til noget, som ovenstående beskriver er så vigtigt, bevirker, at en af de mest udsatte og sårbare grupper i høj grad selv skal kunne navigere i et meget komplekst system. Denne mangelfulde kontakt mellem Kriminalforsorgen og kommunernes sagsbehandlere resulterer, ifølge kriminolog og professor i retssociologi, Annika Snare, i, at oplysninger om den løsladte og hans behov derfor ikke finder vej til kommunen (Møller & Soei, 2005). Besparelserne kan derfor ses at være medforstærkende til et, i forvejen,

udfordret tværsektorielt samarbejde, hvorfor besparelserne i sidste ende kan resultere i, at pensionernes arbejde går tabt. Bente (ansat på Pension Hammer Bakker) beskriver: (...) *stort set alle de beboere vi har haft gennem tiderne har jo på et eller andet tidspunkt i hele deres opvækst nærmest, været en del af systemet. Og om ikke andet, så har haft nogle forældre der også har kæmpet mod systemet (...)* (Bilag 6, s. 105). Det bliver derfor blot endnu mere væsentligt, at pensionerne har mulighed for at bidrage til, at beboeren kan indgå i et nært samarbejde med kommunen, hvor de oplever en "tryk" overdragelse, og hvor de opbygger tillid til sagsbehandlerne fremfor modstand.

Et udfordret tværsektorielt samarbejde

I forlængelse af ovenstående bliver det ligeledes nærliggende at kigge nærmere på det tværsektorielle samarbejde eller mangel på samme. En tidligere beboer på Pension Hammer Bakker fortæller, hvordan hun på kommunen oplevede at føle sig værdiløs og stigmatiseret: *"Man bliver sådan lidt negligeret derinde (...)"* (Chris, Bilag 6, s. 89). Omvendt fortæller hun, at de ansatte på pensionerne, under hendes ophold, har givet hende en tro på, at hun har værdi, og at hun kunne noget: *"og så kommer man ud til virkeligheden, og så nu tror man bare, at man kan noget, og har en masse gode ting i rygsækken, og så får man bare sådan følelsen af, at man er værdiløs og alle de der følelser omkring det her med, at man har været kriminel og altså... de vender bare tilbage og så orker man ikke fordi, er det jo ligemeget hvis... ja..."* (Chris, Bilag 6, s. 91). Med dette understreger Chris, hvor altafgørende, det er, at pensionerne har mulighed for at sikre et gnidningsløst samarbejde med kommunen for at undgå, at alt det, som pensionerne har brugt måneder på at opbygge går tabt. Snare belyser ligeledes denne problematik, og anser ligesom Chris, at løsladelsesfasen er præget af manglende hjælp og støtte. Snare beskriver ligeledes, hvordan for eksempel al behandlingsarbejdet, der er foregået under en afsoning går tabt efter løsladelsen til trods for, at personen har været på rette vej. Hun fortæller at, når stafetten gives videre til socialrådgiverne i kommunerne, så går det galt, og personen ryger direkte tilbage i de gamle mønstre (Møller & Soei, 2005). Det samme erfarer Thomas (ansat på pension Hammer Bakker):

"Det er op til hver enkelt rådgiver at lave god løsladelse, og sådan kan man bare ikke koordinere det, fordi der er, der er så mange ting, når man bliver løsladt, også efter en længerevarende dom."

Nu kan man sige Chris' dom var ikke ret lang, men hvis man nu har siddet for øhm drab eller grov narko og har siddet inde i mange år, og så det her med, man kommer ud til ingenting. Man har jo ikke en stemme. Man kan ikke finde ud af at sige prøv lige at hør her, jeg har faktisk brug for hjælp, så falder man bare tilbage. Alt det arbejde, man så har gjort igennem kriminalforsorgen, først fra fængslerne og siden herude, det går bare tabt (...)" (Bilag 6, s. 90f).

Det tyder altså på, at hvis ikke det er altafgørende for recidiv, så i hvert fald af væsentlig betydning, at pensionerne har ressourcer og mulighed for at etablere et godt og tæt samarbejde med kommunen. Et flydende samarbejde, som opbygges under afsoningen på pensionen og bibeholdes mellem den tidligere beboer og kommunen efter endt afsoning. For trods det, at pensionen synes at have mulighed for at etablere et nogenlunde samarbejde under opholdet på pensionen, fortæller Chris (tidligere beboer på Pension Hammer Bakker), hvor afgørende det er, at der bliver opbygget et godt samarbejde med kommunen, som hun selv ville kunne bibeholde:

"(...) det har da også været et stort punkt, altså det har også fyldt rigtig meget efter, jeg kom hjem, altså. Der var egentlig lagt sådan en køreplan for, hvad der skulle ske, da jeg blev løsladt, men altså samarbejdet med kommunen har jo bare overhovedet ikke været godt, og altså, jeg synes ikke, at de har levet op til det ansvar altså, så jeg havde egentlig regnet med at skulle starte i skole efter sommerferien sidste år, og det, det lykkedes så ikke, og så gik jeg indtil faktisk januar og ventede på at finde ud af, hvad jeg så skulle, ja så." (Bilag 6, s. 89).

I forbindelse med Chris' sag, fortæller Bente (ansat på Pension Hammer Bakker) yderligere:

"(...) Vi var så meget... ikke i mål, fordi man kommer aldrig i mål med mennesker, men du var bare kørt helt i stilling til at skulle starte i skole, du var et rigtig godt sted rent mentalt, øhm øh alt kørte faktisk på skinner, da du trådte ud af døren heroppe fra. Altså man kunne sådan virkelig kigge på dig og sige, hold da kæft du har i den grad blomstret, vokset med brede skuldre og alt muligt andet, da du gik ud af døren, og så møder man, i den grad, en kommunedame, øh i alle henseender i alt, hvad man foretager sig, når man beder om den mindste form for støtte og hjælp til at fortsætte denne her udvikling, og det har vi faktisk kæmpet med lige siden og gør faktisk stadigvæk i visse henseender endnu (...). Det er i hvert fald et klokkeklart billede for os, der arbejder med de her

mennesker, hvor stor en udfordring det er at blive løsladt og skal på en eller anden måde klare sig i et system, der bare på ingen måde er indrettet til at håndtere mennesker med forskellige vanskeligheder, fordi Chris har jo mega mange ressourcer på størstedelen af hele hendes liv og så på nogle små områder af hendes liv, har hun desværre bare ikke særlig mange ressourcer og har brug for enorm meget støtte til at komme videre i livet. Øhm, og det kan sådan et kommunesystem bare slet ikke finde ud af. Det er to vidt forskellige sprog, og det er rigtig ærgerligt at se, når man nu bruger så enorm mange midler og ressourcer på og få folk klar til og møde samfundet, at man så bliver mødt af ligegyldighed og apati og ..." (Bilag 6, s. 89).

Henning Breinholdt, der er tidligere formand for Dansk Socialrådgiverforening, fortæller i en artikel, at han *"er overbevist om, at et øget samarbejde vil gøre kommunerne bedre rustet til at tage imod de løsladte med tilbud om bolig, behandling og rådgivning."* (Møller & Soei, 2005). Ligeledes skriver Kriminalforsorgen på deres hjemmeside, at *"Erfaringerne viser, at et godt samarbejde mellem Kriminalforsorgen og kommunerne er vigtigt for at forhindre ny kriminalitet"* (Kriminalforsorgen, 2020e). Til trods herfor fortæller Breinholdt, at Kriminalforsorgen i de fleste tilfælde ikke giver kommunerne besked, når en afsoners løsladelse står på trapperne. Trods artiklen er fra 2005, ses striden mellem kommunerne og Kriminalforsorgen fortsat at gøre sig gældende. Dog kan man gisne om, at det formentlig ses i lidt mindre omfang efter "Projekt God Løsladelse" er blevet implementeret i alle landets kommuner, idet denne netop kan anses som en samarbejdsaftale mellem Kriminalforsorgen og kommunerne (Servicestyrelsen, 2009). Om ikke andet fører denne debat til et væsentligt spørgsmål, for hvem har i sidste ende ansvaret for borgeren? Hvem har ansvaret for at gribe borgeren, når denne tabes i mellem to myndigheder?

Konklusion

Dette speciale har haft til hensigt at belyse Pension Skejby og Pension Hammer Bakkers praksis med henblik på at undersøge, hvad der ligger til grund for de skærper, som henholdsvis de ansatte og beboerne på pensionerne oplever i forbindelse med det resocialiserende arbejde. Derfor var specialets udgangspunkt at undersøge:

Hvilke udfordringer og potentialer ses der i det resocialiserende arbejde på Pension Skejby og Pension Hammer Bakker?

Den følgende konklusion vil søge at besvare problemformuleringen med afsæt i de nedenstående punkter, som er udledt af det analytiske arbejde. Disse er herunder opsummeret i punktform og efterfølgende uddybet.

Udfordringer

- En kompleks målgruppe
- Et udfordret relationsarbejde
- Afslag i aktiviteter uden for matriklen - en omfattende ansøgningsprocedure
- Manglende begrundelse for afslag
- En kort udslusningsperiode
- Et tidskrævende dokumentationskrav
- Beparelser der går udover det resocialiserende arbejde
- Et udfordret tværsektorielt samarbejde

Potentialer

- En tværfaglig og engageret medarbejderskare
- Flere ressourcer vil kunne forbedre en resocialiseringsproces
- De ansatte har effektive redskaber som kan understøtte det resocialiserende arbejde
- Mulighed for dispensation til et længere pensionsophold
- De ansatte oplever, at det resocialiserende arbejde virker
- Beboerne føler i høj grad, at de får den tilstrækkelige hjælp

Allerede i specialets indledende fase stod det klart, at de ansatte på pensionerne følte, at en række faktorer udfordrede deres væsentligste formål, nemlig det resocialiserende arbejde. Via interviews med både enhedscheferne samt ansatte og beboere på pensionerne var det tydeligt, at mange af de udfordringer, de oplevede, var noget de alle var enige om.

Det kan af analysen udledes, at pensionernes målgruppe er kompleks og har sammensatte problemstillinger til trods for, at beboerne nøje udvælges. Denne komplekse målgruppe kan udfordre det resocialiserende arbejde, hvor en af grundstenene i at kunne opnå en resocialiseringsproces er en vellykket relation. På trods heraf oplever de ansatte, at faktorer, som nedgang i bemanningen og et øget behov for at tilbringe tid på kontoret, har resulteret i, at de ansatte bliver nødt til at nedprioritere deres tid med beboerne. Dette resulterer i, at opbygningen af den tætte relation udfordres, hvilket i sidste ende kan påvirke pensionernes mulighed for at leve op til deres formål. Én af de ting, der også skal medvirke til at opbygge relationen, og som skal bidrage til, at de ansatte kan observere og støtte beboerne i uvante situationer i det omgivende samfund er aktiviteter jf. udgangsbekendtgørelsen § 78, som beboerne skal kunne foretage sig sammen med de ansatte. De ansatte oplever, at deres muligheder for at foretage aktiviteter ude i det normaliserende samfund sammen med beboerne er blevet begrænset, hvilket blandt andet kan forklares ud fra de nye sikkerhedsforanstaltninger. Derfor ses det, at beboerne i højere grad må overtage nogle af personalets arbejdsopgaver uden for pensionernes matrikel, idet de ansatte blot i begrænset omfang må forlade denne. Dette kan dog både ses som en udfordring og et potentiale, idet beboerne får mulighed for at udvikle sine kompetencer ved at støtte hinanden. Ligeledes fremhæver de, at ansøgningsproceduren er blevet særdeles omfattende, hvorfor dette bevirker, at de ansatte ofte opgiver processen. Når de alligevel indsender en ansøgning, oplever de, at de ofte får (ubegrundede) afslag på deres ansøgninger til trods for, at aktiviteterne er fagligt begrundede, ligesom der er redegjort for det resocialiserende aspekt heri. Det fremgår endvidere af analysen, at pensionernes enhedschefer oplever, at pensionerne kæmper med en kort udslusningsperiode. De mener ikke, at denne har tilpasset sig de skærpselser, som de oplever i forbindelse med blandt andet et øget dokumentationskrav. Dette medfører derfor, at det øgede krav kommer til at påvirke den tid, som de ansatte har til rådighed med beboerne og dermed tiden til at udføre et resocialiserende arbejde. Ydermere kan dette, sammenholdt med

de besparelser, som pensionerne ses at være underlagt, resultere i, at de ansatte ikke har tid til meget andet end det rent praktiske. Derfor bliver beboeren i nogle tilfælde nødt til selv at tage ned på eksempelvis kommunen, hvilket resulterer i, at en masse information går tabt og det tværsektorielle samarbejde, som i forvejen ses at være særdeles udfordret, udfordres yderligere. Årsagen til skærperne kan blandt andet ses at skyldes en øget risiko- og kontroltænkning, ligesom også retsfølelsen ses at indtage en væsentlig rolle i forbindelse med resocialiseringsmulighederne.

Til trods for disse udfordringer, ses der at forekomme en række potentialer i det resocialiserende arbejde på pensionerne. Et engageret og tværfagligt sammensat personale giver de ansatte mulighed for, med deres unikke kompetencer, at understøtte beboerne med deres komplekse problemer. Derudover har den dømte mulighed for at søge om dispensation, hvis der er behov for en længere udslusningsperiode, hvilket ofte ses i forhold til langtidsdømte, da disse kan have behov for en gradvis udslusning til samfundet. Ydermere ses flere ressourcer at kunne give de ansatte bedre forudsætninger i forbindelse med at forbedre det resocialiserende arbejde, hvilket især ses i familiehuset på Pension Hammer Bakker, som har nogle flere ressourcer til særligt relationsdannelse og behandling. Derudover oplever beboerne, at de, under deres ophold på pensionen, føler at pensionernes arbejde giver mening, ligesom de ansatte oplever at have en fornemmelse af, at deres forskellige fagligheder og kompetencer bidrager til, at de kan støtte og hjælpe beboerne til en kriminalitetsfri tilværelse ud fra de værktøjer, de har til rådighed i forhold til det resocialiserende arbejde.

Opsummerende kan det konkluderes, at pensionerne konstant vakler mellem resocialisering og straf. Dette medfører, at pensionerne skal balancere mellem to modstridende formål, hvorfor dette måske kan forklare, at det netop er de resocialiserende indsatser, som pensionerne føler sig udfordrede på.

Diskussion

En lav recidivprocent - hvorfor?

Som konklusionen belyser, oplever både ansatte og beboere på Pension Skejby og Pension Hammer Bakker, at det resocialiserende arbejde viser sig effektivt, men at flere indskærpelser vil besværliggøre indsatsen, idet de nuværende indskærpelser allerede ses at udfordre det resocialiserende arbejde. I forbindelse hermed kan det diskuteres, hvilken betydning det så kan have for recidiv blandt pensionernes beboere, hvis der fortsat kommer indskærpelser på området. Den seneste recidivstatistik fra 2015 viser, at blot 23,5 % af de, der blev løsladt fra en pension recidiverede inden for to år (Kriminalforsorgen, 2016a, s. 25), hvilket altså andet lige viser, at et udslusningsophold i størstedelen af tilfældene er effektive. Det kan diskuteres, hvorvidt recidivstatistikken fortsat vil være så lav blandt de, der har haft ophold på en pension, såfremt bevægelsesfriheden på pensionerne yderligere indskræpkes. Vil det fortsat være muligt at resocialisere de beboere, som kommer på en pension eller vil det betyde, at pensionerne ikke vil have effekt og derved ikke være et vigtigt redskab i samfundets bekæmpelse af kriminalitet? Dette særligt med tanke på, at yderligere skærpelser kan bevirke, at den sociale spejling og udvikling af nyttige kompetencer går tabt, og beboerne dermed ikke får de nødvendige forudsætninger, der skal til for at leve en kriminalitetsfri tilværelse. Her kan man kun gisne om hvilke konsekvenser, det så kan have, ikke blot for den enkelte dømte, men også på et samfundsmæssigt niveau. Et helt andet perspektiv på recidivstatistikken er, at man diskuterer gyldigheden af denne. Recidivprocenten blandt dømte der har gennemgået et udslusningsophold ses netop at være lav. Dette er dog ikke overraskende med tanke på, at de er udvalgt ud fra den formodning, at pensionen kan afhjælpe deres problematikker. Det kan derfor diskuteres, hvorvidt den lave recidivprocent overhovedet siger noget generelt om pensionernes reelle effekt eller, om den derimod giver et misvisende billede af effekten. Er pensionerne i virkeligheden så effektive som recidivstatistikken viser, når de håndplukker specifikke dømte, der passer lige ind i netop deres ramme? Hvordan ville statistikken mon se ud, hvis alle dømte fik mulighed for et udslusningsophold? Dette stiller Hansen sig ligeledes kritisk overfor, idet hun fremhæver at *"(...) til historien om statistikkerne hører, at man håndplukker de indsatte, som man tror, vil kunne klare udslusningen (...) Så på den måde siger statistikken ikke så meget."* (Kriminalforsorgen, 2018). Costanza, Cox og Kilburn påpeger

ligeledes dette i deres undersøgelse af recidiv blandt indsatte, som har været i et udslusningsophold, hvilket er præsenteret i afsnittet "Eksisterende forskning". De pointerer, at en lav recidivstatistik ikke er overraskende ved brugen af Halfway Houses, idet USA, ligesom Danmark, udvælger blandt de dømte (Costanza, Cox og Kilburn, 2015, s. 50f). Håndplukningen kan ydermere vække en undren over, hvad der skal ske med den resterende gruppe dømte. Anses deres resocialisering ikke for betydelig, idet disse tilsidesættes til fordel for en lille udvalgt gruppe? Det kan altså diskuteres, hvorvidt samfundet blot ønsker at resocialisere de, der formodes at kunne leve en kriminalitetsfri tilværelse efter et udslusningsophold og derved kunne vise et rosenrødt billede af pensionernes effekt gennem en lav recidivstatistik. Til trods for, at statistikken kan antages at være en smule misvisende, kan den lave recidiv blandt de, der har haft ophold på en udslusningspension, alligevel ses at give et billede af pensionernes effekt. Dog er det væsentligt at have for øje, at der kan være andre individuelle faktorer, der bidrager til, at beboeren ikke recidiverer.

Overflødiggøres pensionerne?

Et perspektiv, der ses interessant at diskutere, er dét, at åbne institutioner i kriminalforsorgsregi, herunder pensioner, i nogle tilfælde, er underlagt samme lovgivning/regler som lukkede institutioner. Dette særligt i forhold til aktiviteter jf. Udgangsbekendtgørelsen § 78, hvor det, i forbindelse hermed, kan diskuteres hvorvidt, der burde være forskellige regler alt efter, om man er indsat på en lukket eller åben institution. Dette pointerer enhedschefen på Pension Hammer Bakker ligeledes, idet han anser, at pensionerne ellers vil blive en overflødig institution, hvis rammerne indskræpes i sådan en grad, at de kan ligestilles med et åbent fængsel (Bilag 4). Der ses i samfundet et ønske om at sikre et trygt Danmark, hvor sikkerhed, risikovurderinger og beskyttelse indtager en væsentlig rolle, hvilket pensionernes mange afslag på aktiviteter ude i samfundet kan ses i lyset af. Men bør man ikke, når pensionsopholdet er det sidste skridt inden løsladelse, sikre, at beboernes kompetencer netop udvikles ude i samfundet og på den måde sikre et mere trygt samfund ud fra et langsigtet perspektiv? På baggrund heraf kan der stilles spørgsmålstejn ved, om der burde være en udgangsbekendtgørelse samt skrivelse om specifikke aktiviteter, der kun tiltænkes pensionerne. Om ikke andet bør reglerne som minimum differentiere sig i forhold til,

om man ansøger om tilladelse til udflugter fra lukket eller åbent regi. På trods af, at pensionerne giver udtryk for, at det er muligt for dem at løse deres opgavebeskrivelsen, kan man alligevel sætte spørgsmålstegn ved, hvorvidt det vil være muligt at opnå formålet, såfremt beboerne fortsat frihedsberøvedes i samme grad som i fængselsregi. Dette med baggrund i, at målgruppen er kompleks, og at nogle vil profiterer af at interagere med det omgivende samfund.

Referencer

Albæk, M. M. (2019), "*Kriminalforsorgen dumper på egne mål om resocialisering*". Hentet den 25/5 2020 fra

<https://www.dr.dk/nyheder/indland/kriminalforsorgen-dumper-paa-egne-maal-om-resocialisering>

Backman, J. (2018). *Exploring Halfway House Mentors' Lived Experiences Working with Female Offenders*. Hentet den 17/5 - 2020 fra

<https://search.proquest.com/docview/2195577180/?pq-origsite=primo>

Balvig, F. (2005). *When Law and Order Returned to Denmark*. Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention, 5:2.

Billund, L. (2016). *Arbejde og samarbejde i tvangsbårne relationer: Et relationsteoretisk perspektiv på fængselsbetjentfaget*. Hentet den 22/5 - 2020 fra <http://df-nyt.dk/blog/wp-content/uploads/2017/02/PHD Lise Billund E Arbejde-og-samarbejde-i-tvangsb%C3%A5rne-relationer.pdf>

Borch, C. (2002). *Kriminalitet og kriminelle – brudstykker af en genealogi*. (s. 58-72). Dansk sociologi 1/02. Hentet den 15/5 - 2020 fra <http://docplayer.dk/17857790-Kriminalitet-og-kriminelle-brudstykker-af-en-genealogi.html>

Brinkmann S. & Tanggaard, L. (2015). Kvalitative metoder, tilgange og perspektiver: En introduktion. I Tanggaard, L. & Brinkmann S. (Red.), *Kvalitative metoder En grundbog* (2. udg.) (s. 30-39). København: Hans Reitzels Forlag.

Bundesen, P. (2015). *Handlings- og styringsartionaler*. I Bundesen, P., & Hansen, C.A. (Red). "*Kommunaløkonomisk styring – på det sociale område*". København: Hans Reitzels Forlag (2. udg.)

Clausen, S. (2013). Forbrydelse og straf. I: Jacobsen, Michael Hviid & Sørensen, Anne-Stina: *Kriminologi – en introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag.

Clausen, S. (2013a). *Fængslet ta'r (stadig) de sidste*. Direktoratet for Kriminalforsorgen- Hentet den 20/5 – 2020 fra <http://docplayer.dk/23175275-Faengslet-ta-r-stadig-de-sidste.html>

Clemmer, D. (1958). *The Prison Community*. Holt, Reinhardt and Winston.

Constanza, E. S., Cox, M. S. & Kilburn, C. J. (2015) *The Impact of Halfway Houses on Parole Success and Recidivism*. I: Macrothink Institute – Journal Of Sociological Research. Hentet den 11/5 – 2020 fra <http://www.macrothink.org/journal/index.php/jsr/article/viewFile/8038/6617>

Czarniawska, B. (2020). Narratologi og feltstudier. I Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (red). *Kvalitative metoder - En grundbog*. (3. udg). København: Hans Reitzels forlag.

Direktoratet for Kriminalforsorgen. (2014). *Hvidbog om udstationering til pensionerne mv*. Internt notat.

Ejrnæs, M., & Monrad, M. (2013). Teorier om sociale problemer. I Guldager, J., & Skytte, M. (red.), *Socialt arbejde - teorier og perspektiver* (s. 57f). København: Akademisk Forlag.

Eriksson, A., & Pratt, J. (2012). *In defence of Scandinavian exceptionalism*.

Flyvbjerg, B. (2010). *Fem misforståelser om casestudiet*. Hentet den 10/5 - 2020 fra [https://www.researchgate.net/publication/244485915 Fem misforstaelser om casestudiet](https://www.researchgate.net/publication/244485915_Fem_misforstaelser_om_casestudiet)

Fængselsfunktionæren (2013). nr. 5 maj 2013. Hentet den 25/5 2020 fra <https://www.yumpu.com/da/document/read/19987218/faengselsfunktionaeren-faengselsforbundet>

Garland, D. (2001). *The Culture of Control. Crime and Social Order in Contemporary Society*. Oxford: Oxford University Press.

GDPR.dk. (2020). *Den nye persondataforordning (GDPR)*. Hentet den 20/5 - 2020 fra <https://gdpr.dk/persondataforordningen/>

Goffman, E. (1961). *Anstalt og Menneske*. København: Jørgen Paludans Forlag.

Gregersen, S. (2016). *Stort ståhej for ingenting i Hammer Bakker*. Hentet den 24/3 2020 fra <https://faengselsforbundet.dk/fagbladet-net/stor-staahej-for-ingen-ting-i-hammer-bakker/>

Grønvald, H. (2016). *Forstander siger farvel: Vil ikke være med til forringelser*. Hentet den 4/4-2020 fra <https://jyllands-posten.dk/aarhus/politiretsvaesen/ECE8406387/forstander-siger-farvel-vil-ikke-vaere-med-til-forringelser/>

Handleplansvejledningen. Vejledning nr. 9555 af 19/06/2017. Vejledning om udarbejdelse af handleplaner i Kriminalforsorgen

Hansen, K. N. (2017). *Opdragelse til løsladelse: Destabiliserende læsninger af Kriminalforsorgens udslusningspraksis*. København Universitet.

Jacobsen, H. M. (2018). Introduktion Metoder i studiet af kriminalitet – konturerne af kriminologiens teorihistorie, metodespor og anvendelsesmuligheder. I: Jacobsen, H. M. (red). *Metoder i kriminologi*. (s. 19-22 & s. 36). København: Hans Reitzels Forlag

Justitsministeriet. (2017). *Aftale om kriminalforsorgens økonomi 2018-2021*. Hentet den 20/4 - 2020 fra <https://www.justitsministeriet.dk/nyt-og-presse/pressemeddelelser/2017/ny-politisk-aftale-om-en-moderne-og-staerk-kriminalforsorg>

Kriminalforsorgen. (2016). *Kriminalforsorgens Principprogram*.

Kriminalforsorgen. (2016a). *Kriminalforsorgens recidivstatistik 2015*. Hentet den 22/5 - 2020 fra <https://www.kriminalforsorgen.dk/wp-content/uploads/2018/12/recidiv-2015.pdf>

Kriminalforsorgen. (2017). *Anbefalinger til initiativer som kan styrke sikkerheden for medarbejdere i Kriminalforsorgen - Taskforce om medarbejdersikkerhed*. Hentet den 10/4 2020 fra

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2017/indstilling_fra_taskforce_om_medarbejdersikkerhed.pdf

Kriminalforsorgen. (2018). *"Statistik 2018"*. Hentet den 10/5 2020 fra <https://www.ft.dk/samling/20191/almindel/reu/spm/39/svar/1601413/2095520.pdf>

Kriminalforsorgen & Justitsministeriet. (2019) *"Mål- og resultatplan for kriminalforsorgen"*. Hentet den 1/4 2020 fra https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Ministeriet/maal-og-resultatplan_for_kriminalforsorgen_2019.pdf

Kriminalforsorgen. (2020). *Pension Skejby*. Hentet den 23/4 - 2020 fra <https://www.kriminalforsorgen.dk/steder/pension-skejby/>

Kriminalforsorgen. (2020a). *Pension Hammer Bakker*. Hentet den 22/4-2020 fra <https://www.kriminalforsorgen.dk/steder/pension-hammer-bakker/>

Kriminalforsorgen. (2020b). *Folder til beboere - Pension Hammer Bakker*. Hentet den 24/3 2020 fra <https://www.kriminalforsorgen.dk/wp-content/uploads/2019/08/folder-beboere-familiehuset-hammer-bakker.pdf>

Kriminalforsorgen. (2020c). *Struktur*. Hentet den 22/4 - 2020 fra <https://www.kriminalforsorgen.dk/om-os/kriminalforsorgens-opgaver/struktur/>

Kriminalforsorgen. (2020d). *Ud af kriminalitet*. Hentet den 10/5 - 2020 fra <https://www.kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/ud-af-kriminalitet/>

Kriminalforsorgen. (2020e). *Samarbejde med kommunerne*. Hentet den 15/5 - 2020 fra <https://www.kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/ud-af-kriminalitet/loesladelse/>

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview – Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag

Kvello, Ø. (2013). *Børn i risiko*. Frederiksberg C: Samfundslitteratur

Minke, K. L. (2006). *Skejby-modellen - Et socialt eksperiment om udtynding af kriminelle. En kvalitativ og kvantitativ evaluering*. Hentet den 15/2 - 2020 fra <https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningspuljen/2011/2006/Skejby-modellen.pdf>

Minke, K. L. (2010). *Fængslets indre liv - med særlig fokus på fængselskultur og prisonisering blandt indsatte*. Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet.

Müller, M., Olesen, A., & Rømer, M. (2020). *Social work research with marginalized groups – navigating an ethical minefield*. Nordic Social Work Research.

Møller, J., & Soei, D., A. (2005). *"Løsladte hutler sig igennem"* Hentet den 10/5 2020 fra <https://www.information.dk/2007/07/loesladte-hutler-igennem>.

Pension Hammer Bakker. (2019). *Husorden*. Internt dokument.

Regeringen. (2016). *Regeringsgrundlaget: For et friere, rigere og mere trygt land*. Hentet den 22/4 - 2020 fra <https://www.regeringen.dk/nyheder/2016/her-er-det-nye-regeringsgrundlag/>

Robinson, G. & Crow, I. (2009). *Offender Rehabilitation - Theory, Research and Practice*.

Schiøler, J. & Dragsted, A. (2017). *"Straffuldbyrdelsesloven – med kommentar af Jakob Schiøler & Ane Dragsted"*. (2. udg). København. Forlag: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag

Servicestyrelsen. (2009). *Projekt God Løsladelse. Erfaringer - metode og anbefalinger*. Hentet den 24/5 - 2020 fra <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/projekt-god-losladelse>

Servicestyrelsen. (2012). *Veje ind og ud af kriminalitet – Tidligere kriminelle unges erfaringer*. Hentet den 20/5 - 2020 <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/veje-ind-og-ud-af-kriminalitet-tidligere-kriminelle-unges-erfaringer>

Skrivelse om gruppevis udflugter m.v. fra kriminalforsorgens institutioner. Skrivelse nr. 9148 af 18/3 2018.

Socialdemokratiet. (2020). *Retspolitik*. Hentet den 24/4 - 2020 fra <https://www.socialdemokratiet.dk/da/politik/retspolitik/>

Straffuldbyrdsloven. Lovbekendtgørelse nr 1333 af 09/12/2019. Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v.

Tanggaard & Brinkmann. (2020). Interviewet: samtalen som forskningsmetode. I Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (red). *Kvalitative metoder - En grundbog*. (3. udg). København: Hans Reitzels Forlag.

Thomsen, O., & Jasem, H. (2016). Kriminalitet. I Jensen, M. B., & Schiermacher, I. (red.), *Udsatte voksne og socialt arbejde* (s. 359-360). København: Hans Reitzels Forlag.

Udgangsbekendtgørelsen. Bekendtgørelse nr 182 af 26/02/2019. Bekendtgørelse om udgang til indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner.

Wheeler, S. (1961) Socialization in correctional Communities. I: *American Sociological Review*, vol. 26.

Bilag

Bilag 1 - Interviewguide til eliteinterview m. enhedscheferne Klaus og René

Bilag 1 - Interviewguide til eliteinterview m. enhedscheferne Klaus og René

Bilag 2 - Interviewguide til fokusgruppeinterview - Pension Skejby og Hammer Bakker

Bilag 3 - Eliteinterview med enhedschef Klaus - Pension Skejby

Bilag 4 - Eliteinterview med enhedschef René Nielsen - Pension Hammer Bakker

Bilag 5 - Fokusgruppeinterview – Pension Skejby

Bilag 6 - Fokusgruppeinterview – Pension Hammer Bakker

Bilag 7 - Feltnoter/observationer